ژینی نوێ

گەر دەتەوێ دەنگت بگەیەنی
ژینی نوێ
لە ٢٥ وڵاتدا دەنگتە
بەشداری تێدابکەو بەهاوڕێیانتی
بگەیەنە

Issue 15 June 1997 — نرخی یەک پاوەندە — **میدیای جیهانی کورد دەری دەکات** — ژمارە ١٥/ ساڵی سێیەم/ یونی ١٩٩٧

بڕووسکە.........

سەرەکوەزیرانی تورکیا نەجمەدین ئەرەبکان دەستی لە کار کێشایەوە. ئەم دەستکێشانەوەیە لە ئەنجامی ململانێی نێوان ئەرەبکان و سەرکردەسەربازییەکاندا بوو کە چەند مانگێکە زەق بۆتەوە. سەرۆکی تورکیا،دیمیرێل، دەیەوێ تورکیا لەم گێژاوە رزگاربکا، داوای لە مەسعود یەڵماز کردووە کە حکومەتێکی نوێ دامەزرێنێ.

سۆران جەلال:
ئاهەنگ و کۆنسێرتی کوردی بەرەو کوێ؟

.....ل٧

پەنجا ساڵ دوای کۆماری کوردستان، مەهابادی خەمناک هەر سزا دەدرێ

......ل ٥

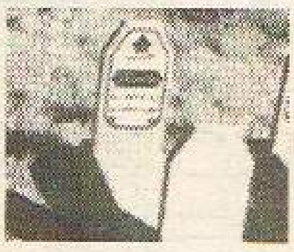

جیهان لە داگیرکردنی باشوور لەلایەن تورکیاوە بێدەنگە

خابوور - زاخۆ — کامێرای ژینی نوێ

ژینی نوێ - لەندەن

لە مانگی مەیدا لەشکری تورکی بە رەزامەندی پدک هێرشی کردە سەر باشوور بە بیانووی لەناوبردنی هێزەکانی پکک. لەشکرەکە تا ئێستاش لە باشوور نەکەڕاوەتەوە. تورکیا چەند جارێکی تر پەلاماری باشووری داوە بەڵام هیچ جارێک نە هێندە قووڵ باشووری بڕیووە، نە هێندە زۆریش ماوەتەوە. پدک زۆر بە حەماسەوە داکۆکی لە هێرشەکەی تورکیا کرد. داگیرکردنەکە بیلانێکی جیهانی و ناوچەیییە کە پدک لێی بێئاگا نییە.

پکک دەوڵەتی کوردی لە باشوردا دادەمەزرێنێ

بە پێی رۆژنامەی حوریەت - ی تورکی هێرشەکەی تورکیا دژی بڕیارێکی پکک - ە کە لە کۆبوونەوەی چوارەمی کۆمیتەی ناوەندیدا داویەتی. پکک - ی بە تەمایە حکومەتێکی کوردی لە ٢٠ - ٢٥ کم ناو خاکی باشووردا دابمەزرێنێ. لێپرسراوێکی پکک، جەمال بایاک وتی: پلانەکە ئەمساڵ دەکەوێتە کار، بەرزانی و تالەبانیش بانگکراون بۆ دامەزراندنی حکومەتەکە. دەربارەی کامپی ئەتروش، کە لەمەوبەر نزیکەی ١٠ هەزار کوردی ئاوارەی باکووری لە خۆگرتبوو، جەمال وتی، پدک کامپی ئەتروشی چۆڵ کرد تا کارێگەری پکک نەمێنێ، بەڵام لەبەر بەهێزی ئێمە سەرنەکەوتن.

لەشکری تورکی بە تەمایە "پشتێنێکی ئاسایش" لەسەر سنووری عێراق - تورکیا دابمەزرێنێ. هەڵبەت پلانەکە کۆنە و بەوەی ئیسرائیل دەچێ. تورکیا چەند جارێکی تر ویستویەتی پیادەی بکا. گەر ئەم پلانە پیادە بکرێ، سەرباری گشت ئاکامەکانی تری، ژمارەی مین (لوغم)، بە گشت جۆرەکانیەوە، لە کوردستاندا بە هەزاران، دەنا بە ملیۆنان، زیاد دەکا. ئەمە لە کاتێکدا کۆمەڵگای جیهان، بە تایبەت حکومەتی نوێی بەریتانیا، هەوڵ بۆ لە ناوبردنی بەکارهێنانی مینی کەسی دەدەن.

لە تورکیادا پەرلەمان دەسکەلای لەشکرە

چاودێران بە چەند هۆیەک داگیرکردنەکەیان لێکدایەوە. هەندێک دەڵێن، لەشکر دەیەوێ بیشارێتەوە کە دەستی بەسەر حکومەتدا گرتووە لە تورکیادا. شورای ئاسایشی نەتەوەیی، کە باڵاترین هێزی سەربازییە، دەیەوێ حیزبی رەفاه لە حکومەتە یەکگرتووەکەی تورکیادا دەربکا بە تاوانی دەستتێوەردانی دەستووری دەوڵەت. سەربازەکان دەڵێن، رەفاه دەیەوێ دەوڵەتی عیلمانی تورکیا بگۆڕێ بە ئایینی.

داگیرکردنەکە بەسترایەوە بە رێکەوتنی تورکیا - ئیسرائیلەوە (کە بێگومان ئەمەریکاش بەشدارە). تورکیا بە کۆمەک لەگەڵ ئیسرائیلدا، لە دە ساڵی داهاتوودا، ٣١ بلیۆن دۆلار لە نوێکردنەوەی لەشکرەکەی و کڕینی چەکی نوێدا خەرج دەکا. ئەم دوو وڵاتە، بۆ یەکەمین جار لە مێژوودا، بڕیاریان دا لە بواری ئنتەلەجنتدا (جاسوسیدا) زانیاری ئاڵوگۆڕ بکەن. حاڵی حازر تورکیا لەگەڵ سوریا و عێراقدا ناکۆکە لە سەر ئاوی فورات. ئیسرائیلیش لەگەڵ سوریادا لە سەر ناوچەی گۆلان ناکۆکە. سوریا پکک بۆ گوشار دژ بە تورکیا بەکار دەهێنێ و ئیسرائیلیش رەنگە لەو هێزەی دەست سوریا سڵ بکاتەوە. لەبەر ئەم هۆیانە یەکگرتنی تورکیا - ئیسرائیل چاوەڕوان دەکرا. رەنگە ئەم گۆڕانکاریانە پاڵی بە عێراق و سوریاوە نابێ کە، پاش ٢٥ ساڵ، پەیوەندی نێوانیان ببەستنەوە. پەیوەندیەکە یارمەتی سوریا دەدا و زیانیش بە تورکیا و پدک دەگەیانێ. بە هۆی بڕیاری ئەوت - بە - نانەوە، عێراق قەبارەی بازرگانی زیاد دەکا. بە هاتنە ناوەوەی سوریا بۆ ناو هاوکێشەکە، قەبارەی بازرگانی عێراق لەگەڵ تورکیادا کەم دەبێتەوە، تورکیا و پدک زیان دەکەن؛ سوریا قازانج دەکا.

پدک کوردی زامدارکردەوە

پدک کەوتە بەر نەشتەری رەخنەی کورد و جیهان. وتەی نوێنەرانی پدک کوردی هێندەی تر تورە کرد. نوێنەری بەریتانیانی پدک، دلشاد میران، بە تەلەفیزیۆنی الجزیرە - ی وت: پکک هێزێکی کوردی تورکیە بۆی نییە لە کوردستانی عێراقدا هەبێ. میران پێی لەوە داگرت کە باشوور بەشێکە لە عێراق. نوێنەری پدک لە ئەنقەرە، سەفین دزەیی، کە ئافرەتێکی تورک مارە داکا، بە رۆژنامەنوسانی وت، دڵگیری ئافرەتەکە پاڵی پێوەناوە کە بیخوازێ. ئەوەی کە کوردی تورە کرد ئەوە بوو کە سەفین وتی: "چی بکەین، تورک هەردەم لە سەرەوەن!" رۆشنبیرێکی باکوور بە ژینی نوێ - ی وت: "پدک بە دەمانچەیەک دەچێ، هەرکەسێک بخوازێ بەکرێی دەگرێ. بەڵام کورد بیرەوەری کورتە، زۆر نابا تاوانەکە لەیاد دەکرێ. بەتایبەت ئێستا کە ئەوت دەڕوا، پدک هێندەی کاش دێتەدەست کە بتوانێ خەڵکێکی زۆر بکڕێ".

..... بڕوانە لاپەرە ٣

دایکی گشت جەنگەکان "ام المعارک"ی سەدام بوو بە دایکی گشت سەرشۆڕییەکان

ژینی نوێ - لەندەن

نەتەوە یەکگرتووەکان ١١٤ملیۆن دۆلار بەشی یەکەمی بەسەر زیانمەندانی جەنگی کەنداودا دەبەخشێتەوە.

تەنیا یەک کورد تەیەک عێراقی نوزەیان لێوە نایەت. سندوقی بژاردنی زیانمەندانی جەنگی کەنداوی نەتەوەیەکگرتووەکان ١١٤ملیۆن دۆلاری کاش دا بە ٥٧٦٣٦ داواکار کە بەگوێرەی رێکەوتننامەی عێراق - یوئێن ی "ئەوت - بە - نان" موستەحەق بوون.

وێژەرێکی یوئێن وتی کە پارەکە بەسەر ٦٣ دەوڵەتدا دابەشکراوە تا بدرێن بەو کەسانەی شایەنین. ئەو کەسانەی سەپێنرا بەسەریاندا کە عێراق و کوەیت جێ بهێڵن یان بڕی تا ١٠٠هەزار دۆلاریان زەرەر کردووە.

لیژنەکە دەڵێ کە پێویستی بە زێد لە ٢٠ ٠بلیۆن دۆلار هەیە تا زیانی کەسان و کۆمپانیاکان بیژێرێ کە لەئاکامی داگیرکردنی کوەیتدا زیانمەند بوون.

ئەو میسریانەی کە عێراقیان جێ هێشت دوای جەنگی کەنداو، ژمارەیان ٢٢٣٤کەسە زیاترین قازانج دەکەن. بڕی ٨.٣ملیۆن دۆلار وەردەگرن. سیریلانکییەکان ٩ ١٥ملیۆن، هیندیەکان ٥ ١٥ملیۆن، بەنگلادیشییەکان ١١.٣ملیۆن و ئەو کوەیتیانەی کە کوەیتیان جێ هێشت ١١.٣ملیۆن دۆلار وەردەگرن.

بەم جۆرە، دایکی گشت جەنگەکانی سەدام بوو بە دایکی گشت سەرشۆڕییەکانی سەدام.

ئەوەی جێی نیگەرانی بوو، یەک تاکە کەسی کورد یان رێکخراوی کوردی خۆی بە زیانمەند لەقەڵەم نەدابوو. یەک دەنگی کوردی لە ناو زیانمەندەکاندا نەبوو. رێکخراوە کوردییەکانی ئەوروپا لە خەڵوەتی کوردایەتیدا دەژین و ئاگاداری باری جیهان نین!

ئێران - کۆماری تێرۆر

عوسمان عبدالقادری - لەندەن

لە کاتژمێر ١٠ی ئێوارەی رۆژی ١٧ی سێپتەمبەری ١٩٩٢، رێستورانی "میکۆنۆس"ی شاری بەرلین جینایەتێکی بە خۆیەوە بینی کە، بوو بەشێک لە مێژووی کورد و گرنگترین دادگای ئەڵمانیا دوای موحاکەمەی نورمبرگ. تەنانەت لەوەش زیاتر بوو بە توخمی گۆڕانی سیاسەتی ئەڵمانیا لە گەڵ رژێمی کۆماری ئیسلامی ئێران و شوێنی زۆری لە سەر پێوەندیەکانی ئەڵمانیا و وڵاتەیەکگرتووەکانی ئەمەریکا دانا.

هێرشی تیرۆریستەکان

رووداوەکە هێرشی چەکدارانەی سێ کەس بوو بۆ سەر دکتۆر سادقی شەرەفکەندی سکرتێری گشتی حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران و سێ هاوڕێی کە بۆ نان خواردن و چاوپێکەوتن چووبوونە رستورانەکە.

لەم هێرشەدا، هەر چوار کەسەکە شەهید کران و قاتڵەکان توانیان دەرباز بن. کوژرانی شەرەفکەندی و فەتاح عەبدولی و هومایون ئەردەڵان و نووری دێهکوردی سێ ساڵ دوا پیلانێکی هاوچەشن رویدا کە تێیدا د. عەبدولرەحمان قاسملو سکرتێری گشتی حدکا لە کاتی وتووێژ لە گەڵ نوێنەرانی کۆماری ئیسلامی ئێراندا، لە شاری ڤییەنای پێتەختی نوتریش (نەمسا) شەهید کراو قاتڵەکانی توانیان بە رەزامەندی دەوڵەتی نەمسا هەڵێن و بگەرێنەوە بۆ ئێران.

گەر قاتڵانی قاسملو و پیلانگێرانی توانیان خۆ لە چەنگی عەدالەت دەرباز بکەن، لێرەدا کارەکە شێوەیەکی دیکەی بەخۆیەوە گرت. دادگای بەرلین بۆ لێکۆلینەوە لەو جینایەتە پێنک هات و ماوەی چوارساڵ و نیوی پڕ لە رووداوی خایاند.

لەم ماوەیەدا، وەزیری عەدلیە و "موددەعی عام"ی ئەڵمانیا لە سەر کاری خۆیان لاچوون و "شناڵ" موددەعی گشتی راگەیاند: "لەو مەسەلەیەدا کە من ئێستا لە سەر کاری خۆم نەماوم "میکۆنۆس" دەوری سەرەکی بینیوە".

جینایەتی میکۆنۆس، قەتڵێکی ئاسایی نەبوو. پیاوکوژان، قوربانیانی خۆیانیان نەدەناسی و نەیاندەزانی بۆ دەیان کوژن. دام و دەزگایەکی دەوڵەتی پیلانی کارەکەی دارشتبوو و مەسرەفی پیلانەکەشی دابین کردبوو. هەر لەسەرەتاوە هەمولایەنێک بیری لەدەوری کۆماری ئیسلامی ئێران دەکردەوە. بەڵام دوای ئەوەی "کلاوس گرونەواڵد" یەکێ لە بەرپرسانی رێکخراوی "اطلاعات"ی ئەڵمانیا لە رۆژی ٢٦ی فەبریوەری ١٩٩٦ لەبەرانبەر دادگا ئامادە بوو و سەبارەت بە دەوری ئێران لە رووداوەکەدا پرسیاری لێکرا، ئەم دەورە زیاتر روون بووە. درەنگتر لە رۆژانی ٢٢ و ٢٣ی ئۆگوستی ١٩٩٦دا "ابوالحسن بنی صدر" سەرەک کۆماری پێشووی ئێران هاتە دادگا و زانیاریەکانی خۆی لە مەڕ پرۆسەی دارشتنی پلان و بەرێوەچوونی کوشتارەکە، راگەیاند...

بڕوانە لاپەرە٣

لەم ژمارەیەدا

- رۆژمێری دادگای میکۆنۆس تاوانبارکردنی ئێران . . . ل٢
- پرۆژەی هەرێمی کوردستان بەشی سێیەم ل٤
- لە بەراوێزی "براکانی کارزان"دا = رەشە ل٨
- جەنجاڵێکی ئەم سەردەمە کورتە چیرۆکە ل١٠

دادگایەکی جیهانی گەورەترین دەستەڵاتدارانی ڕژێمی ئێرانی تاوانبار دەکا

کرۆنۆلۆژیی دادگای میکۆنۆس

ژینی نوێ ـ لەندەن

١٧ سێپتامبەری ١٩٩٢: لە ڕێستۆرانی "میکۆنۆس" چوار کەس لە کوردەکانی ڕکەبەری ڕژێمی ئێران تیرۆر دەکرێن: د. سادق شەرەفکەندی، سکرتێری گشتی ـدکا؛ فەتاح عەبدولی، هومایون ئەردەلان و محەمەدنووری دێهکوردی.

ئۆکتۆبەری١٩٩٢: دوای لێکۆڵینەوەی دەزگای ڕاگەیاندنی ئەڵمانیا، کازم دارابی، دارێژەری تیرۆرەکە، عباس ڕایل، تەقەکار و یوسف ئەمین هاوبەشی جینایەتەکە دەستگر دەکرێن.

دیسەمبەری ١٩٩٢: عطاءالله عەیازی لوبنانی دەستبەسەر دەکرێ.

مەی ١٩٩٣ دادستانی فەدەڕال، کازم دارابی، ئەمین و ڕایلی وەک بەڕێوەبەرانی تاوان و محمد ئەرتیس وەک هاوبەشی جینایەتەکە تاوانبار دەکا. دادستان دەزگای ڕاگەیاندنی ئێرانی وەک ڕاگەیەنەری فەرمانی کوشتنەکە ناوبرد.

ئۆتۆبەری ١٩٩٣: عەلی فەللا یان وەزیری ڕاگەیاندن (اطلاعات)ی ئێران هاتە ئەڵمانیا و لە چاوپێکەوتنێک لە گەڵ "شمیت باتر" هەوڵی وەستانی دادگای میکۆنۆسی دا.

٢٨ ئۆکتۆبەری ١٩٩٣: دەستپێکردنی مو ـاکەمە لە دادگای جینایی بەرلین. یوسف ئەمین ئەو قسانەی کە لە لای پۆلیس کردبوو، وەری گرتەوە. ئەمین پێشتر دارابی و ئەمینی بە بەڕێوەبەرانی جینایەتەکە ناودێر کردبوو.

مارچی ١٩٩٤: شمیت باتر ڕایگەیاند کە فەللا یان هەوڵی ڕاگرتنی دادگاکەی دا.

جانیوەری ١٩٩٦: دەزگای پاراستنی یاسای سەرەکی ڕایگەیاند کە دەزگای ئیتتلاعاتی ئێران فەرمانی کوشتنی سادق شەرەفکەندی دەرکردووە و دەستەیەکی دەست وەشاندنی بۆ ئەڵمانیا ناردووە.

مارسی ١٩٩٦: دادستانی فەرمانی دەستبەسەر کردنی عەلی فەللا یان دەر کرد. کۆماری ئیسلامی ڕایگەیاند ئەگەر دارابی مە کووم بکرێ، تۆڵە دەکاتەوە.

جوونی ١٩٩٦: دادگا بۆ یەکەم جار هێنانەوەی هۆ بەس دەزانێ بۆ دەرکردنی

ناسنامەی جیهانی ڕژێمی ئیسلامی ئێران

بر یاری دوایی. بەڵام کۆماری ئیسلامی بەشێوەیەکی سەمەرە، پێخۆشی خۆی لە دانی شایدی دوو کەس لە تاران دەردەبڕێ.

جوونی ١٩٩٦: ابوالحسن بنی صدر، سەرۆک کۆماری پێشووی ئێران، وەک شایەد هاتە دادگا، دەستی تاوانی بۆ سەرۆکایەتی کۆماری ئیسلامی درێژ کرد.

نۆڤەمبەری ١٩٩٦: بەنی سەدر، "شایەدی " بە دادگا دەناسێنێ. ناوبراو کە ئەندامێکی پێشووی دەزگای ڕاگەیاندنی ئێران بوو، دانی بە قسەکانی بەنی سەدرداهێنا. ناوی شاهیدی C ابولقاسم مصبا ی دواتر، ئاشکرا کرا.

نۆڤەمبەری ١٩٩٦: دادستانی ئەڵمانیا لە دادخواستی خۆیدا خامنەیی ڕێبەری کۆماری ئیسلامی و هاشمی ڕەفسەنجانی سەرەک کۆماری کۆماری ئیسلامی بە تاوانبار دەکا کە فەرمانی کوشتنی سادق شەرەفکەندیان دەرکردووە. ڕژێمی ئێران کەوتە هەڕەشە کردن. ڕێپێوەران لە تاران بە هێلکەو تەماتە کەوتنە سەر بالوێزخانەی ئەڵمانیا و هەڕەشەیان کرد کە کارمەندانی سەفارەتی ئەڵمانیا دەکوژن. گۆڕانی نامە لە نێوان کۆهل و ڕەفسەنجانی کەمێک قەیرانەکەی داخەواند. کۆماری ئیسلامی بە دانی هەندێک بەڵگەی تازە هەوڵی دا ابوالقاسم مصبا ی بە درۆزن لە قەڵەم بدا. دادگا دووبارە کەوتە بیر کردنەوە.

C فێبروەری ١٩٩٧: شایەدی (ابوالقاسم مبا ی) دووبارە پرسیاری لێ دەکرێ. لەناو ئەو بەڵگانەی کە شایەدی بە دادها دەدا وێنەیەکی ناوبراو لە گەڵ ڕەفسەنجانیە، لە سەفەرێکی ڕەسمی دا بۆ گورجستان. کارناسەکان دان بە ڕاست بوونی ئەم وێنەیە دادەنێن.

ئەپریلی ١٩٩٧: ڕایل سەر لەنوێ داوای لێپرسینەوە دەکا. داخوازی ڕایل جێ بەجێ دەکرێ، بەڵام ڕۆژێک زیاتر ناخایەنێ. کورتەی تاوانئامە دوبارە دەخوێندرێتەوە.

١٠ ئەپریلی ١٩٩٧: دادگا چوار متەهەم بە تاوانبار دەناسێ و دەسەڵاتی ئێران بە بەرپرسی دەرکردنی فەرمانی جینایەتی میکۆنۆس دەزانێ.

بەم شێوەیە بۆ یەکە مجار سەرەک کۆمار، وەزیری دەرەوە، وەزیری ڕاگەیاندن و بە تایبە ڕێبەری ئایدیۆلۆجی وڵاتێک لە دادگایەکی بێ لایەندا، بە پیاوکوژ دەناسرێن.

ڕژێمی ئێرانی بە توندی دژی بڕیاری دادگا وەستاو و داوای لە ئەڵمانیا کرد کە بڕیاری دادگا ڕەتبداتەوە.

پاشماوە لە لاپەڕەی ١

ئێران - کۆماری تێرۆر

پاشماوەی لاپەرە ١

گرنگی وتەکانی بنی صدر لەوەدابوو کە دەیگوت بەگوێرەی شەهادەتی سێ شاهید کۆمیتەیەک بە ناوی "شورای عەمەلیاتی تایبەت" دوا بەدوای مردنی خومەینی لە ئێراندا پێک هاتووە کە لە ژێر فەرمانی "محسن رضایی" فەرماندەی سپاهی پاسداراندا بەڕێوە دەچێ و پلانی هەموو تیرۆر و پیاوکوژیەک لەو کۆمیتەیەدا گەڵاڵە دەکرێ. ئنجا بەرنامەی کار بۆ ڕەفسەنجانی و خامنەیی – سەرەک کۆمار و ڕێبەری کۆماری ئیسلامی، دەنێردرێ و هەر ئەوەندەی ئەوان مۆریان کرد، ئیتر فەرمانەکە بەڕێوە دەچێ. ابولقاسمی مصبا ی – ، لە ڕۆژانی ١٠، ١١، ١٦ و C شاهیدی ١٧ی ئۆکتۆبەری ١٩٩٦دا پرۆسەی گەڵاڵە کردنی پلانی ترۆری بەو شێوەیە کە بنی صدر باسی کردبوو، بە تێرو تەسەلی بۆ دادگا گێڕایەوە. ناوبراو کاربەدەستێکی پایە بەرزی سیستەمی ئێمنایەتی کۆماری ئیسلامی بوو و دواتر وەک پەنابەرێک هاتۆتە ئەورووپاو لە وڵاتێکی ڕۆژئاوا دەژی. مصبا ی وتی: ئەندامانی دیکەی شورای عەمەلیاتی تایبەت جگە لە خامنەیی و ڕەفسەنجانی، بریتین لە وەزیری سپاهی پاسداران، فەرماندەری جەندەرمەری، ئایەتوڵڵا ـیجازی، نوێنەری خامنەییو ئایەتوڵڵایەک لە "شوورای نیگەهبانی قانوونی ئەساسی"یەوە.

برۆنۆویست، "مدعی عام"ی فیدیراڵی ئەڵمانیا لە دانیشتنی ١٢ی نوامبەری ١٩٩٦دا لەدادگا گوتی: "ئەم کوشتارە لە گەڵ کوشتارێکی ئاساییدا جیاوازی هەیە. قاتڵەکان ئەنگیزەی شەخسییان بۆ ئەم کارە نەبووە و هیچکامیان نەناسیون. ئەوە قەتڵێکی سیاسییە و ئەم دادگایەش دادگایەکی تایبەتیە. تایبەتمەندی دادگا ئەوەیە لە "ترۆریسمی دەوڵەتی" دەکۆڵێتەوە.

مدعی عام لە تاوانبار نامەی (وثیقەالاتهام) ١٢ی نوامبەردا گوتی: "فەرمانی ئەم کوشتارە خامنەیی دەرکردووە و پلانەکەی لە لایەن شۆرای عەمەلیاتی تایبەتیوە دارێژراوە. ئینجا فەللا یان، وەزیری اطلاعاتی ئێران، ئەمری بە "دارابی" کردووە کارەکە بەڕێوە بەرێ.

دارابی ئێستا گیراوە و لە زیندانی ئەڵمانیادایە. ـوکی گیرانی ناونەتەوی فەللا یانیش لە لایەن دادگاوە دەرکراوە. بەڵام ئێران ئامادە ناوبراو نیە بیدا بە ئەڵمانیا.

مدعی عام لە بەیانەکەی خۆیدا هەروەها گوتی : ئەمرۆ هیچ گومانێک لەوەدا نیە تەنیا یەک لایەن ئەم کوشتارەی بەڕێوە بردووە و ئەویش دەوڵەتی کۆماری ئیسلامی ئێرانە. مدعی عام لە ڕۆژی خوێندنەوەی ئەم بەیانەدا، بەهۆی چەندین پۆلیس و مەئموورانی ئاسایشەوە پارێزگاری لێدەکرا. چونکو ئاخوندەکانی ئێران هەڕەشەی گیانیان لێکردبوو و لەڕیزی سەلمان ڕوشدین نووسەری پەرتۆکی ئایەتە شەیتانیەکان"ی دایانابوو. لە گەڵ ئەوشدا، مدعی عام بەبێ ئەوەی شلوێ بێ ڕایگەیاند : "دەوڵەتی ئێران لە ساڵی ١٩٨٦ بەدواوە، فەرمانی کوشتنی ڕێبەرانی کورد دەرکردووە. هەربۆیەش لە ساڵی ١٩٨٦دا دوکتر قاسملۆ و هاوڕێکانی کە بەرواڵەت وتووێژیان لەگەڵ دەکرا، کوژران. ئەم قەتڵە بە یارمەتی بالوێزخانەی ئێران لە ئوتریش بەڕێوە چوو. هەر ئەو بالوێزخانەیەش پیاوکوژانی لە نەمسا بردە دەرەوە. ـیزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران لە لایەن دەوڵەتی ئێرانەوە بە "دژی شۆڕش" ناسراوە و خومەینی فەرمانی کوشتنی قاسملۆ و خامنەیی ـوکمی کوشتنی شەرەفکەندی دەرکردووە.

مدعی عام سەبارەت بە دارابی و دوو عەرەبی لوبنانی کە ڕاستەوخۆ ئەو چوار کەسەیان کوشتووە و ئێستا لە زیندانی ئەڵمانیا دان، گوتی:

ـ هەموویان پێوەندیان بە " ـزب الله"وە هەیە.

ـ چەکەکانیان لە ئێرانەوە هاتووە، ئەم چەکانە لە ساڵی ١٩٧٢دا بە ئێران فرۆشراون و لە چەشنی هەر ئەو چەکانەن وا لە قبرس ئێرانیەکی موعاریزی دیکە بە ناوی جەوادی پێ کوژرا.

ـ کەرەسەی بێ دەنگ کردنی گوللە (کاتم الصوت)، کە بەدەست ئەو سێ کەسەوە بووە، هەموویان یەک چەشن بوون.

ـ ئەمین و ڕایل، دوو لوبنانیە زیندانیەکە، دەڵێن ئێران لە پشت مەسەلەی ئەم قەتڵەیە.

ـ دارابی، جارێکیتر لە ساڵی ١٩٨٢دا لە ئەڵمانیا گیراوە بەڵام دەوڵەتی ئێران داوای لە ئەڵمانیا کردووە دەری ئەکا و لەوێ بهێڵێتەوە. ناوبراو لە لایەن دەوڵەتی ئێرانەوە، کراوەتە مەئمووری دۆزینەوەی کەسانێک بۆ بەڕێوەبردنی ئەم کوشتارە.

ـ ـزب الله" ڕێکخراوەیەکی تیرۆریستی و ئایدیۆلۆژیکی ئێرانە و نابێ دەوڵەتی ئێران و ـیزب الله لێک جیاواز دابنرێن. "شیلی"، ئەندامی ڕێبەرایەتی ـیزبی سوسیال دیموکراتی ئەڵمانیا لە پەرلەماندا ڕایگەیاند: "ئەم دادگایە، دادگایەکی سیاسیە، چونکە زەمینەی کوشتارەکە سیاسیە. کاتێ شەرەفکەندی و یارانی کوژران، ئێران هیچ نارەزاییەکی دەرنەبڕێ و نەیگوت بۆچی دەبێ چەند هاونیشتیمانی ئێرانی کە لە کۆنفرانسێکی نێونەتەوەییدا بەشداریان کردووە، بکوژرێن. بەڵام کاتێ پێی خۆی هاتە مەسەلەکەوە و تاوانبارەکان لە لایەن پۆلیسی ئەڵمانیاوە گـیران، هەوڵی دا لە ڕێگەی فەللا یانەوە شوێن لە سەر دادگا دابنێ."ناوبراو لە دانیشتنێکی دادگادا، گوتی: "بەرپرسانی سەرەکیی ئەم جینایەتە ئێستا لێرە نین و دادگا دەبێ لە سەر بناخەی ئەو بەڵگانەی لەدەستەوەن، ڕێبەرانی کۆماری ئیسلامی ئێران تاوانبار بناسێ. ـوکمی دادگا بە بێ ئاوهێنانی دەوڵەتی ئێران هیچ واتایەکی نابێ."

"اشتال" مدعی عامی پێشووی ئەڵمانیا گوتی: "وەزیری پێشووی دادی ئەڵمانیا، زەختی خستۆتە سەر، بۆ ئەوەی دەست تێکەڵاوی دەوڵەتی ئێران لە مەسەلەکە دا ئاشکرا نەکا".

شـمیت باوێ، بەرپرسی دەزگای ئاسایشی ئەڵمانیا هەوڵی فەللا یانی لە پێناو بەستنی فایلی ئەم جینایەتە و کۆتایی هێنان بە دادگا، دەشاردەوە. بەڵام کاتێ هێنرایە دادگا و پرسیاری لێکرا، دانی بەو ڕاستیەدا هێنا کە فەللا یان لە سەفەری ئەڵمانیادا هەوڵی ئەم کارەی داوە. فەللا یان لە ڕۆژی ٣٠ی ئۆکتۆبەری ١٩٩٣ و پێش کوشتارەکەی میکۆنۆسدا لە ئێران وتارێکی داوە و تیایدا گوتوویەتی: "پێویستە ئەم تاقمە جینایەتکارە (واتە ـدکا) لە ناو بەرین. ئێمە لە ڕابردوودا دەستمان لێوەشاندووە و دیسانەکەش دەستیان لێدەوەشێنین"

مدعی عامی ئەڵمانیا گوتی: لە سەر ئەساسی ئەو بەڵگانەی بەدەستەوەن، فەللا یان لە ڕۆژی ١٧ی سێپتەمبەری ١٩٩٢دا، بە هۆی وت و وێژێکی تەلەفۆنی "تەلە مۆبایل"ی دارابیەوە، ـوکمی بەڕێوەبردنی عەمەلیاتەکەی بە ناوی ڕەمزی "فەرشادی بوزورگی عەلەوی"یەوە دەرکردوە و گومانی تێدا نیە کۆنسوڵیەتی ئێران لە فرانکفۆرت، ڕێبەرایەتی ئەم عەمەلیاتەی بەدەستەوە بووە. "دارابی"ش ئەندامی سپاهی پاسداران و "واواک" (وەزارەتی اطلاعات و ئاسایشی ئێران) ڕێبەرایەتی تیمی عەمەلیاتەکەی بەدەستەوە بووە. مدعی عام، سەبارەت بە دەوری جاسووس لەم کوشتارەدا گوتی: قاتڵەکان دەیانزانی کوردەکان دەچنە کافە ڕستۆران و لە کوێ دادەنیشن، هەروەها لە شوێنی دانیشتنیان لە پشت مێزەکە ئاگادار بوون.

ابولقاسم مصبا ی کە پێش ئەوەی ناوی لە لایەن گۆڤاری "شپیگل"ی ئەڵمانیەوە ئاشکرا بکرێ بە "شاهیدی C" ناو دەبردرا، لە ڕۆژانی ١٥، ١٦، ٢٢ و ٢٣ی ئۆکتۆبەری ١٩٩٦دا هاتە دادگا و زانیاریەکی زۆری لە سەر شێوازی ئیشوکاری ئەو کومیتەیە وا بە ناوی "شوورای عەمەلیاتی تایبەت"ەوە لە ئێران، کاروباری تیرۆر و کوشتنی نا ـەزانی ڕژێمی ئێران بەڕێوە دبا؛ خستە بەردەمی دادگا. مصبا ی گوتی: "فەرمانی کوشتنی نووسەری ئێرانی هادی خورسەندی دانیشتووی لەندەن بە ئیمزای خومەینی و لەلایەن محەمەد هاشمی، برای ڕەفسەنجانیەوە گەیشتە ئەورووپا و کەسێک بە ناوی خوازراوەی "موسوی زادە"وە، کە جێگری محمد ڕەیشەهری، وەزیری ئەودەمی اطلاعاتی ئێران بوو، ئەو فەرمانەی دایە دەستم و دوو عەرەبی ئەلجەزایەری پێ ناساندم کە بۆ بەڕێوە بردنی ئەم کارە دیاری کرابوون. ناوی ڕەمزی عەمەلیاتەکەش ئەمە بوو: دەتوانین جەژنەکەمان بکەین".

مصبا ی گوتی: من لە جیاتی تەلەفۆن بۆ قاتڵەکان بکەم، تەلەفۆنم بۆ پۆلیسی بەریتانیا کرد و شوێنی بەڕێوەچوونی تیرۆر و ناونیشانی تیرۆریستەکانم پێ گوتن، ئەوانیش هەردووکیان گرت و لە بەریتانیا دەرکردن".

سارای ١٥ ساڵ بووە قوربانی مێشک پووچەکان

سەمەدی مەلا ئەحمەد - سوید

سارا لە ١٩٨١دا لەدایک بووە. بەدەساڵی لەگەڵ خێزانەکەیدا بە پەرەوازەیی لە عێراق هەڵدێن. لەپاش ماوەیەک لە سوید یەکدەگرنەوە و بە دیدەنی ماڵی مامی شاد دەبن.

پاش جیابوونەوەی چەندین جارەی دایک و باوکی، ئەم و منداڵەکانی دی لە دورگەی "گۆتلاند" لەلای باوکی دەهێڵرێنەوە. دەزگای پۆلیس سارا لەباوکی دادەبڕن پاش ئەوەی ئاشکرا دەبێ باوکی چەندین جار زەبری توندی پێگەیاندووە و دەستدرێژی کردۆتەسەر. بەمەش سارا دەخەنە مەڵبەندی ئێشکگر "مەڵبەندی ئەو ژنانەی لەدەست زەبروزەنگی مێرد یان کەسوکاریان قوتار دەکرێن".

سارا شوێنەکەی زۆر بەدڵ دەبێ، بۆیە باری ژیانی بەرەو باشی دەچێ. پاش ماوەیەک بە ڕەزامەندی پۆلیس دەگوێزرێتەوە ماڵی مامی. ئەو مامەی سارا زۆری لێدەترسا، چونکی ئەویش هەروەک باوکی بوو بۆی. بۆیە هەر زوو ڕێگای گەڕانەوە بۆ مەڵبەندەکە هەڵدەبژێرێتەوە.

بەر لە کۆتایی ساڵی ١٩٩٦، سارا دیدەنێکی ماڵی باوکی دەکا کە ئەوسا گواستبوویانەوە شاری "ئۆمیۆ" لەسەرووی رۆژهەڵاتی سوید. ئیدی چاوی بە دورگەی "گۆتلاند" ناکەوێتەوە چونکی لە ١٥ی دیسەمبەردا بەدەستی "حەسەن"ی برای "١٦ساڵ" و "تاریق"ی ئامۆزای "١٧ساڵ" ژیانی کۆتایی پێدێ.

بەر لەم ڕووداوە بەچەند هەفتەیەک لەشاری ستۆکهۆلم، کوڕێکی تورک ٢٢چەقۆ لە خوشکەکەی دەدات و نیوە ئیفلیجی دەکا. هەروەها پاش ڕووداوەکەی سارا بە دوو هەفتە لەشاری "مالمۆ"ی خوارووی سوید، کوڕێکی لوبنانی ژنەکەی خۆی دەکوژێ بە تۆمەتی ئەوەی وەک ژنە موسوڵمانێک ڕەفتاری نەکردووە!

دەشێت ڕۆژانە لەسەر ئەم زەوییە کارەساتی ناڕەوای وا زۆر ڕوویدات بەڵام ئەوەی پتر هانیدام بۆ ئەم نووسینە گرنگی دانی میدیای سویدی بوو بە کارەساتەکەی سارا. بەتایبەتی زۆر لە نووسەران ڕەنگی دواکەوتوویی و درندەییان دا لەڕووی هەموو سەر ڕەشەکان. تەنانەت کار گەیشتە کۆڕگرتن، لێکۆڵینەوە و توێژینەوەی کێشەکە لەلایەن زۆر لە پسپۆڕان و شارەزایانی سایکۆلۆژی، کلتووری و ئایینییەوە. بەمەش باسەکە بووەتە بنێشتەخۆشەی ژێردانی سویدیەکان و مایەی گاڵتەپێکردن و نەفرینکردنی کولتور و ترادیشونی ڕۆژهەڵاتی. ڕەنگە گەر کارەکە وابڕوات ئەو قڵیشە کۆمەڵایەتییەی لەنێوان سویدی و بێگانەدا هەیە گەورەتر و فراوانتری بکا.

ئەگەر تاوانباران پاکانەی ئەم جۆرە تاوانانە دەخەنە چوارچێوەی پرینسیپەکانی ئاینی ئیسلامی، ئەوا لەم نووسینەدا باسێ لێوە ناکرێ. خۆ ئەگەر ئاینێکیش فەتوای ئەم جۆرە قەتڵە بدات، من بێبەریم لێی و پیرۆزی ئەوان بێ.

دیوی دووەمی تاوانەکان، کە مەبەستی نووسینەکەیە، پاکانەی نابەجێی تاوانبارانە کە دەڵێن: ئەم جۆرە کردارانە لە کولتور و تادیشونی ئێمەدا باون. بۆ داپۆشینی ڕەفتارە ناشرینەکانیان، بۆ تەریقی و کەللەپوتی و دواکەوتوویی خۆیان بەهانە دەهێننەوە و تاوانەکان دەکەنە موڵکی تادیشۆن!! لای ئەمان، خەڵکانێک کە بە بۆچوونێکی ئینسانیانە ڕەفتار لەتەک یەکتردا دەکەن، بەتەرازووی ڕێز و خۆشەویستی پەیوەندییەکانی یەکتر هەڵدەسەنگێنن، لەسەر بناغەی برایەیەک بوون و لەیەک گەیشتن پەیوەندی خێزانی دەبەستن، هیچیان خاوەنی کولتور و ترادیشۆن نین.

سارا کوژرا، چونکی دەیویست وەک ئینسانێک بەسەربەستی ڕێگای ژیانی خۆی هەڵبژێرێ و دیاری بکا. یان هیچ نەبێ وەک برا و ئامۆزاکەی بێ. بەڵام حەسەن و تاریق ئەم مافەیان پەو ڕەوانەبینی. لە کاتێکدا خۆیان سەرو کچی سویدیان وەک کچە هاوڕێ هەڵبژاردبوو. ئایا ئەمە ڕەوابوونە یا دوو ڕوویی و ناڕەوایی؟

لەکاتێکدا پیاو هەنگاوەکان، کردار و ڕەفتارەکان بۆ خۆی و ویست وچێژی تایبەتی خۆی بەڕەوا بزانێ بەڵام بۆ ئافرەت ئەمە بە بفە و ئابڕووچوون بداتە قەڵەم!

لەوەڵامی پرسیاری داواکاری گشتیدا، کە بۆ ئەم کارەیان کردووە. زۆر بە شانازییەوە گوتویانە: ئێمە بە سەربەرزییەوە ئەم کارەمان ئەنجامدا، چونکی شەرەف و ئابڕووی خێزانەکەمانمان پاراستووە. ئەگەر شەرەف و ئابڕووی خێزانێک بە کوشتنی منداڵێکی پانزەساڵان بپارێزرێ، نەبوونیان چاکترە!

لەماوەی دەساڵ کارکردنمدا لە بەڕێوەبردنی ئیشوکاری پەنابەرانی وڵاتانی ڕۆژهەڵاتدا، گەلێک جار ڕووداوی دڵتەنگکەر ڕووبەڕووم دەبوونەوە. چەندین پیاوم دەدی چۆن نان و شەقیان دەرخواردی ژن و منداڵەکانیان دەدا کاتێکیش دەزگای پۆلیس و داواکاری گشتی تێکەڵی کێشەکانیان دەکرا، زۆر بەسەرسوڕمانەوە دیانگوت: "کوا ئێرە وڵاتی دیموکراتی و سەربەستییە؟ ئەی ئەوەنییە خۆیان هەڵدەقورتێننە کێشە و گیروگرفتی نێو خێزانیش! ئەوان چییان بەسەرمانەوە هەیە ئێمە چۆن دەژین؟ کلتووری ئەوان جۆرێکە و هی ئێمە جۆرێک." کامە کلتور؟ ئەو ڕەفتارانە ڕەنگدانەوەی کولتورە یان ڕەنگدانەوەی کەللەپوتی، دواکەوتوویی و نەفامییە.

ئابڕووچوون لە سەربەستی ژندا دەبینن! ڕۆژانە لەبەردەم لێپرسراوی ئیشوکاری کۆمەڵایەتیدا هەزار و یەک درۆیان دەکرد بۆ وەرگرتنی دوو پول زیاتر، دەستبڕین و فڕوفێڵ ساختە و دەستدرێژیکردن مایەی پەیوەندیەکانی ڕۆژانەیان بوو. ئەمانە هیچی ئابڕوو چوون و ناموس و شەرەف تکاندن نین. بەڵام کاتێ کیژێک "سارا" دەیەوێ ڕێگای ژیانی خۆی هەڵبژێرێ، خۆی لەدەست دڕندەکان ڕزگاربکا، تەوقی ئەو پەیوەندییە نائینسانییە بشکێنێ، لە هەڵوێستی نان و شەق و دەستدرێژی قوتار بێ، براو ئامۆزاکەی ئەمەیان پێ ڕەوانەبینی و بە شەرمەزاری خێزانەکەیان دانا، بۆیە هەر بە پشتێنی پانتۆڵەکەی خۆیان سارایان خنکاند و خەونەکانیشیان لەتەک خۆیدا کۆتایی پێهێنا.

ئێستا بۆ دادگا دەرکەوتووە کە کوشتنی سارا لەسەر داخوازی باوکی و مامی بووە و هەر لە زووەوە پیلانێکی چەند کەسیان بۆ لەناوبردنی داناوە

جیهان بێدەنگە لە هێرشەکەی تورکیا. پاشماوەی ل١

کورد جوداخواز و تیرۆرستە

هەر کە باس لە جودا بوونەوە دەکرێ، گشت حیزبە کوردیەکان دوورەپەرێز خۆیان دەگرن. ئەمڕۆ پکک - یش دژ بە جودابوونەوەیە. تەنانەت "جوداخوازی" بووە بە وشەیەکی پیسی؛ ئەمیش وەک "تیرۆریزم" مامەڵە دەکرێ. کەس ناپرسێ با ڕێفرەندەم بکرێ، خەڵک بڕیاری چارەنووسی خۆی بدا. لەوە ناچێ سیاسیەکان تێبگەن کە سنوورەکان تەنیا یەکەی کۆمەڵایەتی، ئابووری و ڕۆشنبیری سیستەمی هاوبەشی ئەمڕۆی جیهانن، نەتەوەیەکی ٤٥ ملیۆنیش هەقە ئەو مافەی پێبدرێ. فەرەنسی - زبانەکای کەنەدا لە ڕێفراندەمدا دۆڕانیاند کە جودا نەبنەوە. دەبا کوردیش مافی "جوداخوازی" هەبێ! خۆ سیاسیەکان هەقە لەوە بگەن کە نەخشەبەجێبۆڵەتیکی خۆرهەڵاتی ناوەند تەمەنی چەند دە ساڵێکە. بۆ نمونە، دەوڵەتی عێراق لە چێوەی ئەمڕۆیدا لە ١٩٣٢وە دامەزراوە، ئیدی بۆ سنوورەکەی بە کاری یەزدان دابنرێ و مرۆ نەتوانێ ئێزیکی بکەوێ. خۆ گەر باوەڕدار بە ئیستیعمار و داگیرکەران بیت، ئەم سنوورانە دەستکردی داگیرکەرانە، ئیدی بۆ دەبێ تەنانەت ئوێنخوازان و شیوعیەکانیش دژ بە دەستکاری سنوورەکان بن.

هاوکاری پدک لە تاواندا

هەواڵی جودا لە باشوورەوە گەیشت کە ڕاستی هەندێکیان نازانرێ. ئەوەی کە جێی گومان نییە ئەوەیە کە پدک هاوکاری تەواوی لە تاوانەکاندا کردووە. هەواڵەکانی کۆنگرەی نیشتمانی عێراق، کە چەلەبی سەرۆکێتی، زۆری بۆ بەرژەوەندی خۆیەتی و دوورە لە ڕاستییەوە.

هەواڵێک ڕایگەیاند کە ٥٠ کوردی باکوور لە مەڵبەندی ڕۆشنبیری میسۆپۆتامیا، کە کوردەکانی باکوور لە هەولێر بەڕێوەی دەبەن، لەلایەن چەکدارەکانی پدک - وە دەستگیرکران؛ ٦یان ئافرەت بوون. هەموویان کوژران؛ ئافرەتەکانیان تەعەدایان لێکرا. تەرماکانیان لەشاری هەولێر بەدوای تانکی تورکیدا ڕاکێشران.

سەرکوتکردنی گەل

لە هاوکاری پدک لەگەڵ تورکیادا هەندێک سەریان سوڕما. ڕەنگە ڕۆشنبیرەکەی باکوور لەسەر حەق: بێ کورد بیرەوەری کورت بێ! ئایا ئەمە درێژەدانی چاڵدێران، قەتلولعامی ئەرمەنیان و ڕووداوەکانی شەستەکان، هەفتاکان، هەشتاکان و نەوەدەکان نییە؟ لە ٦١ - ١٩٧٠، تاڵەبانی و بەرزانی کۆمەتی ئێران و عێراق پشتگیری دەکردن. لە ٧٤ - ١٩٧٥، لە ٩٥٪ مەسرەفی بزوتنەوەی چەکداری پدک پشتی بە دەرەوە دەبەست. ئایا شەڕەکانی هەشتاکانی قیادەی موەقەت (پدک) لەگەڵ حدکا لە ناوەڕۆکدا جیاوازە لەوە هاوکارییەی کە ئێستا پدک لەگەڵ تورکیادا دەیکا؟ ئایا شەڕی پشت ئاشان قۆنتەراتی خوێنی کورد نەبوو لەلایان کوردەوە؟ ئایا ڕێکەوتنی ینک - بەعس لە ٨٢ - ١٩٨٣دا، پلان نەبوو بۆ سەرکوتکردنی ڕاپەڕینی شارەکان کە لە سەرهەڵداندا بوون؟ ئایا لە ١٩٩١دا هەموو حیزبەکانی بەرەی کوردستانی بۆ سەدام لێسانەوە نەچوونە بەغداد؟ ئایا بەم تاوانە بەرەی کوردستانی باغی - زوڵمی بەعسی لەبەر چاوی جیهاندا نەکرد بە باغی - داد؛ لە ١٩٩٢دا پدک و ینک لە ژێر پەردەی پەرلەمانی کورددا پشتگیریان لە هێرشی تورکیا کرد. لە ١٩٩٦دا، ینک و پدک یەک لە دوای یەک لەشکری پاسداران و حەرەسی جەمهوریان نەهێنایە خاکی کوردستانی پارێزراوەوە لەلایەن بێگانەوە(نەتەوە یەکگرتووەکانەوە)؟ ئایا بەوەی کە ئۆجەلان لە سوریا دانیشتووە و پشتگیری وەردەگرێ کەس وتی خیانەت؟ چ ڕۆشنبیرێکی کورد تەحەدای ئۆجەلانی کرد؟ ئایا کەس وێرای بڵێ: هەچ حیزبێکی تر لە باکووردا سەرهەڵدەدا پکک سەرکوتی دەکا؟ ئایا ترسناک نییە کە کێشەی کوردی باکوور لە قاڵبی تیرۆرست و کێشەی باشووریش لە خیانەت دەدرێ؟

کۆچکردوو مستەفا بەرزانی ڕەنگە تاکە سەرکردەیەکی کورد بێ کە توانیبێتی دڵسۆزی خۆی بۆ ڕژێمەکانی دەرەوە دەربڕێ. لە نامەیەکدا (٢٤ - ١٢ - ١٩٤٣) بۆ سەفیری بەریتانیا، سێر کینەهان کۆرنوالس، دەڵێ: "فەرمانەکانت هەرچیەک بن، من بەرێتیانەوە دەبەم وەک چۆن منداڵێک فەرمانی باوکێکی خۆشەویست بەرێوە دەبا... دۆستایەتیمان بەرامبەر دڵۆڤانی کۆمەتی بەریتانی بێسنوورە."

ژینی نوێ
Jînî Niwê

با هەوڵی دۆزینەوەی سیستەمێکی سیاسی نوێ بدەین

گۆڕانکارییەکانی باشوور لە دوای ڕاپەڕینی ١٩٩١ەوە سەلماندیان کە سیستەمی سیاسی ئەمڕۆی کورد ناتوانێ کێشەی کورد بەرەوپێشەوە ببا. فاتنەکایەی سیستەمێکی نوێ پێداویستی ئەم قۆناخەیە. سەرهەڵدانی ئەم سیستەمە بەبێ پێشخستنی فەلسەفەیەکی نوێ مە اڵە. ئەمەش کاری ڕۆشنبیرانە.

سیستەمی ئەمڕۆی کوردستان ڕیفۆرم ناکرێ. خەڵکی هەوڵیان دا؛ حیزبەکان بە ئاگر و ئاسن وەڵامیان دایەوە. کاتی پێشنیارکردن بۆ حیزبەکان تێپەڕی؛ ئەمڕۆ کاتی گفتوگۆکردنە لەسەر دامەزراندنی فەلسەفەیەک کە زۆربەی خەڵک لە خۆی بگرێ. زۆربەی خەڵکی کوردستان گۆڕانکاریان لە بەرژەوەندە. سیستەمی سیاسی کوردستان نەیتوانی گۆڕانکاری پۆزەتیف بگرێتە خۆی. پەرلەمان ژێرپێی حیزبایەتی - کەسایەتی خرا. حیزبەکان نەیانتوانی ئەو پەرلەمانەش، کە تاوانی خۆیانیان لە پشتەوە دەکرد، بهێڵنەوە. وەک پەرلەمان پەتا بێ، ئەندامانی پەرلەمان یەکەیەکە و بەکۆمەڵ لێی دووردەکەونەوە. دەگوترێ کە هیچ پەرلەمانێک لە جیهاندا هێندەی ئەوەی باشوور نەخۆشی نییە. هەر پەرلەمانتاری نەخۆشە و لە ئەورووپادا دەگیرسێتەوە!

تەنانەت ئەو سەرکردە حیزبیانەش کە لە سیاسەتی حیزبەکان ڕازی نین گۆشەگیرکراون. عەلی عەبدوڵا هێشتا بە ڕەسمی سکرتێری پدک - ە! ئەو تێکەڵیە سیاسیەی کە حیزبەکان، لە ژێر گوشاری خەڵکدا، دوای ڕاپەڕین بە خۆیەیانەوە دی بە بادا چوو. حیزبەکان ئەمڕۆ خەتی جەنگخواز پێشڕەویان دەکا و بوونەتە پێکهاتەیەکی سەربازی تۆیەڵ تۆیەڵ کە لە دەستی سەرکردەکانیش دەرچووە؛ هەر تۆیەڵەش لەژێر ڕکێفی تازە سەرکردەیەکی کۆنە پاسەوانی زیندانداییە! جێی نیگەرانییە نەتەوەیەک هێندەی ڕۆشنبیری کارامە هەبێ کەچی لێپرسراوەکانی ئەمڕۆ سەرکردا پەتی بکەن. هەڵبەت ڕۆشنبیرانیش بێ بەری نین لە باری خولقاوی ئەمڕۆ.

حیزبەکان دڵگرانن بەوەی کە بە بەعسیان دەچوێنن. بەڵام ئەگەر بەعس بە تاوان بەرجەستە بکرێ، حیزبەکانیش تاوانبارن. هەڵبەت ئەمان ناتوانن نە قەبارەی بەعس تاوان بکەن! لە زۆر نمونەدا، تاوانی بەعس و حیزبەکان لە تاکە خێزانێکدا تێکەڵ بوون: ئەبوبەکر عەلی خۆی حیزبەکان خوێنیان ڕشت، دوو براکەی بەعس.

حیزبەکان بە پرۆسەیەکی چەند ساڵیدا بوونە دەستگایەکی دژ بە خەڵک. دوا هەناسەیان، لە ٣١-٨-٩٦ دا، دا. ئەو سەدامەی کە خەڵکی بە شەرەف بە هەزاران شەهید دان لە کوردستان دەریان کرد، پارتی بە عنوانی "خاوەنشکۆ" داوەتی کرد بۆ "ڕزگارکردنی" پایتەختی کوردستان لە دەستی پارتی هاوخەباتی، ینک. هێنانی حەرەسی ئیسلامی ١٠٠ کم بۆ ناو خاکی باشوور، دەریخست کە حیزبەکان کێشەی کوردیان مەبەست نییە.

پارتە بچکۆلەکانیش بەشێکن لە هاوکێشەی تاوان؛ لە دایکبووی کلتووری "شاخ - چەک - پشتگیری دەرەکی"ن؛ تا ئێستاش گرووپی چەکدارن و هیچ فەلسەفەیەکی جودا لە پدک و ینک - یان نییە. بگرە هەندێک لەم حیزبانە دروستبووی دەستی سەرکردەکانی پدک و ینک - ن تا ناکۆکی ناو حیزبەکانی خۆیانی پێ چارەسەر بکەن. زۆر جاریش، ڕەنگدانەوەی دوو زلهێزەکەن. دابەشبوونی حیزبی زەحمەتکێشان، لەم دواییەدا، نموونەیەکە. حیزبی شیوعی عێراقیی ئەزموونداریش سیاسەتی ئەمڕۆی جێی داخە: پاشکۆی دوو حیزبەکەیە.

تازە حیزبەکان گیانیان بە بردا نایەتەوە. لەدایکبوونی فەلسەفەیەکی سیاسی نوێ نزیکە. ئەمڕۆ هێزی سێیەم جێی نییە، بەڵکو فەلسەفەی یەکەم پێویستە.

مانەوی حیزبەکان بەندە بە ئاستی ڕۆشنبیری نەتەوەکەوە. تا ئێستا ڕۆشنبیران لە ئاستی سیاسەتی حیزبەکان دەرنەچوون. ئەمڕۆ ڕۆشنبیران دەبێ لە گفتوگۆیەکی فراواندا بەشداربن. هەندێک لە ڕۆشنبیرانیش چارەنووسی خۆیان بە حیزبەکانەوە دەبینن؛ بگرە، ئۆپۆزیسیۆنن تا حیزبەکان دەرکی ڕەحمەتیان (بابەیان) لێدەکەنەوە. نمونەی مێژوویی زۆرن. سەرکردەکانی ڕێکخراوی "ئاڵای شۆڕش"ی جاران دژ بە خەتی ینک، ئەمڕۆ دەست لە سەر سنگ لە خزمەتی نیوەی کۆمەتە بەشکراوەکەی باشووری کوردستانی بەشکراو دەکەن. نیوەکەی پدک - ش بێ ئۆپۆزیسیۆنی جاران بە حەماس نییە! لە ئەورووپادا، کاتی ئەوە هاتووە کە لاوەکان، بێنە پێشەوە، لاوێتی بکەنەوە بە بەر کێشەی کورددا، ڕزگاری بکەن لە کەسانێکی بە حیساب ڕیفۆرمخواز و لە ڕاستیدا پەروەردەی دەست و وێژەری سیاسەتی حیزبەکانن.

سیستەمی سیاسی ئەمڕۆ حوکمی چەکە بەسەر خەڵکەوە. ئەو دوو کەرتە کومەتەی ئەمڕۆش، نەک تەنیا جێی شەرمەزاری و نموونەی فەشەلی سیاسەتی حیزبەکانە، بەڵکو ناشەرعیشە: تێرمی پەرلەمان چەند ساڵێکە تەواو بووە؛ تا هەڵبژاردن نەکرێتەوە، هیچ دەسەڵاتێک لە کوردستاندا قانوونی نییە.

فەلسەفەیەکی سیاسی نوێ دەبێ لە ئاکامی گفتوگۆ و پێشنیاری کەسان و ڕێکخراوی بیروڕا جودا سەرهەڵبدا. دەبێ هێزی گفتوگۆ فەرامۆش نەکەین و لە باوەڕی "سەروەریتی چەک" ڕزگار بین. چەندین بابەت هەن کە ئەم فەلسەفەیە لە خۆی دەگرێ:

کامپەینی جیهانی دژی سەروەریتی حیزبەکان لە کوردستاندا؛
جوداکردنەوەی کێشەی کورد لە دوو حیزبەکە؛
زەمینە خۆشکردن بۆ هەڵبژاردنی نوێ و دیاریکردنی یاساکانی هەڵبژاردن؛
ڕێبازەکانی دامەزراندنی حوکمێکی دەستووری لە کوردستاندا؛
ڕێبازەکانی مامەڵەکردن لەگەڵ ڕژێمەکانی ناوچەکە؛
دامەزراندنی سیاسەتێکی جیهانی بۆ کێشەی کورد؛
هێنانەوەی کێشەی کورد بۆ سەر شانۆی سیاسی جیهان؛
ڕێخۆشکردنی یەکەوەکارکردنی هێزە کوردستانیەکان؛
هۆکارەکانی داکەوتنی سیستەمی سیاسی کورد؛
هۆکارەکانی بەستنەوەی هێزی سیاسی بە چەکەوە لە کوردستاندا؛
دەرسەکانی ڕاپەڕین؛ بۆ نموونە بۆچی ڕاپەڕین حیزبەکانی زیندوو کردەوە، کەچی هێزێکی کاریگەری پێنەگەیاند.

کەی توانیمان لەسەر ئەم کێشانە یەکبگرینەوە، ئەوا دەتوانرێ کە حیزباکان چەکی بیر و چەکی دەست بکرێن.

پرۆژەی دەستووری هەرێمی کوردستان

د. نوری تاڵەبانی - لەندەن
بەشی سێیەم

- دەروازەی سێهەم

دەسەڵاتەکانی هەرێم

پەردەی یەکەم -

دەسەڵاتی قانوون دانەر (پەرلەمان)

بەندی پەنجاو دووهەم:

پەرلەمانی هەرێمی کوردستان نوێنەرایەتی گەلی هەرێمەو، هەر خۆی مافی قانوون دانانی هەیەو، سیاسەتی گشتیی هەرێم و پلانی گەشەپێکردنی ئابووری و بوودجەی گشتیی هەرێم دادەنێ.

هەروەها سەرپەرشتیی کاری دەسەڵاتی راپەڕنیش دەکا، بەو جۆرەی لەم دەستوورەدا روون کراوەتەوە.

بەندی پەنجاوسێهەم:

ئەندامانی پەرلەمانی هەرێم بەپێی قانوون و لەسەر بنەمای دەنگدانی نهێنیی راستەوخۆی بەنهێنیی هەموو هاونیشتمانانی هەرێم، هەڵدەبژێرێن.

بەندی پەنجاوچوارەم:

قانوون ئەو مەرجانە دیاری دەکا کە پێویستە لە ئەندامانی پەرلەماندا بێنەدی. هەموو ئەوانەی بەشدار بوون لەو تاوانانەدا کە دەسەڵاتی سەرکوتکەرەوەی دیکتاتۆری بەعسی نەخشەی بۆ کێشاون یا کردوونی و، هەموو ئەوانەی لە جێ بەجێ کردنی ئەو سیاسەتەدا هاوکاری یان لەگەڵی کردووە، لە مافی خۆ هەڵپالاوتن بێ بەش دەبن.

بەندی پەنجاوپێنجەم:

ئەندامی پەرلەمان تەنها بە ئەندامێتی یەکەوە خەریک دەبێ لەو حاڵانەدا نەبێ کە قانوون دەستنیشانیان دەکاو، وەزیفەکەی پیشەوی یا کارەکەی بەپێی حوکمی قانوون بۆ رادەگیرێ.

بەندی پەنجاوشەشەم:

ئەندامی پەرلەمان بەر لەوەی دەست بکا بە کاری خۆی ئەم سوێندە لە بەردەمی پەرلەماندا دەخوا: **«سوێند دەخۆم بە خوای مەزن، دڵسۆزانە یەکێتی گەل و خاکی کوردستان بپارێزم و ئاگام لە بەرژەوەندی گەل بێ و رێز لە دەستوورو قانوون بگرم.»**

بەندی پەنجاوحەوتەم:

ئەندامانی پەرلەمان مانگانە وەردەگرن و قانوون ئەو مانگانەیە دیاری دەکا.

بەندی پەنجاوهەشتەم:

ماوەی پەرلەمان چوار ساڵی زایینی یەو، چوار ساڵەکە لە یەکەم کۆبوونەوەیەوە دەست پێ دەکات و، لە ماوەی چل رۆژی پێش دوایی هاتنی چوار ساڵەکەیدا کاری رێ خۆش کردن بۆ هەڵبژاردنی پەرلەمانێکی نوێ دەست پێ دەکا.

بەندی پەنجاونۆهەم:

بڕیاری راستیی ئەندامەتیی ئەندامانی پەرلەمان بە دەست پەرلەمان خۆیەتی و، کۆڵینەوەیش لە راستیی ئەو تانانەی لە ئەندامەتیی هەر ئەندامێک دراون و پێشکێشی پەرلەمان کراون، بە دەست دادگای تەمیزە پاش ئەوەی سەرەکی پەرلەمان بۆ یانخاتە بەر دەستی. پێویستە ئەم تانانە لە ماوەی حەوت رۆژدا لەو رۆژەوە پەرلەمان پێی زانیوە پێشکێشی دادگای تەمیز بکرێن و، دەبێ دادگای تەمیزیش لە ماوەی چل رۆژدا لەو رۆژەوە کە تانەکان خراونەتە بەردەستی، لە لێکۆڵینەوەیان بیبێتەوە، ئەنجامی لێکۆڵینەوەکەو ئەو رایەی دادگا گەیشتوویەتێ بخرێتە بەردەستی پەرلەمان. ئەندامەتیی پەرلەمانیش پووچەڵ ناکرێتەوە بە بڕیارێ نەبێ لە زۆرینەی دوو سێ یەکی ئەندامانی پەرلەمانەوە.

بەندی شەستەم:

بۆ ئەندامی پەرلەمان دروست نی یە لە ماوەی ئەندامەتی یەکەیدا هیچ شتێ لە ماڵی گشتی بەکرێ بگرێ یا بە کرێی بدا بە ماڵی گشتی یا شتێ لە ماڵی خۆیی پێ بفرۆشێ یا پێی بگۆڕێتەوە بە شتێکی تر، یا وەک لە ئەستۆگر یا هاوەر یا بەڵێندەر رێکەوتنێ لەگەڵ هەرێم مۆربکا.

بەندی شەستویەکەم:

ئەندامی پەرلەمان لە ئەندامێتی ناخرێ کاتێ نەبێ کە یەکێ لە مەرجەکانی ئەندامەتیی تێدا نەمێنێ، یا مەگەر ئەرکەکانی ئەندامەتیی خۆی بەجێ نەگەیەنێ. پێویستیشە بڕیاری لە ئەندامەتیی پەرلەمان خستنی بە زۆرینەی دوو سێ یەکی ئەندامانی پەرلەمان دەرچێ.

بەندی شەستودووهەم:

پەرلەمان خۆی، داوای لە کارخستنی ئەندامانی، پەسەند دەکا.

بەندی شەستوسێهەم:

ئەندامانی پەرلەمان هەر بیروباوەڕێ لە کاتی بەجێ گەیاندنی کاروبارییان لە پەرلەمان یا لەناو لیژنەکانیدا دەریبڕن، لێ یان ناگیرێ.

بەندی شەستوچوارەم:

لە حاڵی گیران بە تاوانەوەدا نەبێ، دروست نی یە بە هیچ کارێکی تاوانیی لە دژی ئەندامی پەرلەمان بکرێ، بە رێ پێدانی لەوەپێشی پەرلەمان نەبێ. خۆ ئەگەر پەرلەمان لە وەرزی بەسراتیدا نەبوو دەبێ سەرەکی پەرلەمان رێی ئەوە بدا. لە یەکەم بەسرانی لەوەپاشی پەرلەمانیشدا لەو کارانە ئاگادار دەکرێتەوە کە دەرهەق ئەندامەکەی کراون.

بەندی شەستو پێنجەم:

سەرەکی هەرێم، بەر لە رۆژی دووی مانگی تشرینی یەکەم، پەرلەمان بانگ دەکا بۆ بەستنی خولی سانایی ساڵانەی. جا ئەگەر بانگی نەکرد، پەرلەمان خۆی بەگوێرەی دەستوور لەورۆژەدا کۆ دەبێتەوە. ئەم خولی بەسرانی سانایی بەی لای کەمی هەشت مانگ بەردەوام دەبێ و رەوا نی یە خولە سانایی یەکەی، بەرلەوەی بوودجەی گشتیی هەرێم بڕیاریدا، بیبڕێتەوە.

بەندی شەستوشەشەم:

ئەگەر پێویستی کرد، سەرەکی هەرێم، لەسەر داوای ئەنجومەنی وەزیرانی هەرێم یا بەپێی داوایەکی ئیمزاکراوی لای کەمی سێ یەکی ئەندامانی پەرلەمان، پەرلەمان بانگ دەکا بۆ کۆبوونەوەیەکی ناسانیی.

بەندی شەستوحەوتەم:

ئەنجومەنی وەزیرانی هەرێم یان دە کەس لە ئەندامانی پەرلەمان بۆیان هەیە پێشنیهادی پرۆژەی قانوون بکەن. پرۆژەی هیچ قانوونێ ناخرێتە گفتوگۆوە بەر لەوەی لیژنەی تایبەتیی پەرلەمانی تێی بڕوانێ. هەر پرۆژەی قانوونێ پەرلەمان رەتی کردبێتەوە، جارێکی کە لەو خولەی پەرلەماندا کە رەتی کردووەتەوە تیایدا، ناخرێتەوە بەردەمی.

بەندی شەستوهەشتەم:

پێویستە دوازمارەی بوودجەی هەرێم لە ماوەیێکدا ئەوپەڕەکەی لە ساڵێ لە مێژووی دوایی هاتنی ساڵی دارای یەوە تێنەپەڕێ، بخرێتە بەردەمی پەرلەمان. هەروەهایش پێویستە راپۆرتی ساڵانەی دەستەی چاودێریی دارایی هەرێم و باری سەرنجی بخرێتە بەردەمی پەرلەمان. پەرلەمانیش بۆی هەیە داوای هەر روونکردنەوەیەک لە دەستەی ناوبراو بکا. جا ئەگەر هاتو مۆرکردنی بوودجەی گشتی دواکەوت، مانگانە تا رادەی ١٢/١ی بوودجەی گشتیی ساڵی رابوردوو خەرج دەکرێ.

بەندی شەستونۆهەم:

حکوومەتی هەرێم بۆی نی یە، بێ رەزامەندیی پەرلەمان، هیچ قەرزێ بکا یا خۆی بە پرۆژەیەکەوە ببەستێتەوە، خەرج کردنی پارەیەکی لە بوودجەی هەرێم لە ماوەیەکی داهاتوودا بێتەسەر.

بەندی حەفتاهەم:

بۆ هەر ئەندامێ لە ئەندامانی پەرلەمان هەیە، لە هەر بابەتێکدا پێوەندی بە کاری خۆیەوە وەک ئەندامێکی پەرلەمان هەبێ، پرسیار لە سەرەکی ئەنجومەنی وەزیران یا جێگرەکەی یا یەکێ لە وەزیرەکان یا لە وەکیلەکانیان بکاو، لەسەر سەرەکی وەزیران یا جێگرەکەی یا وەزیرەکە یا وەکیلەکەی یا هەرکەس لەجێیان دادەنیشێ پێویستە وەرامی پرسیاری ئەندامەکانی پەرلەمان بداتەوە. هەروەها ئەندامی پەرلەمان بۆی هەیە داوای وەرامیان لێ بکاو لێ یان بپرسێتەوە لەبارەی هەر کارێکەوە پێوەندی بەوانەوە هەبێ.

بەندی حەفتاویەکەم:

دروستە جێگری سەرەک وەزیران و وەزیرەکان ئەندام بن لە پەرلەماندا، ئەوانەیشیان ئەندام نین دەتوانن لە دانیشتنەکانی پەرلەمان و لیژنەکانیدا ئامادە بن.

بەندی حەفتاودووهەم:

ئەندامی پەرلەمان لەو ساتەوە کە سوێندی قانوونیی خواردووە بە تەرخان بۆ کاری پەرلەمان دادەنرێ.

دەسەڵاتی راپەڕێن

بەندی حەفتاوسێهەم:

پەرلەمانی هەرێمی کوردستانی عێراق، سەرەکێ بۆ هەرێم هەڵدەبژێرێ بۆ ماوەی چوار ساڵ، لەوکاتەوە کە سوێندی دەستووریی خواردووە. دروست نی یە سەرەکی هەرێم لە جارێ زیاتر دووبارە هەڵبژێرێتەوە.

بەندی حەفتاوچوار:

لەگەڵ چاودێریکردنی ئەوەی لە بەندی پەنجاوچواری ئەم دەستوورەدا وتراوە، مەرجە لەو کەسەدا کە خۆی هەڵدەپاڵێوێ بۆ سەرەکایەتیی هەرێم:

یەکەم - لە هاونیشتمانانی هەرێمی کوردستانی عێراق بێ و لەوێ دانیشێ.

دووهەم - هەموو مافێکی شارستانی و سیاسیی هەبێ و گەیشتبێتە تەمەنی چل ساڵان.

سێهەم - پێشتر لەسەر تاوانێکی ناسیاسی یا لادانێکی وا کە زیان بە شەرەفی بگەیەنێ، حوکم نەدرابێ.

بەندی حەفتاوپێنجەم:

یەکەم - وادەی هەڵبژاردنی سەرەکی هەرێم بە بڕیارێکی پەرلەمان دیاری دەکرێ و، لە رێگای هۆ جۆراوجۆرەکانی راگەیاندنەوە جاری ئەوە دەدرێ.

دووهەم - هەر هاونیشتمانێکی هەرێم کە مەرجە دیاری کراوەکانی بەندی حەفتاوچوارەمی لای سەرەوەی تێدابێ، بۆی هەیە خۆی هەڵپالێوێ بەوە کە داوایەکی نووسراو پێشکێشی سەرەکی پەرلەمانی هەرێم بکا لەگەڵ پشتگیری لێ کردنی دە کەس لە ئەندامانی پەرلەمان لە ماوەی پازدە رۆژدا، لەو رۆژەوە کە وادەی هەڵبژاردنەکە دیاری کراوە. دەشێ ئەو داوایە هەموو بەڵگە قانوونی بە پێویستەکانی لەگەڵ بێ.

سێهەم - دەستەی باڵا کە بە بڕیارێکی پەرلەمان پێکدێ، کە جاری وادەی هەڵبژاردنی سەرەکی دا، لە ماوەی پێنج رۆژدا لە پێشکێش کردنی داواکەوە، بڕیاری خۆی دەداو، لە ماوەی دوو رۆژدا بەو کەسەی رادەگەیەنێ کە دەیەوێ خۆی هەڵپالێوێ.

چوارەم - ئەوەی داوای خۆ هەڵپالاوتنی کردووە بۆی هەیە لە ماوەی دوو رۆژدا لەو رۆژەوە کە بڕیارەکەی سەرەکی پەرلەمانی پێ راگەیەنراوە، لای دادگای تەمیزی هەرێمی کوردستانی عێراق تانە لەو بڕیارە بدا.

پێنجەم - دادگای تەمیز لە ماوەی دوو رۆژدا بڕیارێکی یەکجاری لەبارەی تانەکەوە دەداو ئەو کەسانەی پێوەندیان بە مەسەلەکەوە هەیە لەو رۆژەوە کە بڕیارەکە بە تەختەی جاڕدانی تایبەتیی دادگادا هەڵواسراوە وا دادەنرێن کە بڕیاری دادگایان وەرگرتووە.

بەندی حەفتاو شەشەم:

یەکەم - سەرەکی هەرێم لەلایەن پەرلەمانی هەرێمەوە هەڵدەبژێرێ بە شێوەی دەنگدانی نهێنی. بۆ هەڵبژاردنیشی مەرجە دوو سێ یەکی ئەندامانی پەرلەمان رای بۆ بدەن.

دووهەم - ئەگەر زەحمەت بوو زۆرینەی دوو سێ یەک کۆبکرێتەوە کە بۆ هەڵبژاردنی سەرەک لە کۆبوونەوەی یەکەمدا پێویستە، لە دوو خۆهەڵپالاوتوو پتریش لە ئارادا بوون، لە دانیشتنی دووهەم و دانیشتنەکانی لەوەپاشیشدا بەربەرەکانێ تەنها لە نێوان ئەو دوانەدا دەبێ کە لە دانیشتنی یەکەمی کاری دەنگدانەکەدا زۆرترین دەنگیان هێناوە.

سێهەم - ئەگەریش زەحمەت بوو لە دانیشتنی دووهەم و سێهەم و چوارەم و پێنجەمی کاری دەنگداندا کە دەبێ لە ماوەی پازدە رۆژدا بکرێ، زۆرینەی دوو سێ یەکی ئەندامانی پەرلەمان دەنگ بۆ یەکێ لە خۆ هەڵپالاوتووەکان بدەن، پەرلەمان لە دانیشتنی شەشەمیدا کە لە ماوەی سێ رۆژدا دەکرێ، سەرەکی هەرێم بە دەنگی زۆرینەی بێ رادەی ژمارەی ئەندامەکانی لە ماوەی سێ رۆژدا هەڵدەبژێرێ.

بەندی حەفتاوحەوتەم:

سەرەکی هەرێم لە ماوەی دوو رۆژدا لەو رۆژەوە کە هەڵبژێرراوە، سوێندی دەستووری لە بەردەمی پەرلەماندا دەخواو ئەمەیش سوێندەکەیە: **«سوێند دەخۆم بە خوای مەزن یەکێتیی گەل و خاکی کوردستان و بەرژەوەندی بەباڵاکانی بپارێزم و رێز لە دەستوورو قانوون بگرم».**

بەندی حەفتاوهەشتەم:

پەرلەمان مانگانەی سەرەکی هەرێم دیاری دەکات.

بەندی حەفتاونۆهەم:

سەرەکی هەرێم ئەم ئەرکانە دەگرێتە دەست:

یەکەم - سەرکردایەتیی هێزی چەکداری هەرێم کاتێ کە جاری جەنگ بدرێ بە رەزامەندیی ئەنجومەنی وەزیرانی هەرێم یا لە بارو دوخە ئاسانی یەکانی تردا.

دووهەم - بانگ کردنی پەرلەمانی هەرێم بۆ کۆبوونەوە لە خولە سانایی و ئاسانیی یەکانیدا.

سێهەم - ناو دیاریکردنی سەرەکی وەزیرانی هەرێم لە نێوان زۆرینەی پەرلەماندا بە گوێرەی حوکمی دەستوور.

چوارەم - دەرکردنی فەرمانی هەرێم بۆ دانانی سەرەکی وەزیران و جێگرەکەی و وەزیرەکان.

پێنجەم - دەرکردنی ئەو قانوونانەی پەرلەمان مۆری کردوون، لە ماوەی دە رۆژدا لەو رۆژەوە بۆی نێرراون.

شەشەم - مۆر کردنی حوکمی سێدارەدان یا سووک کردنی و کردنی بە کاری سەختی هەمیشەیی.

حەوتەم - دەرکردنی لێبووردنی تایبەتی، پاش راوێژکردن لەگەڵ دەستەی قانوونیی باڵای هەرێم.

هەشتەم - دەرکردنی فەرمانی وا کە هێزی قانوونی هەبێ، لەسەر پێشنیهادی ئەنجومەنی وەزیرانی هەرێم. لە ماوەی پشووی پەرلەماندا، لەو حاڵانەدا کە پێویست بێ دەستوبرد بۆ کردنی هەندێ کاری وا بکرێ نەشێ دوابخرێن، بەمەرجێ کە پەرلەمان کۆبووەوە ئەو فەرمانانەی بخرێنە بەردەم تا ئەو خۆی بڕیاری دواجارییان تێدا بدا.

نۆهەم - بانگ کردن بۆ هەڵبژاردنی پەرلەمانی هەرێم، بە گوێرەی قانوون، لە ماوەی پازدە رۆژدا لە مێژووی دوایی هاتنی خولیەوە، یا کاتێ کە خۆی بڕیاری هەڵوەشاندنەوەی خۆیی دەرکردبێ.

دەهەم - دەرکردنی فەرمانی هەرێم بۆ دانان و لە کارلادان و پەسەندکردنی لەکارکشانەوەی ئەوانەی پلەی تایبەتی یان هەیەو بەڕێوەبەرە گشتی یەکان و داوەرەکان و ئەندامانی دادیارانی گشتی و ئەوانەی لە پایەو پلەی ئەواندان، بە پێشنیهادێ لە ئەنجومەنی وەزیرانی هەرێمەوە.

یازدەهەم - هەڵبژاردنی راوێژکارانی خۆی و دانانیان و لەکار لادانیان و پەسەند کردنی لەکارکشانەوەیان.

بەندی هەشتاهەم:

پێویستە ئەو فەرمانانەی سەرەکی هەرێم دەریان دەکا، سەرەکی ئەنجومەنی وەزیران لەگەڵی هاودەنگ بێ لە دەرکردنیاندا.

بۆ پاشماوەی ئەم باسە
تکایە بڕوانە ژمارەی نوێی ژینی نوێ

پەنجا ساڵ پاش کۆماری کوردستان

وەرگێڕانی
هەرێم جاف ـ لەندەن

لە بیرەوەری شەهیدانی مهاباد دا

ئەزموونی سەربەخۆیی کورد لە مهاباد، لە هەرای جەنگی جیهانی دووەمدا لە دایک بوو. داگیرکردنی باکووری ئێران لە لایەن سۆڤیەتەوە، باشوور کەکەوتە بەریتانیاوە، وازهێنانی رەزاشا، ناسیونالیزمی کوردی لە دڕندەیەتی و چەوساندنەوەی دەستەڵاتی ناوەندی رزگارکرد. قازی محەمەد، دەستەڵاتی شاری مهاباد و ناوچەکانی دەوروپشتی لە دەریاچەی ئورمێ وە تا سەقز، گرتە ژێر دەست. قازی پێش هەر کارێک، وتووێژان بوو کە لە سوراغ یارمەتی سۆڤیەتیەکانەوە عەوداڵ بوو. لە هەمان کاتدا هیوای رێگا چارەی لەگەڵ تاراندا نەبڕابوو، بەڵام ئاکامەکەی پێچەوانە دەرچوو. هەڵوێستێکی جەنگخوازیانەی رووبەڕوو کردەوە. ئیمزاکردنی پەیمانی هاوکاری نێوان سەرکردە کوردەکانی عێراق و تورکیا بۆ بنیاتنانی کوردستانێکی گەورە، دەرەنگانێ خۆی هێنایە پێشێ. لە ١٧ی دیسێمبەردا ئالای کورد لەسەر هەموو بنکە کارگێڕییەکان هەڵکرا. ئەم جارەش پێشبینێ یارمەتی و پاراستنی لەلایەن سۆڤیەتەوە لێدەکرا، کە ئەو دەمە چاوی مەبەستی لەسەر کوردستان بوو. لە ٢٢ی جانیوەری ١٩٤٦دا، لەمەودای ١٥٠٠٠٠ کیلۆمەتر دووجادا، یەکەمین کۆماری سەربەخۆی کورد راگەیەنرا. گەرچی زەمینەیەکی جوگرافی فراوانی نەگرتبۆوە بەڵام گرنگیەکی تایبەتی و سمبۆلی خۆی هەبوو.

مەبەست و ئارەزووی نێونەتەوەیی، ئاکاری دیاردەکانی گۆڕی. لە مایسی ١٩٤٦دا لەژێر فشاری زلهێزەکانی رۆژئاوا، سەربازەکانی سۆڤیەت ئێرانیان چۆڵکرد. لە ئابی هەمان ساڵدا قازی چووە تاران بۆ گفتوگۆ بەڵام بێهودەبوو. شای نوێ، محەمەد رەزا، کەیباتووی دەستەڵات هەر خۆی بوو، ئەمیش وەک باوکی هەمان رێچکەی خوێناوی دژ بە کوردی گرتە بەر. لە ٢٧ی نۆڤەمبەردا لەشکری ئێران پەلاماری دەستپێکرد. لە ١٦ی دیسێمبەردا مهاباد گیرا. لە ٣١ی ئاداری ١٩٤٧دا قازی محەمەد، بەبەرچاوی خەڵکیەوە، لە مەیدانی چوارچرا، لەسێدارە درا لەو جێگایەی کە ١٤ مانگ لەوەو پێش بانگی لە دایک بوونی کۆماری مهابادی تیادرا.

شاری مانگی تەنیا

مهاباد، ئەو شارەی شا نەفرەتی لێکرد و کۆماری ئیسلامی درێژەی پێدا. چونکە رۆژگاری بوو کۆمارێکی ئازاد و سەربەخۆی لە ئامێزدا بوو. ئەم شارە ٦٠هەزار کەسی تێدا دەژی بەڵام وەک خانوویەکە لەژێر نیشتێکی توندوتیژی سەربازیدا خۆی دەبینێتەوە. دابڕاو لە فەرمانڕەوایی ناوچەی کوردستان، پشتگوێخراو لە رووی ئابوورییەوە، بەربەستکراو لە رووی فەرهەنگیەوە، کەولکراو لە شوناسنامە و مێژووەکەی. شاری دێرین و هێمای ئازادیخوازانی کورد، ئێستا، بەتاریکی و تەنیا. تاریکستانێکە لە چەشتنی ئازارو چەوسانەوەدا.

مهاباد، دڵی خۆشبەختی و کۆماری کۆماری کورد، ئەکەوێتە سنووری رۆژهەڵاتی کوردستانی باشوور، بەدووری کەمتر لە ١٠٠ کیلۆمەتر. گەرچی نیوە سەدەیەک بەسەر مێژووی تایبەتی ئەم شارەدا تێدەپەڕێ بەڵام هێشتا بە قوڵی لە ئەندێشەی کورددا نیشانەیە.

ئازاری شار بەتەنیا لە روتاندنەوەی ئازادی رزگاری نەبوو، لەشکرکێشی ئێران بۆ ناوچەکە لەبەردەوامیبووندایە بەشێوەیەک تاران بتوانێ لەژێر دەستەڵاتی بە ئامان و درێژەخایەندا بهێڵێتەوە. لەساڵی ١٩٤٦ مهاباد خۆی لە ١٦٠٠٠هەزار کەس دەدا. ئێستا لەگەڵ شارۆچکە و لادێکانی دەوروپشتیدا ١٦٠٠٠٠هەزار کەس دەبێ ئەمەش بە گەشەکردنێکی هێواش دادەنرێ، بەبەراوردکردن لەگەڵ ناوچەکانی تری ئێراندا، کە لە ساڵی ١٩٩٣دا ٪٣١٥بوو. هەڵوەشاندنەوەی فەرمانڕەوایی مهاباد دژوارییەکی سەختی هێنایە کایەوە. پایتەختی کۆنی کورد، چیدی سەر بە کوردستان نییە. بە ئازەربایجانی رۆژئاواوە بەسترایەوە.

دەستەڵاتداران، کوردستانی رۆژهەڵاتیان لە سنەندجدا قەتیس کردووە کە لە نێو کورددا بە سنە ناسراوە و دەکەوێتە ٢٨٠کیلۆمەتر باشووری شاری مهاباد. دەستەڵاتی ناوەندی ئێران، لەژێردەستی شاکانی جاران و مەلاکانی ئەمڕۆدا، هەمیشە لە هەوڵی ئەوەدابوون بارە جیاوازەکانی زیانی خەڵکی شێوازێکی کوردی بە خۆوە نەگرن.

لە روویەکی دیکەوە مهاباد "شاری مانگ" بە فارسی، کە لەلایەن رەزا شاوە ناونراوە، زیاتر لە ٦٠ ساڵە لە چوارچێوەی سیاسەتێکی بەرفراوانی بە فارس کردندا ناڵوقە دراوە. ناوە کۆنەکەی "سابلاغ"ە کە لە بنەڕەتدا ناوێکی تورکییە. لەسەدەی ـەشەدا لەلایەن یەکێک لە سوڵتانە قاجارییەکانەوە دامەزراوە. بۆ نەگبەتی و لەبەر دەستەڵاتی چاوچنۆکانەی ئێرانیەکان نەتوانراوە شوێنەوار و دەستکەوتە ئەنتیکەکانی بپارێزرێ.

مهاباد، لەبەرزییەکدا گیرساوەتەوە. بە گردەکانی دامێن چیای زاگرۆس دەورەدراوە کە بەرزاییەکەی زیاتر لە ٢٠٠٠ مەتر دەبێ. ئەم دیمەنە هەستی تەنیایی دانیشتوانی شار دەرەوێنێتەوە کە بە کەلکەلان ناسراوە. دەنگی سەرلوتکەکان، پێمان دەڵێن، بولبولەکان بڵاوەی لێدەکەن لەبەر نیشتەجێبوونی ئەو سەربازانەی کە دەیانەوێ دەستەڵاتی هەمیشەیان بەسەر شاردا بسەلمێنن. دەوروبەری بنکەکانیان بە مین تەنیوەتەوە بۆ تۆقاندنی خەڵکی.

یاد کردنەوە قەدەغەیە

بۆ دڵنیابوون، تەنیا سەردانی نەخۆشخانەی مهاباد بەسە، کە شا دروستی کرد، ئایەتوڵا خومەینیش، پاش شۆڕشە ئیسلامیەکەی وێرانی کرد. قوربانییەکانی مین ـ وەک شوان، گەشتیار و منداڵ لە زیاد بووندان بێ لێپرسینەوە. سەردەمی جەنگی ئێران و عێراق، شار بۆ زیاتر بیست رۆژ لە لایەن لەشکری ئێرانەوە بۆمباران کرا. بیانووی رژێم ئەوەبوو "پارتی دیموکراتی کوردستان، لەگەڵ موجاهیدینی سەر بە عێراق خۆیان تێدا شاردۆتەوە" شار پڕکرا لە پاسدار، بۆکوشتن و برین. گەلێک هەڵهاتن، ئەوانەش وەک: ژن،منداڵ، یەککەوتە، لەناو ئەشکەوت و ژێر زەویدا خۆیانشاردەوە. ئەبوونی خواردەمەنی هەڕەشەی لە ژیانیان دەکرد. ترسی خەڵک لە ئاست تۆقیندا بوو نزیکەی ١٥٠٠ کەس کوژران. چونکە رژێم هەمیشە دەیڵێتەوە کە "سەری مارەکە مهاباتە، دەبێ پانبکرێتەوە".

پشتگوێ خستنی باری پیشەسازی ژمارەیەکی زۆر لە دانیشتوانی لادێی بەرەو شار کۆچپێکردووە. چونکە کۆماری ئیسلامی وەک میرنشینی پەهلەوی هەرگیز نەیانویستووە شار لە بواری پیشەسازییەوە پێشبکەوێ. وەک سزادانێک بۆ برینی هەناسەی گەروو. پەیمانەکانی عەلی ئەکبەر رەفسنجانی "سەرەک کۆمار" بۆ ئاوەدانکردنەوەی مهاباد و گەشەپێدانی پیشەسازی، وەک ووشەی مردوو مانەوە.

چالاکی کشتوکاڵی زێدەتر سست کرا. دەربەندی مهاباد کە یۆگسلافیەکان لەساڵی ١٩٦٠دا دروستیان کرد بەمەبەستی ئاودێری کێڵگەی چەوەندەری شەکر، تەماتە و توتن. ئەم بەرهەمانەش لەلایەن کۆمپانیایەکی تایبەت و لە جێگەیەکی تر ساغ دەکرێنەوە. بۆنەمەش هەستێکی پڕ لە بێتوومێبوون لە رووخساری دانیشتواندا بەدی دەکرێ. لەکەنار شاردا سایلۆیەکی رووخاوی دانەوێڵە، کە میراتی سۆڤیەتیەکانە، وەک بەرجەستەی کۆتژەوەری ماوەتەوە.

گیروگرفتی ئابووری پاڵ بە لاوانەوە دەنێ شار بەجێبهێڵن و روو لە جێگای دیکە بکەن. بۆ مەبەستی کار پەیداکردن لە بەرامبەر کولتوری زاڵ و توێنەرەوەی فارسدا.

خوێندنی زانستگا گۆڕاوە لەبری "دانیشگای ئازادی ئیسلامی" داناراوە. بەتایبەتی لە شاری ئورمیەوە دێن بۆی، کە بە پایتەختی ئازەربایجانی رۆژئاوا ناسراوە، خوێندنیش لە کەشی دامودەزگایەکدایە، کە هەموو زانیاریەکانی لە فەلسەفەی ئاینی شیعەوە هەڵهێنجراوە کە زۆربەی دانیشتوانی ئێران پێکدەهێنن.

بێسوودە گەر بوترێت تاکو ئێستا هیچ خۆپیشاندانێکی جەماوەری و کارگێڕی بۆ یادی ٥٠ساڵەی کۆماری کورد نەکراوە؟! چونکە قەدەغەیە بە ئاشکرا یاد بکرێتەوە تەنانەت رێگە بەو کەسانە نادرێ کە نیازیانە لەسەر مێژوو و سەرگوزشتەکانی ئەو سەردەمە بنووسن. کتێبی "ولیەم ئیگلتن" لەلایەن مێژوونووسێکی خۆماڵیەوە وەرگێردرا بە سەر کوردی کرمانجی بەڵام بڵاوکردنەوەی هەمان کتێب لەساڵی ١٩٨٢دا بوو بەکارێکی دژ بەیاسا.

ئەو کەسانەی کەشایەت بینەری سەردەمی کۆمار بوون وا خەریکە بەرە بەرە زیان بەجێدەهێڵن بێسود وەرگرتن لێیان. چونکە ئەوەی لەسەر بابەتێکی وەها بدوێ، بەدەستی خۆی خۆی دەخاتە تاریکییەوە.

گۆڕەکانی، سێ سەرکردەی مێژووی کورد، هەر لە گۆڕستانە کۆنەکەدا هێڵدراونەتەوە، بە دیوارێکی بەرز چواردەوریان گیراوە. لەسەرەوە، تەلی درکاویان لێک ئاڵاندووە بەشێوەیەک کە تاڵییەوە نزیک نەبێتەوە هەستی پێناکەیت. ئەم جێگایە بە چوارچرا ناسراوە. لێرەدا بوو قازی کۆمارەکەی دامەزراند، هەر لەوێشدا لە ١٩٤٧-٣-٣١دا لەگەڵ هاوەڵەکانی هەڵواسران. هیچ خانووبەرەیەکی فەرمانڕەوایی ئەو سەردەمە نەماون. بەڵام لەپاشان بەرپرسیاری نوێی شار زیرەکانە چوار گڵۆپی پایەداری لەسەر ستوون چەقاند بەمەبەستی بیرهێنانەوەی رووداوەکان لە جێگەیەکی ... (?)

دیسانەوە گۆڕستانێکی تر نوێ بەرچاو دەکەوێ. تایبەت کرابوو بۆ رێزلێنان لە تەرمی نووسەران و وڵاتپارێزانی سەر بە شاری مهاباد. زۆربەی گۆڕەکان رازاونەتەوە بە شیعر کە داوا لە خەڵکی کورد دەکەن بۆ راپەڕین و شوێن پێهەڵگرتنی خەبات. لەسەر یەکێک لە کێلەکان نووسرابوو "ئازادی".

کەوابوو کورد لە مهاباد چی پێدەکرێ بۆ دۆزینەوەی شوناسنامەی راستەقینە لەکاتێکدا ترس لە سەرباس و پۆلیس لەوپەڕیدایە. ئەگەرچی بەکارهێنانی زمانی کوردی لەناو خەڵکیدا رێگەی پێدراوە بەڵام چالاکی کولتوری قەدەغەیە، بەتایبەتی لە میدیا و چاپەمەنیدا. ئەوانەی چارەنووسی خۆیان بە ئاوارەیی و شاربەدەری دەسپێرن، ئەو کەسانەن کە بە کوردی بابەت بڵاودەکەنەوە.

راستەوخۆ پاش شۆڕشی ئیسلامی پارتەکان، رێکخراوەکان، رۆژنامە و گۆڤارە کوردییەکان تاوەکو دوو ساڵ لە گولکردندا بوون. ئەو دەمە سەردەمی زێڕینی شۆڕش بوو.

ئێستاش دوو چاپەمەنی بوختی ئەدەبی هەن: سروە لە ئورمیە و ئاوێنە لە تاران، بەڵام هیچ لە مهاباد دا نییە. تێکڕای بەرنامەکانی رادیۆ و تەلەفیزیۆنی دەوڵەت بریتین لە وەرگێرانی هەواڵنامە دەوڵەتی و کارگێڕییەکان کە بێنەر و گوێگریان زۆر کەمە. لەبەر نەبوونی میدیای ئازاد زۆربەی دەوڵەمەندەکان ئەنتێن بەکاردەهێنن. بەکارهێنانی ئەنتێن لەگەڵ سیاسەتی ئیسلامیدا ناگونجێت لەبەرئەوەش لەهەر ماڵێکدا ببینرێت خاوەنەکەی بۆ زیندان و ئامێرەکەش یادەشکێنرێ یان دەبێتە موڵکی پاسەوانانی شۆڕشی ئیسلامی.

سەرەڕای ئەم دژوارییانە، هێشتا خەڵکی لەبۆ رەزامەند کردنی پێداویستیەکانیان لە زانیاری ئازاد و دیمەنی جیهانی، ناچارن شەوانە بە دزییەوە لەگەڵ تاریکبوونی ئاسماندا بەکاریان بهێنن. بەهەزاران خێزان بە بەردەوامی تەماشای بەرنامەکانی مێد. تیڤی دەکەن کە لە لەندەنەوە بڵاودەکرێتەوە، شوێنەواری کۆماری مهاباد، دەتوانێ هۆشیاری کوردایەتی تیژتر بکاتەوە، بەڵام هەوڵی ژیاندنەوەی سیاسی بە توندی سەرکوتکراوە و دەکرێت، پارتی دیموکراتی کوردستان "ئێران" لە مهاباد دامەزرا. لەلایەن دەوڵەتەوە وەکو گروپێکی تیرۆریست دەناسرێتەوە. گوایە دژی شۆڕشی ئیسلامین. دەوڵەتیش بەو شێوەیە مامەڵەیان لەگەڵ دەکا.

ئەشکەنجە و کوشتنی بەکۆمەڵ، ئەو دیاردانەن کە لەپێشی دانیشتواندان، بۆیە دەبێ هەموو هەنگاوێک بە وشیاری هەڵبهێنرێ و لە ئاست رێزلێگرتنی پاساکانی ئیسلامدابن. دەنا خۆکوشتنێکی هێدی هێدی دەبن. پەنجا ساڵ پاش کۆمار، کوردەکانی مهاباد، لەوە دەچن هێشتا بەردەوام بن لە پاجدانی بێباکی رابووردوویاندا.

ئەم وتارە لەرۆژنامەی لۆمۆندی فەرەنسی دا ...کراوەتەوە

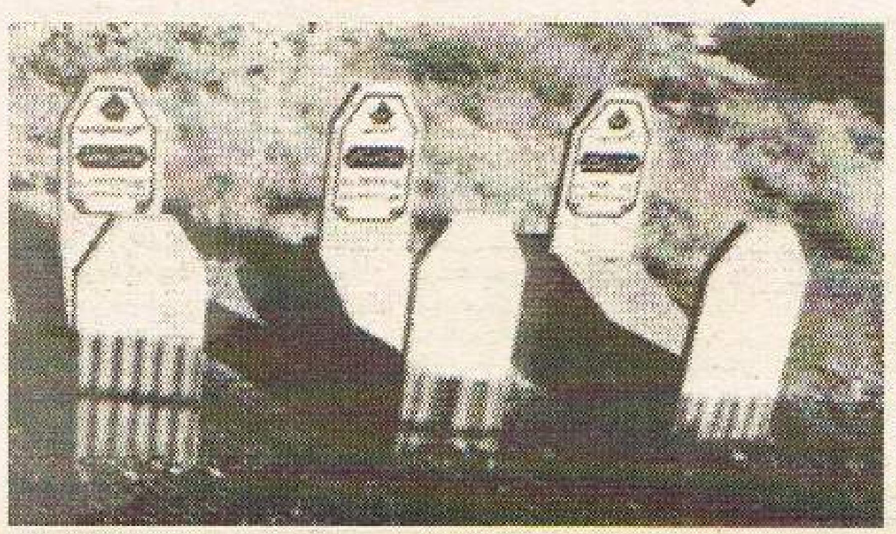

بەرەو سەدەمین ساڵی رۆژنامەگەری کوردی

رۆژنامەگەری ئەمڕۆ، مکانیسمەکانی پەیەمگەیاندن و دیمەنی بگۆڕی پەیام گەیاندن

کرمانج حەقی ـ لەندەن

بەشی ٢

ئەمڕۆ رۆژنامە وەک هەموو دەزگاکانی راگەیاندنی ئەلەکترۆنی و کارەبایی، چ وەکوو ئۆرگان و چ وەک شێوەی کار، کاناڵێکی گەورەی پەیام گەیاندنە. رۆژنامەش وەک هەموو دەزگا راگەیەنەگشتیەکان جێگای خۆی لە نێو کۆمەڵێکی بەرینتر لە جاران لەباری چەندی و چۆنیەوە کردۆتەوە.

رۆژنامە هەروەها بۆتە چالاکیەکی بازرگانی بەو جیاوازیە کە رۆڵێکی کولتووریشی دەگەڵ خۆی دەگێڕێ.

رەوشی رکەبەری رۆژنامەکان لە هەموو بوارێکدا خەریکی گۆڕانە. دەزگا راگەیەنە ئەلەکترۆنیەکان دیمەنێکی بەتەواو جیاوازیان لە گەیاندنی پەیام و کات رابواردن پێکهێناوە. ئەوان لە گەڵ خۆیان گەلەپوورێک دێنن کە بڕوا کردن بە رۆڵی راگەیاندن و شوێنی ئەوان بە پێی داخوازی جەماوەر ووردتر دەبێ. تا ئەم رەوشەدا رۆژنامەگەری دەی خۆی بکا و توانای رکەبەری خۆی لەگەڵ دەزگاکانی دیکەی راگەیاندن رابگرێ، تا بەلکو لەو دیمەنە گۆڕاوەدا هاودەم لە گەڵ ئیازی کات ئاڵ و گۆڕی بنەڕەتی لە خۆیدا پێک بێنێ. ئەمەش شێوەی گەیاندنی دەنگ و باس و کات بە ...فڕیدان بە ئایبەتی دەگۆڕێ. کە باسی گۆڕانی دیمەنە تازەکانی راگەیاندن دەکرێ، بە مانای ئەوە نیە کە تەنیا دەزگا راگەیەنە گشتیەکان ئاڵ و گۆڕیان بەسەردا هاتووە. مەرجی سەرکەوتنی ئاڵ و گۆڕە تەکنەلۆژیەکان، ئاڵ و گۆڕی کۆمەڵی مرۆڤایەتیە و پەسەند کردنی گۆڕانکاریەکانی نوێ. گەلێک هۆی لاوەکی هەن کە بەر لە هۆیە سەرەکیەکانی دیکە لە گۆڕانی راگەیەنە گشتیەکاندا نەخش دەنوێنن. بۆ نموونە زۆری تیراژی رۆژنامەکان و گەشەکردنی تەکنیکی تازەی چاپ، بەر لەوە کە بەستە بە زۆر بوونی دانیشتوان و خوێنەرانی پتری رۆژنامەکان بێ، گرێدراو بە گەشە کردنی ئابووری و تەکنۆلۆژیە. ئەمڕۆ پاڵە جۆراوجۆرەکانی چالاکیە ئابووریەکان ئەوەندە پێشکەوتوون کە هەرکام لەوان بڵاوکراوەی تایبەتی خۆیان هەیە و راگەیاندن لە کاناڵی تایبەتی خۆیان بڵاو دەبێتەوە. رەوشی رکەبەری بە شێوەی جۆراوجۆر کار دەکاتە سەر رۆژنامە جیاجیاکان، بە پێی گەورەیی و بە هێزیان. تەنیا خاڵی هاوبەش لە مەیدانی رکەبەری رۆژنامەکاندا ئەوەیە کە هەموو گۆڕانکاریەکان تایبە هۆی هێنانە دی ناوەرۆکی تازە بۆ ئەوان. بۆ نموونە بوونی ئەرشیفی ئەلەکترۆنی. سەرەرای هەموو خاڵە بەهێزە ئابووری و تەکنیکیەکان، شتێک لە ناوەڕۆکی رۆژنامەگەری ناگۆڕن. بەجیاتی ئەو گۆڕانکاریە کۆمەڵایەتیەکان و هاتنەوەی ئەوەکانی نوێی مرۆڤی، کاریگەریان هەیە بەسەر ستراتیژی و ئاسۆی رۆژنامەکان.

لە روانگەی رۆژنامەگەری دا خاڵەکاریگەرە درێژخایەنەکان بەسەر راگەیاندنی دا ئەوانەی خوارەوەن:

ـ ئاڵ و گۆڕی راستەکانی خزمەتگوزاری و موشتەری (پەیامگەیاندنی ئەلەکترۆنی، خزمەتگوزاریە ئاوتۆماتیەکان)

ـ گەشەکردنی سیستەمی بانکەکان(هاندانی موشتەریەکان لە لایەن بانکەکانەوە بۆ کەڵک وەرگرتن لە بانکە ئەلەکترۆنیەکان بۆ ژمێردانەوە و پارە هەڵشان) ئەمەش کار دەکاتە سەر بەشەکانی دیکەی خزمەتگوزاری

ـ گەشە کردنی سیستەمە ئەلەکترۆنیەکانی دیتا بێس و هاونامەنگی کات (بسابات، چاوەدێری و سیستەمی بەشداری کرەن)

ـ قازانجەکانی مەوجوود لە کۆمپانیاکان و رێکخراوەکاندا، لە باری ئابووری و رانەی بەشداری و خێرایی دابەش کردنی رۆژنامە.

بۆ وەڵامدانەوە بەو ئیازانە رۆژنامەکان دەبێ نەتەنیا لە باری رێکخراوەیی بەڵکوو لە بواری تەکنیکیش خۆیان ئامادە بکەن.

جگە لە گۆڕانکاریەکانی ناوەوەی رۆژنامەکان وەک شێوازی خاوەنداریەتی و قەوارەی رێکخراوەیی، هۆیەکانی دەرەکیش کار دەکەنە سەر رۆڵی رۆژنامەکان وەک رێکخراوە بازرگانی و سیاسیەکانی نوێ و خەڵکی ئاسایی، کە کاریگەریەکان دوولایەنیان بە سەر یەکەوە هەیە. دەنگ و باس، زانیاری، لێکۆڵینەوەکان، شی کردنەکان، بابەتی پەروەردەو فێرکردن و هەروەها راگەیاندن (رەکلام) ئەم کردەوانەن کە رۆژانە یان مانگانە بە پێی گۆڕانیان بڵاو دەگرنەوە کار دەکەنە سەر بینینی جیهانی خوێنەر.

تەکنولۆژی نوێ

گەشە پێدانی تەکنولۆژی رۆژنامەگەری لە خۆی دا مەبەست نیە و ئەم گۆڕانکاریە کاریگەریەکی ئەوتۆی بەسەر خوێنەرانی رۆژنامە نیانە. مەبەست ئەمە کە لە رێگای تەکنولۆژی نوێوە پەیامی رۆژنامە ژمارەیەکی پتری خوێنەر و بە شێوەیەکی تازەتر و کونجاوتروبەر بگرێ. لە رێگای تەکنولۆژی نوێیەوە دەکرێ کاریگەری لە سەر شێوەی دەرهێنانی رۆژنامە بکەین. بۆ نموونە دەتوانرێ "ساتی مردوو"ی رۆژنامە کەم بکرێ. مەبەست لە "ساتی مردوو" ئەو کاتەیە کە هەموو زانیاریەکان لە رۆژنامە نووسراون و ئیتر رۆژنامە ئامادە ئەبێ گۆڕانکاریەکی نوێ بە خۆی بگرێ تەنانەت ئەگەر پێویستی ئەمیش هەست بکرێ.

گۆڕانکاریەکانی نوێ لە رادەی تەکنولۆژی دا کاردەکاتە سەر شێوە و قەوارەی کۆمپانیاکان و رێکخراوە بازرگانیەکان بەو لە بواری پەیامگەیاندنیشدا هاتنە مەیدانی پەخشی ئەلەکترۆنی و رایەڵکەی ئەنتەرنێت بوونە هۆی کزبوونی رۆڵی پەخشی سەر کاغەز بەو ...ڵش رەنش بەربڵاوی بازرگانی شێوە جیاکانی پەیامگەیاندن ناچار دەکا کە شێوازێکی ئەنتگراسیۆن و هاوسازی بگرنە بەر و خۆیان بۆ داهاتوو ئامادە بکەن.

سەوز بن یان زەرد لە گوڵ کاڵترتان پێ دەڵێم

سامان محمد علی ـ ئوستراليا

وابزانم باسی ناو مەجلیسی کوردی، ماڵ و حاڵ جێهێشتووان نیە. باسی وڵات، دیموکراسی، شەڕو جەردەیی، برسیەتی و شتی تر بوونەتە ئانزیۆی بەشێکی پانی مێژووی جاران و ئێستەمان. ئەوەتا لەوێ لەشارەکەی کوڕان هەر حیزبە و دەیەوێ داشی هێز و داگیر کردنی ناوچەیی خۆی سوار بکا، لەوێ کار لە فیشەک، تۆپ و تانگی عێراقی، ئێرانی و تورکیدا نەماوە. کار گەیشتووەتە کوشتنی دیلی یەکتری و تەعەدای شەرەفی دایک وخوشکی یەکتر.

لێرەش کوردی سیابەختی ساویلکە پێش هەوڵدان بۆ فێر بوونی زمانی ئەو وڵاتەی بەهەزار کەلەک و کوڵە گەیشتووتێ پێش ئەوەی بتوانێ لە تەک سیستەمی کۆمەلایەتی و ئابووری ئەو وڵاتە هاوتابێ و هەوڵێ بدا شتێک بخاتە سەر گەنجینەی مرۆڤایەتی و ئابووری وڵات، دەبینێ زەق و زۆر دێتە دەست و سەنگەری ڕەنگبازی دەادەنێ و دەیکاتە ئەو ڕۆژەی قەرەوەیسی تیادا کوژرا لە سەر ڕەنگی سلق و تورێکڵە مۆز! ئەوەتا لە کۆمپانیایەکی ئەلەکترۆنی ڕادیۆی سیدنی، ساڵانە هەموو ئەندامانی کۆمپانیاکە پێکەوە وێنەیەک دەگرن. بۆ ئەو وێنەیەش هەموو فانیلەیەکی زەردی کۆمپانیاکە لە بەر دەکەن، دوو پیاوی بە ڕەچ لەڕادەبەدەر نیشتیمانیەروەر فانیلە زەردەکان لە بەر ناکەن: لە نێو سەد ئەندامی کۆمپانیاکە یە چلە ئاساییەکانیانەوە دەبن.

دیاردەی دابەشبوونی کوردان لە هەندەران بۆ دەستە و گرووپی جیاجیا، ڕاستیەکی ئەو خەلکەیە. مەسەلەکە لەوە دەرچووە کە بڵێی ئەم خەلکە بەهەر گرووپێک جەبلەلێدەری حزبێکن، چونکە هەر حزبەی ڕێنمایەکی جیاوازی هەیە. ئەم بۆشاییەی لە مێشکی ئەم هەموو مرۆڤانەدا دروست بووە، ئەنجامی بێ ئیشی، بێزانستی و بێ ڕۆشنبیری نەبێ! ئەوێک کە نەتوانێ بە هیچ کلۆجێ خۆی بدا لە قەرەی زانکۆ، بەپەردەرگیدا تێپەڕ نەبێ، بە بەسەرهاتێکی ساردەوە غەمگین نەبێ لە بەر نەبوونی بڕوانامەی زانستی. ئەوێک کە بەلای ئۆتێلێکی بەرزدا کە لە ژوورە پەمەییەکانیدا شتە سەیر و سەمەرەکان ڕوودەدەن، تێبەڕێ و ناخ هەڵنەکێشێ، لە بەر کەمدەاهاتی. کوردێک کە لە ناخی خۆیدا و لەپێش ئاوێنەدا دەزانێ لەو وڵاتە جیاوازەدا، جیاوازە، ئامۆیە، کەم لەو سیستەمە دەزانێ و ناشتوانێ زۆر کاریگەر بێ بۆ گۆڕان و دروستکردنی شتێکی نوێ. ئەم هەموو پەستانە نەفسیە رایدەکێشێتە پارتەی بەرهەڵستی و تەفینەوەیەک لە جۆرێکیتر. لە ناو ئەتموسفێرێکی جیاوازدا، لە رابردوودا (لە وڵات). ئەویش زۆرجار دەیباتە رۆخی رەزامەندیەکی ناماقوڵ. ئەویش چەپۆکی دەستی جەوهەری زەمانە و ئەمیش غەریبیە دەستە و وسانە. بەش بە حاڵی بەرهەڵستیەکەشی لە حیزبایەتیدا ڕەنگ دەداتەوە: ئەمە زەردە و دەیەوێ زەردتری بکا، ئەوەش سەوزە دەیەوێ سەوزتری بکا.

بەشی سەرەکی هەرە گرنگ لە دروستبوونی ئەم دیاردەیە حیزبە سیاسیەکانن. ڕوو زەردکەرەکان و ڕیقنە سەوزکەرەکان لەمەدا ڕۆڵی خۆیان دەبینن. لێرەو لەوێ "خەباتی پیرۆز"ی خۆیان گەیاندۆتە ئاستی دەستگرتن بەسەر سەرۆکایەتی کۆمەڵە و ڕێکخراوەکانی کۆمەڵگای کوردیدا.

تا لەم دوورگە واق واقی (دوورگەوتووەی) ئوسترالیادا پار لە سیدنی کۆمەڵەی کوردی نیوساوت وێلز، کاتی هەڵبژاردنی کۆمیتەی کۆمەڵە، ئەودەم سەوزەکان، فەلایان دابووە بەر تۆپ و هەوڵیان گرتبوو. لێرەش دەبوایە کۆمەڵە بگرن. کاتی هەڵبژاردن سی چل نامەی خەڵکی نەزانی لە گەڵ هەر بایەکدا شەنگەریان هێنابوو، بە "غیاب" دەنگیان بۆ ئەم مەردمە بەڕێزە دابوو. بە سی چل دەنگی زڵ و زەبەلاح، حەسمی زۆر شت کرا: بژی دیموکراسی، بژی مافی دەنگدان هەرچەند لەوێش نەبێ. دوو ڕۆژ دوای ئەوە پێم گەیشت کە تەلەفیزیۆنی گەلی کوردستان (نازانم بۆ ناویان ناوە هی گەلی کوردستان!!) هەواڵی دا کە لە ئوستراليا کوردەکان نوێنەرای پنک ـ یان هەڵبژاردووە بۆ سەرۆکایەتی جالیە لەوێ!! ئائەمەیە ئەسلی مەتلەب. بەلام بۆ کوێ دەچی، تۆ بڵێی بتوانی ئەو پارەوە چەورە هەروا ئاسان لرف دەی. ئەمساڵ زەردەکان لە بڕیارێکی زۆر شۆڕشگێرانەدا!! بەرانبەر هاورێیەتی سەوز و کۆماری ئیسلامی ئێران ڕاوەستان، بە پارمەتی "سەرەکی فەرماندە سەدام حسێن" هەوڵیان گرتەوە و تای تەرازوویان خستەوە بەولادا. لێرەش زەردەکان وەک زەردەواڵە جم بوون، ویستیان دەستگرنەوە بەسەرۆکایەتی کۆمەڵەکە.

هەمان ئاسپیان هێناو و لە هەمان حەمامدا وەکاریان خست. ئەمجار لە بری سی چل نامە، سەدها نامەیان هێنا کە بە "غیاب"ی دەنگیان بۆ دابوو. بژی دیمۆکراسی!! بەلام لای جەماعەتی سەوز "بانێک بوو و دوو هەوا" ئەمساڵ قایل نەبوون، بەدەنگدانی ئەوگەسانەی لەوێ نەبن. بەتۆزێک لە توورەیی، تۆزێک لە مۆرە و باڵفشکردنەوە نەیانتوانی تەرازووی دەنگدان بە لای خۆیاندا بخەن. تازە کارەکەش لەوە دەرچوو بوو بەوە دەردی "حەمەی حەلاق" یان بەرن، چونکە ئەوان زۆرتر بوون. نوێنەرە نوێیەکەیان، کە بە ئینقلابۆچکەیەکی دیمۆکراسی بیوە تازە نوێنەر!، چۆبووە پێشەوە و بێی وتبوون: پیرۆزتان بێ ئێمە دەردەچین. دوایی لە عەرزی حاڵی خۆیاندا بە پاشەکشە باسیان لێوە دەکرد. هەرچەندە ئەمان بە پەیرەو و "دیمۆکراسیەکە!!" دوڕاوبوون. کاتێک ئەو هەڤاڵە نوێنەرە، کە هەندێک لە ئەتباعەکانی و خزم و خزمۆکی بە ڕۆشنبیری دەزانن، چونکی چاویلکە لەچاوە!!، ڕەخنەی لێگیرابووکە بۆچی پیرۆزبایی لێکردوون،، گوتبووی: "من وتوومە سەرشۆڕیتان پیرۆز بێ" بەش بە حاڵی سەرخەی عەقلی خۆم ئەمەیانی گرتبا بە چاویلکەی ساغەوە ئەدەچووە دەرەوە.

بۆچی نوێنەری حیزبێک دەیەوێ ببێتە نوێنەری کۆمەڵگایەک (کۆمەڵگایەکی شەش هەفت پارچەیی) باشە ئەوە خەڵک کوا دەتوانێ لەسلا ملکەچی بڕیارەکانی حیزبی بێ و لەوسەر بێلایەن! سەرەرای ئەوە ئاستی خوێنەواری و ڕۆشنبیری ئەو خەڵکە لە کوێدایە. لە خوا بەزیاد بێ خۆ ئەوەی نە حەرفی مەکتەبێکی خوێندوە و نە ئوستادێ دەستی گرتووە، لێرە لێمان بۆتە مەلۆزم و دەیەوێ ببێتە نوێنەر و مورشیدی رۆحیمان (دەبێ لە نایەتوڵاکانەوە فێر بووبین!). لە کۆتایی ئەم ڕاکێش و داکێشەدا، نوێنەر و جەماعەتەکەی وەنەبێ خەنجەری زمانیان لە کاندا بگرن، ئەوەتا لە کۆمەڵە دەرچوون و کۆمەڵەیەکی تریان دروست کردووە بە ناوی "کۆمەڵەی کۆمەڵگای کوردی ئوسترالیا". ئەرێ کۆمەڵەی کۆمەڵگا پانی چی؟ ئەرێ ئەمە ئەشاز نیە بە گوێتان. خۆزگە پسپۆرێکی زمان وەدەنگ کەوتبا و ئەم ناوەی بۆ ئەم شۆڕشگێرانە ڕاستەوە کردبا! تراژیدیای دۆڕانی ئامەکۆ کردنەوە و هەڵبژاردن و چوونەدەرەوەی هاورێکانی کۆماری ئیسلامی لە کۆمەڵە بە کۆمیدیایەک کۆتایی هات. ئەویش لاتی دامەزراندنی کۆمەڵەی کۆمەڵگا و دوای هەڵبژاردنێکی دیمۆکراسیی هەڤاڵی نوێنەر، نابێتە سەرۆک!! ئەمجارەیان خۆی نابەوێ (ئەوە بۆ؟!) پزیشکێک دەکەنە سەرۆک چونکە ئینگلیزیەکەی لە هەڤاڵی نوێنەر چاکترە. هەر بژی دیموکراسی!!

نازانم کۆتایی ئەم بێنەو بەرەیە لە کوێیە، گرێ کوێرەی بەختی ئەم کوردە لە کوێدا شل دەبێ، ئەم هەموو مام و کاکە چۆن لە سەر هەڵگرین.

بەم پەیڕەوە سەرەڕۆکەر و ماڵوێرانکەرە و ئەم زۆر لەخۆ بایی بوونەش چی بەسەر کەسدا تێنابەڕێ، جا با لە جەماعەتی سڵکەوە بێ یان تورێکڵە مۆز.

دنیا بەزەیی بە خەڵکی سەربڕاوەدا نایەت

ڕاهێنانی کتێبی "ڕاپەڕین" نووسینی: مناحم بیگن
ئەنوەری سوڵتانی ـ لەندەن

بلاو بوونەوەی کتێبی "مناحم بیگن"، سەرەک وەزیرانی پێشووی ئیسرائیل بە زمانی کوردی ڕووداوێکی ئاسایی نیە. وەرگێڕی کتێبەکە ڕوونی نەکردۆتەوە ئایا کاری تەرجەمەکەی ڕاستەوخۆ لە دەقی عەرەبیەوە بەرتوە بردووە یا خود لە زمانێکی دیکەی وەک عیبریەوە. ئاشکرایە ئەگەر کاک سەرداری صدیق ئەمێن شارەزای زمانی عیبری بێ و ئەم کارەی ڕاستەو خۆ ئەنجام دابێ، ئەوا دەراوێکی تازە بۆ وەرگێڕانی کوردی کراوەتەوە و کتێبخانەی کوردی لەمەو بەدوا دەتوانێ بەرهەمی زمانی عیبریش وەک زمانە بێگانەکانی دیکە، بەخۆیەوە ببینێ. کورد خاوەنی هەر بیرو بۆچوونێکی سیاسی بێ، پێویست ناکا دەروازەی زانیاری و تێگەیشتن لە خۆی داخا و بەناوی لایەنگری کردنی تاقمێکەوە گوێ لە خەڵکی دیکە ڕانەگرێ.

ئێمە لە شەڕی نێوان جوولەکە و عەرەبی فەلەستین و هەروەها کێشەی درێژخایەنی عەرەب ـ ئیسرائیلدا، سێ و دووسان لە ئۆگری لایەنی یەکەم نەکردووە، بە شێوەیەک کە تەنانەت لە یەنجاکاندا، هەندێ لایەنی خەباتی نەتەوایەتی کورد، دژ بە درێژەی چالاکی و خەباتی خۆمان لە کوردستانی باشوور دەوەستان و بەناوی ئەوەی کوایا دژایەتی کردنمان لە گەڵ وەکو بەغدا زیان بە خەباتی گەلانی عەرەب دژ بە ئیسرائیل دەگەیەنێ! بەلام سنایی گوتەنی:

"قوربانەگەت بم، من بۆ تۆ مردوو
تۆ من وە هێنیش حەساو نەکردوو"

بە درێژایی خەباتی گەلی کورد، ئەگەر "مەحموود دەرویش"ێکی فەلەستینی شیعرێکی ڕوت و قووتی بۆ کورد گوتبێ، لە چاپی تازەی دیوانەکەیدا وەلای ناوە! یا لە هێرشی سەدام بۆ سەر هەولێر، یاسر عەرەفات بەناوی یەکپارچەیی خاکی عێراقەوە پشتی جەللادی بەغدای گرتووە و زۆر شتی دیکە لەو چەشنە.

من لایەنگری ئەوە نیم لە بەرانبەر ئەو کارە چاوتەی فەلەستینیەکان، دژایەتیان بکەین یا خود لایەنی ئیسرائیل بگرین. من دەڵێم کورد نابێ ساویلکە و یەک لایەن بێ. سیاسەت گۆڕەپانی واقیع بینیە نەک خەیاڵ و ئیدەئاڵ. ئەوانەی باجەی سیاسەت بە ئارەزوو و خەیاڵ ئاو دەدەن، لە شکست و هەرەس بەدەر هیچ نادرووێنەوە.

گەلی جوولەکە، خاوەنی زۆر ئەزموونی بەسووده لە بواری یەکخستنەوەی ئۆنسورێکی نەتەوایەتی پەرش و بلاوی ئەوتۆدا، کە هەریەشێکی کەوتۆتە وڵاتێک. پێش دامەزرانی دەوڵەتی ئیسرائیل لە ساڵی ١٩٤٨دا، تەنانەت زمانێکی یەکگرتوویان نەبوو کە جووی پەراکەندە هەموو لێی تێبگەن. حیزبێکی سیاسی سەرانسەریشیان نەبوو بتوانێ جوولەکەی ئەمەریکا و ئاسیا و ئەفریقا پێکەوە ببەستێ. دەوری فەلەستینیش بە وڵاتانی عەرەبی و ئیسلامیەوە تەنرابوو، کە هیچکامیان ڕوانگەیەکی ئەریان (ئیجابی) بە نیسبەت ئاواتی لە مێژینەی سەربەخۆیی و دامەزرانی دەوڵەتی نەتەوەیی جوووە نەبوو. بەرەی وڵاتانی کۆمونیستی و لە زۆر هەمراندەوە بەگیەنی سۆڤیەتیش دانی خۆی پێدا نەدەنان و لە زۆر ڕێکخراوی نێونەتەوەییدا زایۆنیزم لە گەڵ حواستی گەلی جوولەکە بۆ سەربەخۆیی، بەیەک دەزمێردران و پێکەوە ڕەت دەکرانەوە. زۆرێک لەو دەردانە دەردی کوردیش: دابەشکراوی خاک و نەتەوە، نەبوونی زمانی یەکگرتوو، نەبوونی ڕێکخراوی سەرانسەری سیاسی، گەمارۆ دران لە لایەن نەیار و دوژمنانەوە، بێدەنگی کردن یا خود دژایەتی تواندنی وڵاتانی جیهان بە نیسبەت مافی ڕەوای نەتەوایەتیانەوە. ئەوانە هەر ئەو دەردە کۆنانەن

کە کاتی خۆی گەلی جووش پێیانەوە تلاوەتەوە و بە دامەزرانی دەوڵەتی نەتەوەیی جوو، بەشی زۆریان چارەسەر کراون. هۆی سەرەنج دانی من لە کتێبی مناحم بگینیش تەنیا دەرخستنی ئەو هاوچەشنیانەیە بۆ دەرس وەرگرتن و بەس. فێر بوون لە ئەزموونی گەلانی دیکە شتێکە، و لایەنگری کردنیان شتێکیتر!

بیرەوەریەکانی مناحم بیگن، ساڵانی ١٩٤١ تا ١٩٤٨ واتە ساڵانی نێوان دامەزرانی ڕێکخراوەی "ئەرەگون" و دامەزرانی دەوڵەتی ئیسرائیل دەگرنەوە. لەو ساڵانەدا "ئاژانسی جوو" لە نێو جوولەکەی ئەوروپا و ئەمەریکادا هەوڵی کار و تێکۆشانی لە پێناو دامەزراندنی کومەتی نەتەوایەتی جوو دەدا و سێ ڕێکخراوەی سەرەکی دیکەی ناو خۆی فەلەستینیش، لە هەوڵی مسۆگەر کردنی هەمان ئامانجدا بوون: "هاگانا"، "ئەرەگون" و "شتێرن".

هاگانا بە ڕێبەرایەتی دەیڤید بن گۆریون گەورەترین ڕێکخراوی سیاسی جوو بوو. لایەنگر و ئەندامی ڕێکخراوەکە لە بەر دوو هۆی سەرەکی لەوانی دیکە زیاتر بوون: یەکەم ـ کردەوەی توند و تیژی تیرۆریستی ئەدەکرد (یا کەمتر دەیکرد)، دووەم ـ لەگەڵ دەوڵەتانی بەریتانیا و مەندووبی سامی لە فەلەستیندا هاوکار و هاوهەنگاو بوو. واتە ئینگلیزەکان نەک هەر بەر هەڵستی حیزبەکەیان نەدەکرد، بەڵکوو یارمەتیشیان دەدان و خۆشحاڵ بوون بەوەی دوای ڕۆیشتنی خۆیان، چارەنووسی خاکەکە بە دەستی ئەوان بسپێرن.

ڕێکخراوەی ئەرەگون و شتێرن، لە بنەڕەتدا یەک ڕێکخراوە بوون، واتە "شتێرن" لقێکی بچووکی ئەوی دیکەیان بوو، هەر لەویش جیا ببووە. بەلام لە زۆر چالاکی سیاسی و نیزامی تیرۆریستیدا هاوکاری ئەرەگونی دەکرد.

مناحم بیگن، ڕێبەری سەرەکی ڕێکخراوەی ئەرەگون بوو. ئەم ڕێکخراوە لە بیروڕای جیهان و بەتایبەت لە نێو عەرەبدا بە ڕێزێکی تیرۆریست ناسراوە و لە ڕاستیشدا هەروا بووە. زۆربەی ئەو توند و تیژیانەی لە ماوەی ساڵانی پێش ١٩٤٨دا بەرتوە چوون، جێی پەنجەی ئەوانی پێوەیە: کوشتاری گوندی دێریاسین، تەقینەوەی هۆتێلی داوودشا و زۆرشتی دیکەی هاوچەشن کاری ئەوانە. تەنانەت ئەرەگون دەورێکی سەرەکی لە مەسەلەی گوللەباران و تەقینەوەی پاپۆڕدا هەبووە، کە لە ساڵی ١٩٤٧دا چەک و تەقەمەنی و ئەفەری شەرکەری لە ئەورووپاوە هێنابە ڕۆخی خاکی فەلەستین و ئینگلیزەکان بۆ ئەوەی بەرگری لە چەکدار بوونی ئەرەگون بکەن، تەقاندیانەوە.

ساتەی پێوەندی نێونەتەوەیی

خوێنەری بیرەوەریەکانی بگین، تەنانەت ئەگەر کەلێکی زۆرلێکراوی وەک کوردیش بێ، هەست بە لایەنگری ڕێکخراوەیەکی ئەوتۆ ناکا. گوشت و بڕ و توندو تیژی ئەوانن و کاری تیرۆریستی، زەینی خەڵکی هەستیار بەرەو خۆی ڕاناکێشێ. جا ئەم کارە دژ بە عەرەبی فەلەستین بەرێوە بچێ یان ئاگمانی ئینگلیز، جیاوازی نیە. گرینگ ئەوەیە تیرۆر لە قامووسی گەلان هەلاوێرێت، دوژمنایەتی، ئەسڵی سەرەکی لە پێوەندی نێونەتەوەییدا نیە و دژایەتیش هەمیشەیی نیە. وابەبەر چاوی هەموومانەوە، تەنانەت حیزبی ڕاست ناژۆی لیکودیش خەریکی وتووێژکردن لە گەڵ کومەتی فەلەستینە و لەمدوایەدا بەشی سەرەکی شاری "الخلیل"درایە دەست خاوەنەکەی واتە گەلی فەلەستین. بەردی بناغەی پێوەندی نێونەتەوەیی هاوکاری و دۆستایەتی یە. تیرۆر دژ بەو ئەسڵە دەوەستێ و هەربۆیە دەبێ مەحکووم بکرێ. جیاواز لەمەسەلەی تیرۆر، کە کورد بە درێژایەتی خەباتی چەندین ساڵە، خۆی لێ پاراستووە و ئەوەش لایەنێکی باشی خەباتی ڕزگار خوازانەی گەلی کوردە، بگین لە بیرەوەریەکانیدا باسی گەلێک مەسەلەی کردوون کە لەلایەکەوە زانیاریمان لەسەر مەسەلەی دامەزرانی دەوڵەتی جوو پێدەبەخشن، لە لایەکی دیکەوە دەتوانین لەگەڵ باروودۆخی کوردستان و خەباتی گەلی کورددا بەراوردی بکەین و لەلایەنی باش و خراپی کارەکانی ئەوان دەرس وەربگرین.

"ئەزموونە زۆر بە نازارەکانمان فێری کردووین کە تەواوی ئارمانجەکانمان بە هۆی باروودۆخە نێونەتەوەییەکانەوە دەستگیر نابێت، بەڵکوو تەنها و تەنها خەبات و هەوڵدان دەستمانی دەخا." (ل ٢٨)

"لەم سەردەمەدا، ژمارە زۆرێی بڕیاری ئەنجامدانی شەرەکان نادا. ئەقڵی تەکبیرکەر و ناکار بەرزان، ئەو بڕیارە دەدەن." (ل ٨١)

"لە ٢٧ی نۆڤەمبەری ١٩٤٧دا چارێکی دیش بلانی میسیری بەریتانیامان [لەمەر دابەشکردنی خاکی فەلەستین لە نێوان عەرەب و جوودا] ڕەت دایەوە. ئەگەر کەللەڕەقی عەرەب و بەریتانیا یا خود "ئانگلۆعەرەب" نەبوایە، ئێمە ئێستا لە دۆزەخی دابەشکراندا دەژیان" (لل ٨٥ و ٩٣).

ئێمە دەجەنگین کەواتە هەین!

وەک لە چەند هەڵبژاردەی قسەکانی بێگن دەردەکەوێ، ئەو خۆی و ڕێکخراوەکەشی بڕوایەکی پتەویان بە توانا و دەسەڵاتی خۆیان هەبووە و هەر ئەوەش لە ڕێکخراوەیەکی وەک هاگانا جیاوازی کردوونەتەوە کە زیاتر پشتی بە یارمەتی بێگانە بەستبوو. بەلام گرینگ ئەوەیە گەلی جوو، یەک لایەن نەبوون و هەردوو لاکەیان پێکەوە بەرتوە بردوە. خۆ ئەگەر چالاکیەکانی ئاژانسی جوو لەدەرەوەی وڵاتیش لە بەمەسەلەکە زیاد بکەین، دەبینین کەلکیان لە هەموو بوارێکی گونجاو وەرگرتووە و نوێنەرانی هەموو ئەو بۆچوونە جیاوازانە، لە دوایین قۆناغی کار واتە مەسەلەی سەربەخۆیی گەلەکەیاندا، شانبەشانی یەکتر جەنگیون. ئەوەش بۆ کورد کە گیرۆدەی دەستی خۆپەرستی سەرۆکەکانیەتی جێگەی سەرنجی تایبەتە. بیگن و ئەرەگون پشتیان بە هێزی گەل و خەباتی درێژخایەن بەستبوو، ئەوەش گەوهەری ئەو شێوە بۆچوونەیە. "دنیا بەزەیی بە خەڵکی سەربڕاوادا نایەتەوە، بەڵکوو تەنیا ڕێز لە جەنگاوەر و خاوەن دەسەڵات دەگرێ، ئەمەش ڕاستیە، ڕاستی!... کەرامەت و مرۆڤایەتیت بەندە بە تێکۆشانەوە، تێکۆشان دژی هێزی ئەهریمەن .. ئێمە دەجەنگین کەواتە هەین!" (ل ١١)

هۆی شەڕی براکوژی

ئەوانەی بیگن دەست نیشانیان دەکات ڕاست ئەو خاڵانەن، کە ڕێکخراوەکەی ئەو لە ئاژانسی جوو و هاگانا جیاواز دەکاتەوە. بەلام ئەو جیاوازیە بەبرەو بۆچوونە، هیچ کاتێ دەرفەتی ئەوەی پێنەدرا ببێتە هۆی پێکدادان و شەڕی ناوخۆیی. ئەوەش بۆ ئێمەی کوردی قوربانی شەڕی براکوژی، دەرسێکی بچووک نیە. بیگن لە فەسڵی تایبەت بە "شەڕی براکوژی"دا وشیاریی گەلی جوو، بەرانبەر بەو دیاردە نگریسە، دەخاتە ڕوو:

"ئینگلیزەکان پێیان وابوو گەر فەلەستین بەجێ بهێڵن، یەکسەر دەبێتە شەر لە نێوان عەرەب و جوودا، ڕاستیان کرد! پێشیان وابوو شەڕێکی جیهانی لە نێوان جوو خۆیشیدا دەقەومێ. بەڵام بەهەڵەدا چوو بوون .... ئێمە هەرگیز لایەنگرانی خۆمان بەوەگۆش نەدەکرد کە دژی میلیلە سیاسیەکانمان بن. چونکو ئەوەیە دەتهاوێتە سەر کەلکەڵەی شەڕی براکوژی. هۆیەکی تری ئەنجامدانی شەڕی براکوژی، ئیازی چوونە سەر تەختی دەسەڵاتە. ئێمە هەرگیز ئەجەنگاوین بۆ دەسەڵات گرتنە دەست. بەڵکوو تەنیا بۆ دامەزراندنی دەوڵەتی ئیسرائیل جەنگاین. شۆڕشمان کرد بۆ ڕزگاری نەتەوەکەمان. نەک بۆ وکم کردنیان .... ئەوەی بۆ دەسەڵات وەرگرتن شۆڕش دەکا ئامادەیە لەو پێناوەدا، هاوکاریی دوژمنی نەتەوەکەشی بکا .... ئێمە هەموومان سوێندمان خواردبوو تفەنگ ئاراستەی سینگی برای خۆمان نەکەین." (ل ٢٠ و ٣٥)

دەرسێک بۆ ڕێبەرانی کورد

داخوا بەناو "خەباتکارانی ڕێگای ئازادی کورد" بە خوێندنەوەی ئەم دێڕانە دەڵێن چی؟! کەلۆ ڕێبەرانی زلحیزبە کوردیەکانی باشووری کوردستان کە دەستیان تا بینە قاقا بە خوێنی کورد سوورە، نارەقی شەرم نایانگرێ؟ ئەوە بیگنی تیرۆریست ئەمەش ڕێبەرانی کورد! ئەوە هەڵوێستی ئەو و ئەوەش شەڕی کاکە و مامەی ئێمە لە سەر دۆلاری براهیم خەلیل. داخوا خەباتی ڕزگاریخوازانەی کورد هیچی بەبیرەوە ماوە! نابا گوێچکەیەک ماوە کوێ لەم قسانە ڕاپەڵێت؟ بگین لە باسی هاوکاری کردن لە گەڵ ڕێکخراوەی هاگانادا دەنووسێ:

"بڵاوم کردەوە کە ئێمە ئامادەین لە پشت بنکۆریێنەوە بڕوین و گوێ ڕایەڵی خواستەکانیشی بین، بە مەرجێک شەڕی داگیرکەر بکا" (ل ٢٣)

بیرەوەریەکانی بگین ڕابردووی تاڵی خۆمان وەبیر دێنێتەوە و تەنانەت وەلامی گەلێک پرسیاری ئەمڕۆشمانی تێدا دەدۆزینەوە. لەماوەی وتووێژی دووساڵی ڕابردووی پارتی و یەکێتی لە پاریس، دەبلین و ئەنقەرەدا، هەردوو لا سکالایان لە لایەنەکەی تر دەکردەوە کە نهێنیان نەپاراستووە و بە پێچەوانەی عورف و بڕیاری دوولایەنە، هەواڵی پێکهاتنەکانیان لە دەرەوە بلاو کردۆتەوە. خولەقاودان و زراندنی ئاوی یەکتریش هەر بۆتە کاری ڕۆژانە! با بزانین بگین لەو بارەوە دەڵێ چی:

"نهێنی پاراستن، ئەو چەکەیە لە جاسووسانی دوژمن دەمانپارێزێ و خەیانەتمانتێدا کپ دەکا. هەمیشە ئەوەمان بە گوێی سەربازەکانماندا دەچپاند کە دوژمنی نهێنی دوو شتە: درکاندن و لایەرسەن! دروشمی ڕۆژانەمان ئەوە بوو: نەقسان بکە، نە پرسیار! ... "ئەدوارد گریک" لەبەردەم لۆردەکانی بەریتانیادا گوتی: "هۆی سەرنەکەوتنمان لە فەلەستین، سەرنەکەوتنی بەرێوەبەرایەتی جاسووسانمان بوو". ئەمەش ڕاستە" (ل ١٥ و ١٩)

بە کورتی، خوێنەری یادداشتەکانی بێگن هەست دەکا لە گەڵ بیاوێکی دلسۆزی گەل ڕووبەڕووە، کە ئەزموونی زۆری لە خەباتی سیاسی و نیش و کاری سەربازی و ڕێکخراوەییدا هەیەو لە زوور هەمووانەوە بڕوایەکی پتەو بە ئامانجەکانی خەبات و دواڕۆژی ڕۆشنی گەل، هەموو وجوودی داپۆشیوە. جا ئەو کەسە جووە، عەرەبە، عەجەمە، هەر چیە خۆی دەزانێ: "لە ١٥ی مای ساڵی ١٩٤٨دا، مەندووبی سامی بەریتانیا جووە سەر پشتی پاپۆرێکی جەنگی وتیپێکی سوپاش تەپڵ و شەیپووریان بۆ لێدا. سلاوێکی سەربازیان بۆ کرد و ئیتر وڵاتی ئێمەی بەجێ هێشت. شۆڕشیش سەرکەوت .... دەوڵەتی ئیسرائیل پێکهات! پاش چەندین ساڵ دوور خرانەوە و پێشێلکران و ماڵ وێرانی، گەلی جوو گەڕایەوە سەر خاکەکەی .... دەوڵەتی ئیسرائیل بە خوێن و ئاگر پێکهات. بە ئازار و قوربانی ـ کە بە بێ ئامانەش هەرگیز پێک نەدەهات .... لەپاش خەم و پەژارە گازنەی دلۆڤان دێ. سبەی خور هەڵدێ و مندالانی ئیسرائیل جارێکی دی بەدڵخۆشیەوە پێدەکەنن" (لل ٩٠ و ١٠٩)

سەبارەت بە تارجەمەی کتێبەکە دەبێ بلێم ڕێک و پێک و کەم گرێ و گۆڵە و لە گەیاندنی پەیامەکانی نووسەردا سەرکەوتووە. بۆ زانیاری زیاتر بڕوانە:

مناحەمبیگن "ڕاپەڕین" سەرداری صدیق کردوویەتی بەکوردی،چاپی دووەم ١٩٩٦، ستۆکهۆلم،٤٠٩ لاپەڕە.

هەوڵ بدەن پردێکی روناکبیری لە نێوان کوردستان و کوردی دەرەوەدا دروست بکرێ

مستەفا ساڵح کەریم:

لە ساڵی ١٩٢٢ لە سلێمانی لە دایک بووە، لە دارالمعلمینی لە بەغدا و کۆلیجی رۆژنامە نووسی لە قاهیرە تەواو کردووە. ساڵی ١٩٥٧ لە رۆژنامەی "ژین"دا دەستی بە نووسین کردووە.

لە بواری رۆژنامە نووسی دا:

١٩٥٧ و ١٩٥٨ سکرتێری نووسینی رۆژنامەی ژین بووە کە ئە حمەد زرنگ سەر نووسەر بوو.

١٩٦٦ ـ ٦٨ سەر نووسەری گۆڤاری رابەر ـ المرشد بووە کە بە کوردی و عارەبی دەردەچوو.

١٩٧٠ ـ ٧٤ بەڕێوەبەری نووسینگەی التاخی بووە لە سلێمانی.

١٩٧٤ ـ ٧٥ بەڕێوەبەری بەشی کوری تێزکەی دەنگی کوردستانی عێراق بووە لە شۆڕش.

١٩٨٢ ـ ٨٤ بەیامنێری رۆناکبیری گۆڤاری "لاوان" بووە لە سلێمانی.

١٩٩٢ ـ ٩٥ ئەندامی دەستەی نووسەرانی کوردستانی نوێ و جێگری لێپرسراوی نووسینگەی کوردستانی نوێ بووە لە سلێمانی.

١٩٩٤ ـ ٩٦ لێپرسراوی نووسینگەی الاتحاد لە سلێمانی.

لەبواری پەروەردەیی دا:

مامۆستاو بەڕێوەبەری قوتابخانە و سەرپەرشتی پەروەردەیی بووە ساڵی ١٩٨٤ لە سەر چالاکی سیاسی خانەنشین کراوە.

لە ژیانی دا چەندین جار تووشی دوور خستنەوە و ئازار دان بووە.

بواری ئەدەبی:

ئەگەرچی چیرۆک نووسی سیفەتی زاڵیەتی بەلام لەم بوارانەدا کاری کردووە:

نووسینی هەمەجۆر وتاری سیاسی و کۆمەڵایەتی، ئەدەبی بە کوردی و عەرەبی.

وەرگێران لە زمانی عەرەبیەوە.

رەخنەی ئەدەبی

بواری شانۆ

بەرهەمەکانی:

زەی زنجیر (چیرۆک)، شەهیدانی قەڵای دمدم (کۆمەڵە چیرۆک). رەشپۆشێکی جیهانی سێیەم (کۆمەڵە چیرۆک)، هونەری کورتە چیرۆک نووسین (لە عەرەبیەوە وەرگێراوە). پەتا سپیەکە (شانۆ نامەیەکی چێکیە لە عەرەبیەوە وەرگێراوە، دایکی ئازادیخوازان (کۆمەڵە چیرۆکێکی هەڵبژاردەیە لە ئەدەبی بیانیەوە).دیوانی پیرەمێرد (ساغ کردنەوە و لێکۆڵینەوە بە هاوکاری لیژنەیەک لە سێ بەرگدا، بەرگی یەکەمی چاپ کراوە؛ پێشەکی ئەم دیوانە ئەم نووسیویەتی.

پەدەکانی پیرەمێرد، ساغ کردنەوە و کۆ کردنەوە بە هاوکاری لیژنەیەک لە سێ بەرگدا دوو بەرگی چاپ کراوە.

دوای راپەڕینی ١٩٩٩١ بە پێچەوانەوە کە دەبوو لەم تەمەنەدا پشوو بدەمەوە رۆژانە ١٠ ساعەت و پترە بە کاری رۆژنامە نوویەوە خەریکم.

ژیانی ئەمڕۆی کوردستان:

ئەوەی کە دڵ خۆش دەکا و برین سارێژ دەکا ئەو "ئازادیە"یە کە هەستی پێدەکەین. دەنا ژیان ژیان زۆر ناخۆشە بە تایبەتی باری گوزەرانی نووسەران وەک هەموو توێژە چەوساوەکان زۆر خراپە. لە دنیا دابراوین و بە دەگمەن چاپەمەنیمان پێدەگا.

هەموو سەفەر و گەشت و گوزارمان لە نێوان دوو پارێزگەو نیودایە. لە بەر گرانی و نەبوونی و لە بەر ئەوەی کە ایەخ بە چاپ و چاپەمەنی نادرێ؛ توانای چاپی بەرهەمی خۆمان نین.

شەڕی ناوخۆیی بووتە مۆتەقەیەک و لە سەر سنگمان کڕ کەوتووە، سەتمان لە سەر دڵمانە و ئیبداعمان کوت و زنجیر کراوە.

کۆچی کوردان بۆ هەندەران:

هەندێ لەوانە لە بەر بێ کاری و بێ گوزەرانی سەرهەڵدەگرن. هەندێ لە لاوەکان عەشقی ژیانی شارستانیتی ئاوروپا رایان دەکێشێ. هەندێکیش لە ترسی بارودۆخ و شەڕی نواخۆ و دڵەراوکێتی گەرانەوەی سەدام. بە لام هەشێ دەوڵەمەندن، لە هیچیان کەم نیە، کەچی ماڵ و ساڵ دەفرۆشن و بە ژیانی کەمپەکانی ئەورووپا قایلن نەک بەس سەڵتەنەتەی لێرە تێدا دەژیان. من هەرگیز حەز ناکەم بۆ هەمیشەیی لە هەندەران بژیم. بەڵا زۆرم ئارەزووە کە وەک ئینسانێکی ئەم سەرزەمینە گەشت و گاوزار بکەم. وڵاتانی ئەورووپا ببینم. نووسەرێک وایۆ ٤٠ ساڵ دەچێ لەم بوارەدا کارد مکەم. جگە لە قاهیرە و دمشق شارێکی تری بیانیم نەبینیوە.

ئەو نووسەرانەی بە رووداو کاریان تێ کردووم: تۆلستۆی، تورگینیف، گورکی، چیخۆف، هۆگۆ، چارلی دیکنز، سومرست موم، ستیڤان زڤایچ، فۆکەر، ستوریاسم مارەکیز ... نا مینە، زکریا تامر، عبدالحلیم عبدللە، نجیب محفوظ، اسماعیل فەهد اسماعیل، محمد خضیر. لەوانەوە عەشقی چیرۆک نووسینم زیاد کردووە. ماوەیەکی زۆر لە ژێر کاریگەری چیرۆک نووسە میسریەکان دابووم چونکە بە زۆری هەر بەرهەمی ئەوانمان پێدەگەیشت.

ڕێکخراوی ئەدەبی:

لە ١٩٧٠ بوومە ئەندام لە یەکێتی نووسەرانی کوردا. هەر لەو ساڵەدا بە

سکرتێری لقی سلێمانی نووسەران هەڵبژێردرام، چوار ساڵ لە سەر یەک بە هەمان پلەهەڵبژێردرام.

ساڵی ١٩٧٨ کە لە رەمادی گەرام‌ەوە بە سەرۆکی لقی سلێمانی هەڵبژێردرام. کەرژێمی عێراق یەکیەتی نووسەرانی کوردی داخت و کردیە پاشکۆی یەکیەتی عێراق، مقاطعەم کرد و زۆریش کەوتمە ژێر فشاری ئەمن. بەلام بەردەوام بووم لە سەر مقاطعە تا دوای راپەڕین یەکیەتی بوژێنرایەوە و کۆنگرەی شەقلاوە بەسترا. تا ئێستاش هەر ئەندامم، بەلام بە داخەوە یەکیەتیەکەی پووکاوتەوەو لە کار کەوتووە و هیچ چالاکیەکی نیە.

دەربارەی حیزبە کوردستانیەکان:

دەخوازم کە واز لە حیزبایەی تەسک بهێنن و هەوڵی حیزبی کردنی خەڵکی نەدەن. با هەزاران گوڵ بگەشێنەوە. با لە پێناوی زۆر بێ و بۆر بێ دا ئەوەندە ئامێز بۆ پیاو خراپ و هەڵپەرست و رابردوو خراپ نەگرنەوە. پاکارێکی وانەکەن کە هەرکەس حیزبی نوبەە لە هەموو شتێ بێ بەر بێ.

هەنگاوەکان بۆ چاک کردنی باری کوردستان:

با داهاتی کوردستان بۆ بوودجەی حیزبەکان نەبێ بۆ خەزێنەی حکومەت بێ. با ئەو داهاتە بۆ چاک کردنی گوزەرانی خەڵک سەرف بکرێ.

هەوڵ بدرێ کارگەکان بکەوبە وەکەر.

پرۆژەی نوێ بکرێتەوە بۆ ئاوەدان کردنەوە و گەشە ردنی کوردستان. رواڵەتی زۆر خەرج کردن و بێ سەروبەری لە دەزگای کوومەتدانەمێتێ.

هەوڵ بدرێ کە هەرێم لە رێگای تەلەفۆن و پۆستەوە ببەسترێ بە دەرەوەی وڵات. خەڵکی گوندەکان هان بدرێن کە بچنەوە دێهاتەکانیان بۆ خەریک بوونیان بە کشت و کاڵ. بۆ زیاد کردنی بەرو بوومی کوردستان. بوودجەی خزمەتە کۆمەلایەتیەکان زیاد بکرێ بۆ ئەوەی زۆربەی ئەوانە بگرێتەوە کە پێویستیان پەوە و ژیانیان بۆ دابین بکرێ.

ئەدەبی کوردی ئاوارە:

ئەوەندە پێوەندی بە هێز نیە تا هومەە بەرهەمەکانی پێ بگا. بەڵا مامۆستای کورد لە سوێد و رابوون و هەنگاو کە ناو بەناو پێمان دەگا؛ بابەتی باشیان تێدایە. شاعیران و نووسەرانمان لە خاک جیا بوونەتەوە رۆکیان هەر لە کوردستاندایە و بۆ کورد و بەرژەوەندی کورد و دوارۆژی نەتەوەکەیان دەنووسن. لە نووسەرانی ئاوارە ئەوانەی بەرهەمیان دەخێنمەوە نەک (نەک کاریگەرن لە سەرم) شێرکۆ بێکەس، رەفیق سابیر، عەبدوڵلا پەشێو، ئەنوەر جاف، گەرهاد شاکەلی، ئازاد عەمە، سامی شۆرش، کەمال میراودەلی، نزار خەولانی و گۆران و رێبوار حە ئەمین، سەبا حی غالبی، فرهاد فاضل.

هەڤاڵ کوێستانی، مەهابدا قەرەداغی و

کێشەی ئافرەت لە کۆمەڵگای کوردەواری دا کێشەیەکی سەختە. تا ئێستاپ ئافرەت وەک "سلعە" سەیر دەکرێ. یان وەک بەشێک لە دیکۆری ماڵ. تا ئێستاش زیندە بەچاڵ کردنی ئافرەت بەردەوامە. لە سەر سادەترین کێشە فەرمانی کوشتنی دەدرێ. زۆر لەو پیاوانەی گە بە ناوی "شەرەفەوە" ژن دەکوژن خۆیان تا بینە قاقایوان نقمە لە سووکایەتی و بێ ئابڕوویی. بەلام بۆ ئەوان رەوایە و بۆ ئافرەتیش دەبێ بکوژرێ. تا ئێستاش هەر پیاو سوڵتانە و هەرە ئەو دەستی رۆیشتووە. لە فەرمانگەو دەزگا رەوسمیەکاندا ژن چەند لێهاتوو و زیرەک و بە شەخسیەت و کارامەبێ، هەر دەبێ پیاوێک لە سەر پۆیەی هەرمەکە بێ. ژن دەچەوسێتەوە و بێ بەرمیە لە گەلێ مافی رەوای خۆی و هەر دەبێ دیلی ناو قەفەس و دەستە بەسەری ماڵ بێ.

رووناکبیرانیش لەم لایەنەوە کەمتر خەمن. ئەوەی بەسەر زاری دەیڵێن بە کردەوە بە جێ ناهێنن. سەربەستیان بۆ ژنانی دی دەوێ بەلام بۆ خانەوادەی خۆیان تا... بڤەیە!

هەشیانە هاوبەشی دەکەن لە ناو زڕاندنی ئافرەت و سووکایەتی پێکردنیان. تا ئەم رۆژگارەش گازندەی دروست کردنی دیوار دەکرێ لە نێوان کوڕ و کچ لە قوتابخانەکان.

هەنگاو بۆ چاک کردنی ئەم کێشەیە:

بایەخ دان بە پەروەردەی ئافرەت، پەروەردەیەکی هاوچەرخانە. لەلایەن کەس و کاریەوە سیستەمی باوک سالاری نەهێڵرێ.

وا لە کچان بکرێ کە متمانەیان بە خۆیان بێ و خاوەنی کەسایەتی خۆیان بن. رای سەربەستیان هەبێ لە هەڵبژاردنی هاوسەردا.

لە دامەزراندندا جیاوازی نەکرێ لە نێوان ژن و پیاودا. مافی سەربەستی هات و چوو چوونەپانە و شوێنە گشتیەکان هەبێ. یاسای ئە حواڵی شەخسی گۆرانکاری تێدا بکرێ بۆ بەرژەوەندی ئافرەت. مافی ئەوەیان هەبێ کە هەڵبژێرن و هەڵبژێردرێن. ئازاد بن لە دەربڕین دا. تەوقی کۆیلەیی نەکرێتە گەردنیانەوە و بە پێی یاسا قەدەبێ. هەرگیز ئەو مافە نەدرێ بە پیاو کە بە ئارەزووی خۆی بتوانێ ژن تەلاق بدا.

ساڵێک لەمەو بەر بە رێکەوت "ژینی نوێ"م بە دەست یەکێکەوە بینی و بە چاوی رەخنەگرانە سەریم نەکردووە و ناتوانم بە باشی هەڵی سەنگێنم.

کوردستانی نوێ، الاتحاد، ئاڵای ئازادی، رێگای کوردستان، وڵات، طریق الشعب دەخوێنمەوە. جار جارەش مامۆستای کوردم پێدەگا. هەروەها الثقافە الجدیدە و التاریخ و المدی.

داواکاریم کە کوردی هەندەران:

لە وڵات دانەبڕێن. کێشەی کورد بکەنە کێشەیەکی هەمیشەیی و کاری بۆ بکەن. دەنگی گەلی کورد بگەیەننە گەلانی رۆژئاوا. هەوڵ بدەن پردێکی رۆناکبیری لە نێوان ناوەوە و دەرەوەدا دروست بکرێ. لە بیرتان بێ کە گەلێک هەیە کیمیاباران و ئەنفال کراوە، بەسەدان قوربانی داوە و تا ئێستاش مەترسی گەڕانەوە ی رژێمی دیکتاتۆر هەیە. پێویستە لە گشت وڵاتانی ئەورووپا مەڵبەندی یەکگرتووی، رووناکبیری کورد هەبێ. هەوڵ بدرێ کە کەلتووری کورد بە رووناکبیرانی دنیا بناسرێ، جگە لەوەی پێویستە لەبواری وەرگێڕاندا دەوریان هەبێ. شیعر و شیرۆکی کودی وەربگێڕنە سەر زمانە زیندووەکانی جیهان. بە پێچەوانەشەوە.

ساتە خەوی قەڵەمەکەی ئەکرەم عەلی

کەمال حەمەرەش - فەرەنسا

لە ژمارە ١٠و١١ی ژینی نوێ دا لە ژێر ناونیشانی «دیموکراسی پارێزان» دا، ئەکرەم عەلی وتارێکی ئەوەندە بەلەزەت و پڕ هیوای نوسیبوو لەدوای خوێندنەوەی، بەتایبەتی کە دەڵێ: "گومانیشم نیە، ئەوەی بە تفەنگ ناکرێ، قەڵەم بە ئەنجامی دەگەیەنێت". نوقمی ناو دەریایی خەوبینینی کردم. چونکە منیش، ئەکرەم ئاسا، چەند ساڵێکە وێڵ و سەرگەردانی ئەورووپام و وەکو بەشێکی زۆری ئەو کوردە ئاوارانە منیش ئاواتی ئەوە دەخوازم کە رۆژێک ببینە خاوەنی وڵاتێکی دیموکراسی و چارەسەری کێشەکانمان تەنها بە قەڵەم بکەین. جا بۆیە بە خوێندنەوەی ئەو وتارە خێرا کەوتمە خەو بینین و لەبەر خۆمەوە ورتە ورت گردن: "راست دەکات. گەلی کورد لە ئێراقدا لەپاش ئەو هەموو شۆڕشەی رابردوو، وا سەر لەنوێ سی و پێنج ساڵی رەبەقە، شەرەتفەنگ دەکات و کەچی ئائێستا، جگە لە وێرانکردن و بە رەشە کوژی میللەتەکە، هیچ بە هیچ نەکراوە. لە تورکیاشدا ... لە پاش ئەو هەموو شۆڕشە وا سەر لەنوێ لە هەشتاو چوارەوە بەردەوام شەرە تفەنگە و کەچی لە دێ چۆڵکردن و وێرانکردن و خەڵکی بەکوشتدان زیاتر هیچ بەدەست نەهێنراوە. کوردانی ئێران لەپاش ئەو هەموو شۆڕشانە ... مهاباد، چوارچرا، سێدارە، وێرانکردن و ... تاد، ئێستا جەمهوری ئیسلامی زیاتر پەیمانی بەهەشتێکی بەرینیان لەو دنیا پیارادەبینێت، لە کۆلکە مافێکی بچکۆلانەی ئەم دنیا!

دە کەوایە بابەلای کەمەوە بۆ ماوەیەک، واز لە تفەنگ بهێنین، دەرفەتێکیش بدەین بە قەڵەم و بەدەنگی هۆش. دەبا ئیتر لاوان بەکوشت نەدرێن و شار و گوند وێران نەکرێن! هەر بۆ ئەزموون با ئەم رێگایەش تاقی بکەینەوە، خۆ زەرەر ناکەین!. با بزانین ئەم رێگایە بە ئەنجامێکی باشترمان نا گەیەنێ؟ رەنگە ئەمەیان باشتر بێت. گەر باشتریش نەبێت خۆ خراپتر نابێ!

لەمەولا با هەر کوردێک لەلای خۆیەوە، وەکو پێشمەرگەیەک، دەستبداتە چەکی قەڵەم، وتار و نامە، بۆ رۆژنامە و بلاوکراوەکان، بۆ سەرکردە و رێکخراوەکانی جیهان، بنوسێ. با لەمەولا شێوەی خەباتمان بگۆڕین و چەکی قەڵەم بۆ رزگاری گەلەکەمان بەکار بێنین. با بە قەڵەم نەهێڵین ئیتر جارێکی تر رەشەکوژکردن لەدەرسیم، سنە و هەڵەبجە رووبداتەوە. با بە قەڵەم رێگا لە دوژمن بتەنین و هەموو جیهان لە بەدکاریانەیان ئاگادار بکەین.

بێگومان ئەو سەرکردە و لێپرسراوانەی جیهانیش مرۆڤن، دڵ و ویژدانیان هەیە. کە دەبینن ئێمە شەڕخوازنین و بە ئاشتیانە داوای مافەکانمان دەکەین، ئیتر ئەوانیش هەستیان دەبزوێت، پشتگیریمان دەکەن و یارمەتیشمان دەدەن.

من لە خۆمەوە دەست پێدەکەم. هەر ئەمڕۆ نامەیەک بۆ سەدام حسەین دەنوسم! ئا بۆ سەدام حسەین! جوان و رێک و پێک نامەیەکی بۆ دەنووسم و داوای مافی گەلی کوردی لێدەکەم. بۆ نا؟ سەدام حسەینیش پێش هەر شتێک مرۆڤە... مرۆڤیش هەر دەتوانرێت کاریکرێتە سەر هەست و ویژدانی بجوڵێنرێ... بەلام بێگومان بە نەرمی و رێزەوە دەبێت نامەکە بنوسرێت.. کورد وتەنی: بە قسەی خۆش ماریش لە کون دێتەدەرەوە... کە واتە دەبێت قسەی خۆشی بە جۆرێکی وا بۆ بنوسم کە دڵی نەرم بکەم تا باش نامەکەم بخوێنێتەوە.

بۆی دەنوسم:

بەڕێز سەدام حسەین

نە، بەمجورە باش نییە. دەبێ بە جۆرێک دەست بەنامەکە بکەم کە حەز بەخوێندنەوەی بکا.. دەبێ هەندێکیش بەشان و شەوکەتیدا هەڵبدەم.

بەڕێز سەرۆکی کۆماری ئێراق کاک سەدام حسەین... نە، ئەمەشیان زۆر باسی شان و شەوکەتی ناکات. دەبێت باشتری پیادا بخوێنم تا حەز بە تەواوکردنی نامەکەم بکا. کەواتە دەنووسم.

بەڕێز سەرۆکی کۆماری ئێراق و سەرۆکی سەرکردایەتی شۆڕش و سەرۆکی سەرەک وەزیران و سەرۆکی پارتی بەعس، پاڵەوانی قادسیە و ئەنفال نە، نابێت باسی کارەساتی ئەنفال بکەم. چونکە رەنگە ئەوە تورەی بکات. لە بەر ئەوەی ئەوو کارەی بەنیوە و نیوە چڵی هێشتەوە و فریا نەکەوت تەواوی بکات. بەلام ئەگەر هەر تەنها بنووسم پاڵەوانی قادسیە لەوانەیە بەلایەوە کەم بێت.. ئەگەر بشنووسم پاڵەوانی قادسیەو کوێت هەر خراپتر... رەنگە ئەوەندەی تر تورە ببێت! دەکەوا بوو دەنووسم: پاڵەوانی قادسیە و قادسیەکان... کاک سەدام حسەین خوا بتپارێزێت...

من وەکو کوردێک وا بە باشی دەزانم کە بەشێوەیەکی ئاشتیانە داوای مافی گەلی کوردت لێبکەم. راستە کە گەلی کورد و گەلی عەرەب هەر لەکۆنەوە بران بەلام کورد وتەنی؛ برامان برایی و ماڵمان جیایی. جا لەبەر ئەوە تکایە بە ئەرک و زە حمەتی مەزانە ئەو مافانەمان بدەرێ. بێگومان ئەوەش بزانە کە گەلی کورد زۆر مەمنوونت دەبێت و پەیمانیشت پێدەدات کە برایەتی و دۆستایەتی لەگەڵ خۆت و گەلی عەرەبی براگەورەدا پتەوتر بکات. بەلام هەرکەس لە ماڵی خۆی...

ئیتر خۆشیتان...

هەر بەردەم ئەم ورتە ورت و خەیاڵ پلاو و خەوانەوە رادیۆکەم کردەوە. کە گوێم لە هەواڵی هەڵکردنی ئاڵای ئێراقی لەسەر کۆشکی پەرلەمانی کوردستان لە هەولێر بوو.. وتم: هەی هەی وا بە قەڵەم هەولێریش گیرا...

چونکە وارۆچو بوومە ناو قولایی ئەو خەوە خۆشەوە و هەواڵەکەش ئەوەندە کوتوپڕ و دڵتەزێن بوو کە وام بەباشترزانی کە لایەنی خەیاڵەکە بەسەر واقیعە سامناکەکەدا زاڵبکەم. جا بۆیە کە تەنانەت کۆیە و هەیبەت سوڵتانیش گیران هەر وتم: دەبێت قەڵەمەکان زۆر و بە توانابن، ئاوا بەخێرایی بەرەو پێشەوە دەرۆن...!

بەلام کە دوکان و سلێمانی و پێنجوێن گیران وتم: خوایە گیان ئەم قەڵەمانە دەبێت چی و چۆن بن؟

پرسیارەکە گرمەی کرد و ناڵەی بەقەدەر تۆپێکی سەد و پەنجاو پێنج میلی مەتری، لە مێشکمدا دایەوە و لەو خەوە خۆشەی رایەڕاندم. خێرا و بەپەلە پرۆزێ و بەسەرێبی چاوێکم بە درێژایی و بە پانایی مێژووی خۆمان و ناوچەکە دا گێرا، دەبینم... هەی هوو! کەرە لەکوێ کەوتووە، کونە لە کوێ دراوە!

موسا عەنتەرێکی پیر و پەککەوتە لە قەڵەمەکەی زیاتر چی پێدەکرا، کەچی بەگوللەیەک کوشتیان. لەیلا زانا چەند فیشەکی تەقاند کە دوانزە ساڵ زیندان بکرێ! قازی محمد، قاسلمۆ و سەعیدی شەرەف کەندی،...! مێژوومان بەهەزاران موسا عەنتەر، لەیلا زانا، قاسلمۆ و .. تاد ... ی تیادایە. لەو رۆژەوە کە حەجاجی کوری یوسفی سەقەفی شمشێرەکەی هەڵکێشاوە، بێچوجان و بێ راوەستان دەستاو دەست بەهۆلاکۆ و بە جەنگیزخان و بە تەیموری لەنگدا گەیەنراوەتە دەست عوسمانییەکان و ئینجا کراوەتە تۆپ، تانک؛ زرێ پۆش؛ فرۆکە، ناپاڵم و کیمیاوی و دراوەتە دەست سەدام و تورک، ئێران و سوریا....

نا لەو رۆژەوە ئیتر داری قەڵەم ئەگەر نەکرابێتە تێلا، دەسکی خەنجەر یان قۆناغی تفەنگ.. ئەوا پەلای کەمەوە مامۆستایەکی گەمژەی سەرەتایی چەند دانەیەکی لێیان خستوەتە نێوان پەنجەکانی منداڵێکی بەستەزمان و بە دەستگوشین ئەشکەنجەی منداڵەکەی داوە و ئەگەر نەیکردبێتە دوژمنی قەڵەم، ئەوا هەر هیچ نەبێت ئەو منداڵەی لە قەڵەم دوور خستۆتەوە.

ئەگەر قەڵەم هێزێکی پتەوی ئابووری یان سوپایی لە پشت نەبێ، ئەوا دارەکەی دەکرێتە سێدارە و خاوەنەکەی پیادا هەڵدەواسترێ. وابزانم ئەبوعەلا ئەلەعەری بە ناهەق ئەینووسیوە:

"ئاراستیان بۆ خوێندنەوە و شمشێرەکانیان هەڵکێشا، وتیان؛ راست دەکەین؟ ناچار وتمان: بەڵێ". جا لەبەر ئەوە تکایەکی برایانە لە کاک ئەکرەم عەلی دەکەم کە ئیتر خەوی ئاوا مۆتەکە ئاسایی پێ نەبینێت.

کورتە چیرۆک

جەنجاڵێکی ئەم سەردەمە

ئەحمەد سەیدعەلی بەرزنجی
سلێمانی

کەلاوێژ کەوتبوو، لە نیوەشەودا چەمکی بەتانی راکێشیان لێ خۆدابپۆشێن تام و لەزەتی هەبوو، بەلام فەرهاد لەبیر راست بووەو ملچێکی کردو بەم لاو لایدا روانی، ئەرمۆسە ناوەکەی بەدی کردو خۆی بۆ کوتا...

کە گەرایەوە سەرجێگاکەی بەسۆز بە ئاگا هاتبوو، خەوالوو تێی روانی:

- ئەوە کەی هاتوینەوە؟!
- دەمێکە، بۆ؟
- یا ئێستا!
- ئاوم خواردەوە... دەمم بیبووە بەلاس، کچی خوابناسە.

بە سۆز جوتێ چاوی شەوەبی خەوالووی تێ بڕی، لەبەر مانگە شەوەکەدا بریسکەیان دەهاتەوە بەلام فەرهاد پەیی بەمانای ئەو روانینە بردو سوچی پەتوکەی راکێشاو روانینی ئاراستەی تەختی ئاسمانی پڕ لە ئەستێرەی جوان کرد.

ئەویش لەو لاوە هەناسەیەکی هەلکێشاو بودیوا وەرگەرا، پشتی تێکرد.

ئەوەی بیووە خولیای شەوورۆژی شەپۆلی فزی ئەرمی خاوی بوو، لەبەر ئیشکی خۆرەکە دەنوت بەرسنگی کوترەو شایی لوغانی رەنگەکانێتی، کە دەفتەرەکەی دایەوە دەستی خۆی لەوپەری باخەکە دەی پەوە، دەیزانی شتێکی نووسیوە، جا ورد ورد پەرە پەرەی دەکرد... چوار ساڵ زامنە بۆ گۆرینی زۆرشت، هەتا پەیوەندی ئەم و... بەیانە و تەک بلێی رۆ رێ رەی ژیانیش... ئەو بەلایەکداو ئەم بەلایەک بەسۆز تەنیا سەری بۆلای وەرچەرخاند و لێی پرسی:

- سبەینێیە، لەبیرتە؟
- نا، نیوەرۆ دەچم و دەیهێنم.

ئەمجارە لەشی وەرگێراو خۆی خزانە باڵی و بەخۆشییەکەوە وتی:

- جا تۆیلێی پەشیمان نەبینەوە... سبەی دەبینە باوک و دایک.
- بۆ؟ شتی وا چۆن دەبێ... دەیان چییە.
- چوزانم خۆ کەس خاوەنی قسەی خۆی نیە.
- پارەم داوە، باقیکەشی دەیەم، ئیتر چی یان دەوێ.
- هەر ئەمە بیوایە ئیتر هیچی ترم نەدەویست.

فەرهاد گیژو مەست و جەستە شەکەتی ئەسرەوتنی زۆری ئەمەندەی بلێی یەک و دوو، وەک ساوایە چۆرە خەو... پرخەیەکی لێیوەهاتو بەسۆزیش بە (ئۆی..)یەک وەرسی خۆی دەربڕی و دیسانەوە هەریەکەیان رووەو لایە بوونەوە.

لۆرییەکان بەبارەوە دەهاتن، دادەگیران، ئەم زەنگۆڵ زەنگۆڵ ئارەقێکی خەستی لینج بەلاجانگ و لامل و ناو پشتیدا دادەچۆڕا، مانەفێستی کەل و پەلەکانی بەدەستەوە بوو، هەرچێک دادەگیرا دەبرایە ژوورێ و دیارنەدەما، هاواری دەکرد چیان لێ هات، بۆ کوێ دەبرێن.

ئەوانەی دەورو پشتی وەک نەبیستن ئاوا بوو، کەسێ لای بۆ نەدەکردەوە... کایەکی رەشی شاخداریش لەو سەری شەقامەکەوە هات، ئەم دەترسا، خۆی شاردەوەو رای کردە ژورەوە، تاریکستانێ بوو بۆ خۆی، قیژاتی ئەو کلۆیانە هەلکەن، کەس نەبوو، دەنگەکە بەشەبۆل دەگەرایەوە، وەک بەتەشتێکی سدا بکوتی ئاوا لە مێشکی ئەمدا دەزرنگایەوە... هەر ئەمەندەی زانی کایەکە بەرەو روویەتی، قیژاتی.

- فەرهاد... فەرهاد...

رایەڕی و ئیتر خەو نەچۆوە چاوی.

بەگەیشتنی و دەستی دایە تەلەفونەکە:

- ئەبەز، چۆنی ئابزانم دۆلار لەچی دایە.. خێرا.
- کاک عومەر هاتە ژورێ و زەرفێ پارەی سەفتەکراوی لەسەر مێزەکە داناو دانیشت.

ئەمەش باقی مس و فاقونەکان، دوانزەی مانگ وەریان گرتووە.. بژاردوەمن دوو سەفتەیان دە دەی کەمە.

- خوا دەست بە عومرتانەوە گرێ، لە بەلای دینا بەدوربن.. شتێکم بدەنێ.
- جەزا جەزا.
- بەڵێ کاک فەرهاد.
- ئاخێرا ئەو کابرایەم بۆ بانگکە... ئەها رۆی، شەرواڵ شینەکە- من وتم بانێشەکە باش بڕوا، بۆ ئەوەندە سەگبابن، کورە دەرزیان دەکەم... دەست ماچ دەکەن بەوەی ئێوە کەمتریش بیکەن.
- بەخوا ئاو هەنیوە بوو، شەو بەدیاریەوە خەوی لێ کەوتبوو... لامان بردو ئیتر شتیوا نابێتەوە.
- بزانم.. ئەوە رونە، گاڵتە نییە، بزانن چۆن ئاوتۆی دەکەن، خۆ یاری منالان نییە، نیسبەتەکەی باش راگرن.

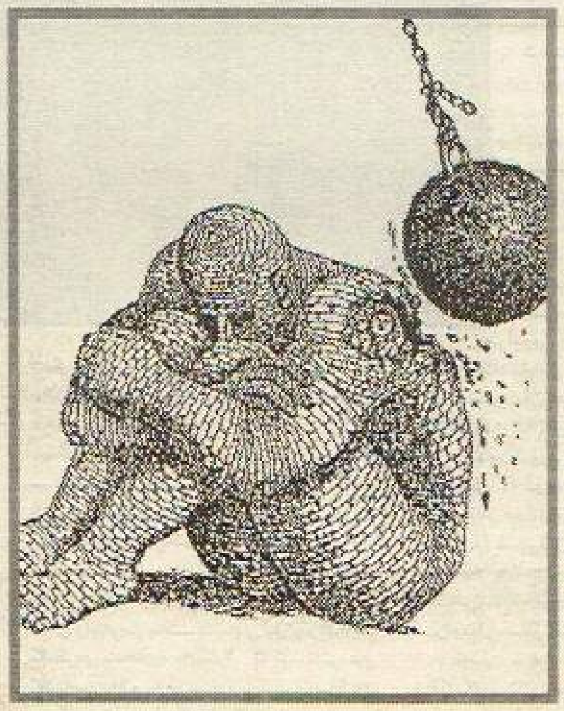

- بەسەر سەر، چۆن دەڵێی وادەبێ.

سەیرێکی سەعاتی زۆر سەری کرد، گورج راپەڕی و لەناو دەرگاکەدا:

- جەزا... ئەو سویچەم بۆ بێنە، لای تەلەفونەکەومیە.

× × ×

سەفتە پارەکانی لە کیسە نایلۆنەکە دەرهێناو لەبەردەستیاندا دایناو، روی کردە بەیان و بەزەردەخەنەیەکی بێ ماناوە وتی:

- ئەوە شانزە، لەم پێنج مانگەی دوایدا چوارم داونێ ئەوە بیست... گلەیی تان ما؟

کابرا چاو ی لەسەر پارەکانەوە گوێزابووە سەر بەیان کە ساواکەی لە باوەشدا هەڵ دەتەکان، تێی دەڕوانی و جار جار لێوەکانی دەهێناوەیەک و ماچێکی دەکرد.

- وتم داینێ، ئەوەندە خووی مەدەرێ.. کوێ کرە، پارەی گەورە بوونەکەشی لە سکتا لەسەر ئێمەیە!

فەرمیدون چاوەکانی زەق کردەوەو گرژ بوو:

- گەورەبوونی چی کاک برایم؟
- چۆن، ئەوەی داوتە بۆ خواردنی منالەکە بووە لەسکی دایکیدا تا لەبرسا نەمرێ. خۆت ئەت دەوت باجوان و خرپن بێ.
- ئەم قسانە چییە، چوارەکەتان داوە بە خواردن بۆ خۆتان

بەیان بەسەرزە نشتی یەوە روی تێکردو وتی:

- جاچی بکەین.. رێگایەکی ترهەبوو ئەو خواردنە بکاتە منالەکە بێ لەوەی من بیخۆم.. فەرهاد عەیبە ئەم قسانە، ماری رەشیش بۆمان دەرشێتەوە
- ئەمە بیانووە.

رەوق دەرباز بوونی وشەکان لەمێشکێکی ئالۆزو گوشراوەوە دەردەپەڕین؛ بەلام بەتیژی.. ئەو تەڕی و ئیانی یەی پێشوو وەک پۆلە چۆلەکەی سەر دارتووی وشەکە هەڵ فرین، پەرەی لوتی فەرهاد وەک موشەدەمەی ئاسنگەر هەڵ دەناوساو دەهاتەوە یەک، یەک دوو تاڵ لە مووی سمێڵی رەپ بوونەوە، لایەکی بەلای بەیاندا کردەوە، وەک دەرباز بوونێ لەودا بەدی بکات:

- بەیان خان تا ئێستا کارەکەمان چاک رۆیشتووە، ئەمانە بیانون.
- ئەو چوارە بۆ منالەکە بووە، خۆت ئالمان باش دەزانی چۆنە، ئەبووەین، رێگەی تر هەبوو منالەکەت بۆ خرپن کەین؟!
- من نەڵێم ئەمە بیانووە، منال منالی خۆمەو فەرمو بۆم بپێچەرەوە بابیبەم.

کە ئەمەی وت سوێ و ژانی ئاو هەتاوی بریتاری بەیان هاتە ئێش، کۆرپەکەی توند نووسان بە سنگی یەوە، رومەتی نووسان بەرومەتی بچوکی یەمەیی یەوەی:

- رەی... درەنگمەهەزار ئێشم هەیە.

برایم دەیزانی جگە لەوەی داینەوە لە بەر دەستیاندا هێشتا کیسەکە زۆری تری تیادا بوو، بروسکەیە ناوچەوانی پڕی و لەسەری پەنجەکانی دەستە وشک هەلاتووە دەماراویی کانیەوە دەرچوو، لە بەیانی روانی و:

- چار نی یە بیدەرێ، چی بکەین.

ئەمەی وت و چووە ئەودیو.

لەم هەلەدا فەرهاد چرپاندی:

- بیت لێ نابرم.. ئاسیاویمان کونە، ئاخ خۆزگەم بەو رۆژانە، لەبیرتە بەیان؟
- دەمت داخە.. ئەم زەلکاوە نەبوایە تۆم هەر نەدەدی، چی دەکەی لەگەڵ چارەنووس و رۆژگار.
- من هەر لەسەر بەڵێنی خۆم بووم.
- برایەوە، ئەو فەرهادە مرد، تۆی دزو جەردەو وە شی!!

لەگەڵ قولپی گریانا بەدەم قومات کردنی ساواکەوە ئەمانەی دەوت، یەک دوو تنۆک فرمێسک رژانە سەر رووی ساواکە، فەرهاد دەهات و دەچوو، پەلەی بوو.. لار بۆوە ئەوەی لە کیسەکەدا مابۆوە پێچایەوەو لەبن هەنگلی نا، مەلۆتکەکەی لێ وەرگرتوەک بە مرادی خۆی کەیشتبێ ئاوا زەردەخەنەیە گرتی، بە نوزەیەکی بەژاراوی یەوە دایکی ساواکە وتی:

- تو خوا ئاگاداری بە، ئامانەتی تۆو ئەو
- خەمت نەبێ، هەر لێرە چووم دەرێ ئەگبەتی بەری دەدا.

بەو هەموو ئازارەوە، بەپێی پەتی دوایان کەوت.

ساواکەی لەتەنیشت خۆیەوەداناو سویچی لەو ئوتۆمبیلەدا گێرا کە دەتوت ژنێکی شۆخ و شەنگە، بە... هەرچەت کە دەرچوو کوڵێ ریخ و خۆڵی کرد بەرووی دایک و باوکی ساواکەدا، ئەمەندەی چاوتروکاندنێک گەیشتە سەر سیلەی کۆلانە چۆڵەکە بۆ سەر شەقامەکە.

لەویوە لۆری یەک بەبارەوە وەک بروسکە شیرانی، ئەم خۆی پیاکێشاو گڕ بەرز بۆوە.

وەک دوو سەرگەردان، بەیان و برایم دەریەڕین و گەیشتنە سەریان، برایم دەرگای پێشەوەی راکێشا... مەلۆتکەکەی لە ناو تۆزو دوکەڵدا راکێشاو دایە دەست دایکی، فەرهاد کەللە سەری لە جامەکەوە دەریەڕیبوو، گرو هالاو هەڵی دەپڕوسکان. کەدەگەرانەوە تاک و تەرا خەڵکی لە مالەکانەوە بەدەر دەکەوتن.

ژنێ بەدراوسێکەی دەوت:

- مجرم..دەڵێ بۆ هاتوویتە دەرداماو تۆ زەیستانی

سەرنجێک لەسەر باری ئەمڕۆی ئاهەنگ و کۆنسێرتە کوردییەکان

سۆران جەلال ـ لەندەن

هومەر دزەیی و لاراخان ـ لەندەن

هونەری هەڵپەرکێ

ماوەیەک لەمەوبەر لە هونەرمەندێکی ناوداری کوردم پرسی: دەمێکە گوێمان لە بەرهەمی تازەت نەبووە. پێی وتم: بەرهەمی تازەی چی وبەرهەم بۆ کێ؟ بۆ ئەگەر لە ئاهەنگ و کۆنسێرتەکاندا خەڵک هەڵئەپەرێنی کێ ئامادەیە گوێت لێ بگرێت.

ماوەیەکی زۆرە قسەوباس لەسەر گوێگرتن و گوێنەگرتنی خەڵکە لە ئاهەنگ و کۆنسێرتەکاندا: ئایا بۆ گوێ ناگرن، بۆ زیاتر خەڵک داخوازی گۆرانی هەڵپەرکێی لە پێشترە.

من نە دژ بە هەڵپەرکێم نە دژ بەوەم ئەو هونەرمەندان گۆرانی "شاد" سازبکەن، ئەمیش بەشێکی گرنگی ئەو لایەنە هونەرییەیە کە گۆرانی و موسیقای کوردی تەواو دەکا.

ئایا ئێمە چ کێشان و پێوانەیەکمان بۆ ئەو شێوازانەی گۆرانی هەیە، دەمانەوێ چۆن خزمەتی بکەین و بەرەو کام مەنزڵ ئاراستەی دروستی بۆ بدۆزینەوە؟

پەروەردەکردنی گوێگر

بۆ ئەوەی بنەمایەکی دروست دابڕێژرێت بۆ ئەم لایەنە دەبێ مەڵبەندە کوردییەکان کە هەڵدەستن بە رێکخستنی ئاهەنگەکان بیرلەوەبکەنەوە چۆن دەتوانن گوێگری باش پەروەردە بکەن و جۆری مۆسیقای رەسەن پشتگیری بکەن. کە ئەمە خۆی وادەکا خەڵکی پەروەردەی ئەوەبکەین کە رێز لەو شانۆیە بگرێ کە هونەرمەند پەیامی مۆسیقای خۆی لێوە دەنێرێ. رەنگە ئەمە وەختێکی بوێت بەلام سەرنجام دەتوانێت سەرکەوتوویێت لەوەی کە خەڵکی بۆ شێوازێکی کەی ئاهەنگ پەروەردە دەکەیت. ئەوەش پاڵپشتە بۆ ئەو هونەرمەندانە کە بیر کە داهێنانی ئەو شێوازە بکەنەوە کە خەڵک چێژ لە پاکی لایەنە هونەرییەکانی دەبینێ.

رەنگە باشترین نمونە هونەرمەند هۆمەری دزەیی و لارای هونەرمەند بوون، کە پاش ئەو فەوزا گەورەیەی لەو هۆڵەدابوو چۆن توانیان کۆنترۆڵی بێدەنگی نزیکەی هەزار کەس بکەن؛ هەست و سۆزی هەموو ئەو خەڵکەی وابەستەی خۆی کردبوو لە کاتێکیشدا هەموومان بەرلەوە، ئاشنابووین بەو گۆرانیانە.یادی نۆهەمین ساڵڕۆژی هەڵەبجەش رەنگە نموونەیەکی کەبێ. چۆن ئەو خەڵکە وا بەعەشقەوە گوێدێری هونەرمەند عەدنان کەریم ببوو لە کاتێدا ئەو بەرهەمە تەنیا سێ رۆژ پڕۆڤەی لەسەر کرابوو. بەرهەمی باش دەتوانێ خەڵکی بۆلای خۆی رابکێشێ؛ والەخەڵکی بکا ئاوێتەی بەرهەمەکەبێ.

ئایا ئەو تیپ و هونەرمەندانەی کە دەیانەوێ بەناوی زیندووکردنەوەی فۆلکلۆری کوردییەوە، هاوچەرخ کردنی گۆرانی کوردییەوە یان داهێنانی ستایلێکی نوێی گۆرانی کوردییەوە خەریکن، هەریەکەیان یەکێک لەو دروشمانەیان هەڵگرتووە و دەیانەوێ سۆراخ لە دۆزینەوەی کارەکتەری خۆیان بکەن. بۆ دەبێ ئەو سۆراغ کردنە لە ئاهەنگە سەرکییەکاندا پێشکەش بکەن؟! لە کاتێکدا نەیانتوانیوە بگەنە ئەو ئاستە هونەرییەی کە پێویستە گروپێکی موسیقی پێیگات؛ ئەم خاڵە لە دوو دیاردەدا خۆی دەبینێ:

ئەو تیپانە ئاستی هونەرییان لەوە زیاتر ناتوانێ گەشە بکا و سنووری داهێنانیان وەستاوە.

مەڵبەندە کوردییەکان داوای بەشداری بونیان لێدەکەن بەو هیوایەی کە ببێتە پاڵپشتێک بۆ گەشەکردنیان.

لەهەردوو بارەکەدا دەبێ ئەو راستییە بزانین کە زەوقی خەڵک موختەبەری ئەو تیپ و گروپانە نییە. گەر مەبەستمان بێ ئاراستەو چێژی هونەری خەڵک بۆ هونەری رەسەن و داهێنان ببەین. هیچ کۆنترۆلێک نییە بۆ پێکەوە لکاندن. گەورەترین هونەرمەند لەگەڵ هونەرمەندێکی تازە یان کەسێک کە ...ز لە گۆرانی وتن دەکا.

داهێنان نەک دووبارەکردنەوە

دەگەینە ئەو ئەنجامەی گەر مەڵبەندە کوردییەکان بیانەوێ خزمەتی هونەری کوردی بکەن و بیانەوێ بەشێوازێ یارمەتی ئەو تیپ و گروپە هونەریانەش بدەن، دەبێ پێوەرێک و شێوەکارییەکی نوێ پیادەبکەن، کە ئەو گروپە هونەریانە بەبێ "پلە" سابیان بۆ بکرێت. خۆگەر تەجربەی هونەرمەندێکی داهێنەر یەکسان بکەیت بە کەسانێک کە پێوەر لە تێوانیاندا ئاسمان و ریسمانە ئەوە سەرنجام ئەتوانین خەڵکی بۆ ئەو ئاراستەیەی کە مەبەستە پەروەردە بکەین. ئەو تیپە هونەرییە نوێیانەش ناتوانن لە توانا و پلەیان ئاگادار بکەین بۆ ئەوەی بەشوێن داهێناندا بگەرێین نەک دووبارەکردنەوەی بێ داهێنان. ناتوانێ شەرەفی گەورە و مێژووی داهێنانی ئەو هونەرمەندانەش دەستنیشان بکەین لەسەر ئەو شانۆیە. هەرچەند خەڵکی ئەو راستیەش دەزانێ بەلام ئەو لایەنێکی ترە کە جیاوازە لەو پێوەرە.

کێڵگەی زامان

مسیب قەرەداغی ـ سلێمانی

جەستەم کێڵگەی برینانەو رۆژگاریش دێت
تۆوی زامان دوەشێنێ لەم کێڵگەدا!
لە نێرینەی هەر زامێکدا، کڵپە مەشخەڵی جلووسە
ئازار چەپک چەپک دەکەم، دەیدەم لە قژی خەمەکان
ئەم کێڵگەیە زۆر بە پیتەو بەرێژنە
دنیای منی پێوە بەنە..
برینی خۆمم خۆشدەوێ ... دەردی لە لەشی
ساغ کەوێ
ئازار پاکی دەکاتەوە ... برینی نوێ دەخاتەوە
هەڵدەتۆقێن، دەبنە چەتر
دزانێک دێن دەچنە سایەی
بە زۆر دەبنە ئایەو مایەی!
چ بکەم خۆ من هێزم نییە، دزان راونێم
من هەر دژی هێز و چەقۆ و شیر و تیرم
بەرامبەری هەر کوتەکێک، داگیرکەرێ دێتە بیرم
کەوچکێک ژەنگ دەکرێتە نێو چاوی شیرم.
ئای دزەکان، کێڵگەی زامانم پیس مەکەن
مەیکەن بە گۆڕی رمبازی
مانا نایەم بۆ پاکسازی
پاکێک نییە ئەرکێکی وای لە ئەستۆنێم
ئێوەی دزەل، زامم مەکەن بە سەنگەر و
خەمم مەکەن بە رابەر و
لێوم مەکەن بە قەڵەم و
چاوم مەکەن بە تووتکەی راو
خەونەکانم مەکەن بە زێرابی وشەی ناو دەم و کاوێژتان
مەمکەن بە بەڵگەی راوێژتان
برین شیعرە، دەشێ بکرێت بە گۆرانی
برین مەیە، دەشێ بخرێتە سەر خوانی عاشقەکان
برین چاوە، دەشێ لەودیو کێوی بەرزی قافانەو شت
ببینێ
برین گوڵە، دەشێ جوانێک بیکاتەوە و بیدا لە خۆی
برین وەها شەقامێکە، بۆ تۆش هەیە پیادا بڕۆی برین
بوو بە سوێندی تە ریم // بە ئایەتی قورسی تەجریم
برین لەسەر لەو ەی جەمم هەڵدەواسن
لە پێش دەسی دزەکاندا ساڵنامەیە یا تەقویمە؟
ئەژنۆی شکاوی تەسلیمە؟!
ئای زامەکان.. هەر یەکەتان مەوارێکە لە کوچەرێی
تەمەنی بێ تەمەندا
هەریەکەیان سەرمۆر گێری شیعرەنێکن خەفەم کردوون

هەتا ئەوەک لێوی سووری کچۆڵەیە،
لە خەویشا دەم و لێوم بۆ نەبردوون
برین ئامانە، برین ئامانە
وارم ئەزەرگەی شێخی زامانە
دەســـتم دامــێنت، تەپڵت دەنگی بێ
میحرابی ئاخت سەرانی زەنگی بێ
جامانی دەستت با لێوان لێوبن
ئەگریجە و پەرچەم دایم پەرشێوبن
باوەشت گەرم و زارت بە فەڕبێ
وەرزی فرمێسکت بەهاری تەڕبێ
کە دەم رووتێ هات بانگی جەژنیدا
تفت پشکۆ بێ و هەردوو کوێت کەڕبێ
ەلاجەکانی سەر جەستەم ـ برینەکان
شمشاڵەکانی مەولانای رۆیمی مەزن
فرمێسکەکانی مەعدومیی شێنی عەنبەر
خۆش مرووره شەماڵەکەی مەلا خدر
ئازارە زۆر گەرمەکانی زار و خامەی (بێشکچی) مان
ئەوەی هەیە و ئەوەی دیمان
چییان بۆمان بەرجەستەکرد؟
چییان بەم قورە خەستەکرد:
ـ گرتیانەوە؟
هێنایان و بردیانەوە.
دوێنێ زارێک لە زارەکان
دوێنێ دارێک لە دارەکان
کەوتە سەر وێرەی هەردووکمان
وەکو دەرد و وەکو ژانێک
دەستی نایە بینەقاقای هەر وجانێک
باشووری ئەپاندە سەر خەندەی گشت پەیانێک
برینەکەم
ئەی هاوسەری دەیان ساڵەم
دان پیانانە ... من هێشتاکە ئەو منداڵەم...وام دەزانی
پیاو کوتەکە
ەق شەتەکە
وەهام دەزانی، راست دەکا ئەوەی دەڵێ ـ تا پەتەکە!
کاتێ تەماشای دۆزم کرد
کاتێ تەماشای رۆخم کرد
سۆشیال تێلا چوو بەگژما
ناسیۆناڵی دیموکراسی دایگرتمەوە
مێــژووم لێبــوو بە ســەگی هار... لەم ناوە دووری
خستمەوە
دزان جرتیان تێدەگرتین
جرتێک بۆ من
دوو جرت بۆ تۆ
سەد بۆ کوردایەتی و برواى هەزارانی وەک من و تۆ.

تابلۆی هونەرمەند رێبوار سەعید ـ لەندەن

ئیپۆسی هەرەس

مهاباد قەرەداغی ـ سوید

لەوێوە نامەی چرچم پێدەگا،
لۆچەکانی پڕن لەو گوناهانەی
ساواکان بەدەم کرۆکاڵە هەواییەکانیانەوە
لەسەر زەمینە میناوییەکانی مێژووی وەهم و
لەسەر لێوارە زاماوییەکانی هۆشدا دەیانکەن
ئەو گوناهە جوانانەی ـ کە سزاکانیان شەرمەزارکردووە
ئەو گوناهە نازدارانەی ـ کە عەشقیان ماندوو کردووە

لەوێوە.. لەئاونیشانە نادیارەکانی سەر نەخشەی وەفاوە
لە ئەکتەرە کۆمیدیەکانی سەر شانۆی ونبوونەوە
نامەی قژدرێژی ئاڵۆزکاوم پێدەگا
پڕن لە راپۆرتی پرشنگداری تاوانی جوان، جوان
پڕن لە بۆنی ئیپۆسی هەرەس
ئەو تاوانە رازاوانەی کە تەرازووەکانی هیوایان لارکردووە

نامەکان پڕن لەزەنگ
زەنگی کۆتایی هاتنی وانە پڕج خاوەکانی رووناکی
زەنگی ئاوابوونی ژیری
ئەو زەنگە ئەخۆشانەی کە بیریان پیرکردووە

هاوڕێ، چیاییە، دەریاییە، شارییەکانم
بەدەم خەونێکی مۆگناتیسیەوە،
نامەی نێجگار کراوەم بۆ دەنووسن
نێجگار سادە
لەبەرەکانی جەنگەوە نامەی خۆشەویستیم بۆ دەنووسن
جەنگی نێوان گوناه، و گوناه،
جەنگی نێوان سزا، و، سزا

لێرەوە، لەپاڵ دارژاڵەیەکی سەرسامی رەچیوەوە
زام و گوناه و سزا و تاریکی و
ژانی رەنگینی ئەوان، دەخوێنمەوە و
رۆ م بە لقێکی تاڵی ئەمر گرێ دەدەم

لێرە ـ هەموو شتێ ـ
بەفرە زەنگاوییەکان
لقە کەڕووهەڵهێناوەکان
ماچە دوکەڵاوییەکان
هەموو شتێ....
ئەوێی رابووردووی مەرگاوی، و
ئێستای دۆزیخی، و
سبەینێی شەوەزەنگییم بیردەخەنەوە.

لەوێ خۆرێکی سەرابی هەڵدێ
تیشکی قەترانیی
رۆشنایەکی رەش
لەوێ هەنگاوە زیگزاگیەکان..
ئیپۆسی هەرەس دەنووسن.

ئیپۆس : مەلحەمە، داستان

لەخۆگەڕان

خەبات عارف ـ سوید

کەسێ بە باڵای خەمم دەگرێت و
کەسێ لەبەر گەلارێزانی پێکەتینا
جێیەک بۆ رۆ ی تاساوم دەکاتەوە.
کەسێ دەمباتەوە بۆ ساتەکانی پێش لەدایکبوون و
دەستم دەخاتە نێو دەستی فریشتەکانی مەرگەوە،
لە دیاری پاکی خۆشەویستیم دادەبڕێ و
بە دەرباری نائاشنایانی دوێنێ و سبەینێم دەسپێرێ.
کەسێ دەرگایەکی دڵی خۆی بە رووی خەونە لێڵەکانما
دەکاتەوە و
بە بەزەیی و سۆزەی گریان،
ماتەمینیم دادەپۆشێ
لە ساتە مەستەکانی تەنیایی و خۆبینیندا،
کەسێ رووبەرووی تەوژمی ژین و
کێژەڵووکەی تێکەڵبوونم دەکاتەوە.
کەسێ دەمباتە بەردەبازی رێم و
بەرەو کەنارەکانی بێدەنگی و
نێو خێوەتی تەنیابوونم دەباتەوە.
منیش لەم تاریکستانی نەبوون و هەبوونەدا،
لەدوای ناکەسێ دەگەڕێم،
بەر پێیەکانم رۆشن کا و
ناڵێ لە نووری جوانیی خۆی لەسەر چاوانم جێ بێڵێ.
کەسێ بە باڵای رقم دەگرێت و
کەسێ بە باڵای بڵندی خۆشەویستی.

لە پەراوێزی "براکانی کارزان" دا

فازڵ قەساب . لەندەن

سەعاتێک دوای پیشاندانی فلیمی "براکانی کارزان" لە بی بی سی ١، کاردانەوەیەکی خێرام لە کەسانی دەوروبەر کە لە تەکمدا تەماشای فلیمەکەیان دەکرد و لەوانەیشەوە کە بە تەلەفۆن پەیوەندییان کرد دی. کاردانەوەکە نارەزاییەکی توند بوو. سبەی ئەو ئێوارەیەش بە هەر کەسێک بگەیشتمایە هەمان باس لە گۆڕێدا بوو. لە ئەڵمانیا، هەمان گلەیی و نارەزاییم بیستەوە، دواتریش لە بەلجیکا، ئینجا لە هۆڵەندا، سوید، یۆنان، تورکیا و زۆر شوێنی دیکەوە هەواڵی نارەزایی گەیشت. جگە لە رای سەد دەرسەدی رۆژنامە و بڵاوکراوە کوردییەکان، لە هەموو ئەو دیدار و گفتوگۆیانەدا، هەر جارەی کەسێک خاڵێکی دیکەی دەستنیشان دەکرد. "براکانی کارزان" تاکە کارێکە لە درێژایی ژیانمدا بینیبێتم کە بۆچوونی رای گشتی بەرامبەری یەکە و دوو جۆرە بۆچوونی دروست نەکردووە. بۆیە بەرگرییەکەی کاک ئەنوەری سوڵتانی: "کۆمەڵگای کورد و رەخنەی هونەری/ ژینی نوێ – ژ ١٤ – فێبریوەری ١٩٩٧" بووە مایەی نیگەرانیم، نەک لەبەرئەوەی داکۆکی لە هونەرمەندێک دەکا، بەڵکو زۆرتر لەبەر ئەوەی تاوانبارمان دەکا.

پاکانەکەی کارزان

با جارێ لەو باسەی کاک ئەنوەر گەڕێم و بەکورتی ئاورێک لە وەڵام و پاکانەکەی کارزان: "ئەوروپا فێری کردین رێزی رەخنەو بۆچوونی کەسانی تر بگرین – سەرچاوەی پێشوو" بدەینەوە:

کارزان دەڵێ: "خەڵکانی گەلێ زۆری ئینگلیز، ئەوروپی و کورد باسی فلیمەکە دەکەن. ئەمەش خۆی لە خۆیدا سەرکەوتنێکی گەورەیە."

من دەپرسم: چ جۆرە سەرکەوتنێک؟ سەرکەوتن بۆ تۆ، لای ئەو کەسانەی نە کوردن و نە پەناهیندە؛ لای ئەو کەسانەی ئامانجەکانیان هێنراونەتە دی؛ لای ئەو دەزگا بەرهەمهێنەرانەی کرێدبێتی تۆیان لا زۆر بووە و سبەی کارێکی دیکەت پێ دەسپێرن. گەر سەرکەوتن بە باسکردنی زۆر بێ، ئەوا هیچکام لە پیاوچاکان و داهێنەرانی گەورەی دنیا هێندەی کەسانێکی وەک: نیرۆن، هیتلەر، سەددام و زۆری تر باسیان نەکراوە. کەواتە جۆری سەرکەوتن هەیە و جۆری باسکردنیش.

کارزان: لەناو ئەم سیستەمە دیموکراسییانەدا فێری ئەوە بووین کە رێزی رەخنە و بۆچوونی کەسانی تر بگرین، ئەگەر زۆر دژی کارەکەش بن. پێویستە ماوەی بڵاوکردنەوەیان بدرێتێ بۆ ئەوەی بەرگری لە دیموکراسییەت بکەین و مافی کەسایەتی و ئازادی مرۆڤ بپارێزین."

بڵاوکردنەوەی کارێکی رەخنەیی بەرامبەر هەر بەرهەم و بیروڕا و بۆچوونێک لە دەسەڵاتی دەزگای بڵاوکردنەوەکاندایە و کەس پێویستی بە مۆڵەتێکی تایبەت نییە لە خاوەن کارەکەی وەربگرێ. تەنانەت لە کۆمەڵگا دواکەوتووەکانیشدا، ئەمە سەرەتایەکی یاسایی و ئاساییە.

کارزان: "من حەز لە گەشت کردن دەکەم. حەز لە ئازادی دەکەم. سی و پێنج ساڵ لەناو شەڕ و کوشتن و وێرانکردندا ژیام با ئێستاش دنیایەکی جیاواز ببینین."

من چ پەیوەندییەک لە نێوان ئەو قسانە، فلیمەکە، زەوتکردنی حەزی گەشت و ئازادی کارزاندا نابینم. بە پێچەوانەوە، کارزان حەزی گەشت، ئازادی و دەربازبوونی کەسانی تری لە شەڕ و کوشتن و وێرانکردن، وێران کرد.

کارزان: "پێش گەڕانەوەم زۆر نامەم رەوانە کردبوو بۆ براکانم بۆ ئەوەی بۆیان روون بکەمەوە کە ژیان لە ئەوروپا زۆر سەختە. زۆر دوورە لەو بەهەشتەی کە ئەوان لێی تێگەیشتوون..."

پێم وا نییە لە دۆزەخی ئەمڕۆی کوردستاندا بە گشتی و باشوور بەتایبەتی، تۆ قەناعەتت بە بەهەشت نەبوونی ئەوروپا هەبێ. ئەوەتا خۆت لەسەرەوە دەڵێی کە حەزت لە ئازادی و دنیایەکی جیاوازە؛ ئەی گوایا بۆچی ئەو حەزە بۆ براکانت بە رەوا نابینی؟ بەتایبەتی کە براکانت لانەیان لێ شێوابوو؛ لە نەبوونی و ئاوارەییدا دەژیان؛ مافی تەواوی خۆیان بوو بیر لە ئایندەی پڕ ئاسوودەیی خۆیان و ژن و منداڵیان بکەنەوە؛ لەژێر رەحمەتی دڵڕەقیی دەستەڵاتدارەکانی کوردستاندا نەمێننەوە کە چ ئاخێک بۆ مەرگیان هەڵناکێشن. ئایا گەر خۆت لە کوردستان بوویتایە، بارودۆخێکی لەو جۆرەی ئەوان هەراسانی بکردیتایە، بیرت لە هەڵاتن و گەیشتنە ئەوروپا نەدەکردەوە؟

کارزان: "... بڕیاری براکانم لەسەر هاتن بۆ ئەوروپا بووە هۆی لە دایک بوونی فلیمی "براکانی کارزان – هەڵهاتن لە ئاسمانی ئامان"."

من پەیوەندی و سەروکارم لەگەڵ دەزگایەکی وەک بی بی سی نییە، بۆیە دەپرسم: ئایا دەکرێ هەر کامێکمان، هەر کاتێک بمانەوێ، بچینە شوێنە جەنجاڵەکانی دنیا، فلیمێک بەرهەم بێنین و بیدەینە دەزگایەکی وەک بی بی سی، ئەویش پاش ئەوەی پەسەندی دەکا، کات و بەرنامەیەکی بۆ تەرخان بکات و بڵاوی بکاتەوە؟ یان وەک خۆت دەڵێی: "لانی کەم مانگی سێ یان چوار نامە بۆ تەلەفیزیۆنەکانی بەریتانیا رەوانە دەکەم، بۆ ئەوەی لە رووداوەکانی کوردستان ئاگاداریان بکەمەوە. بەو هیوایەی رازی بن لە دروستکردنی دۆکۆمێنتەرییەک. لەگەڵ ئەوەی زۆربەی وەڵامەکان نێگەتیڤن، بەڵام من هەر بەردەوام دەبم. چونکە بە بێ پارەتی تەلەفزیۆنەکان سازکردنی دۆکۆمێنتەری لە توانای تاکە کەس بەدەرە." پاشان دەڵێی: "دروست کردنی دۆکۆمێنتەری لە بەریتانیادا بە چەند قۆناغێک تێپەڕ دەبێ. یەک لەلایەن نووسەر یان دەرهێنەر ناوەرۆکی چیرۆک دەستنیشان دەکرێ و دەخرێتە سەر کاغەز."

رەخنە و داوای ئەو خەڵکەی لە فلیمی "براکانی کارزان" ناڕەحەتن، ئەوە نییە کە بۆیان روون بکرێتەوە پرۆسەی نووسین، ئامادەکردن، دەرهێنان و ئەنجامدانی کارێک چۆنە. ئەوەیان بۆ ئەو کەسانە باشە کە دەیانەوێ بێنە ئەو مەیدانەوە و لەو بوارەدا کار بکەن تا بزانن چی پێویستە بکرێ؛ بەڵام تۆ بێتاکایانە پێمان دەڵێی کە خۆت لە سەرەتاوە نەخشەت کێشاوە و چیرۆکی فلیمەکەت پێشنیار کردووە بۆ بی بی سی. کارەکە لەوەدا نییە کە بڕیاری هاتنی براکانت بووبێتە مایەی ئەو بەرهەمە، بەڵکو پێشنیار و بەرهەمەکەی تۆ بۆتە مایەی هێنانی براکانت. گەرسەی خاوی چیرۆکی فلیمەکەش هەر لێرەوە دەستپێدەکا. گەر بە قسەکەی خۆیشت بێ، ئەوا تۆ مەسەلەی دەربازکردنی براکانت بە یارێکی وادا شکاندۆتەوە کە ببێتە مایەی هەناسە ساردی و گێڕانەوەی چەندین خێزانی کورد لە ئەوروپاوە؛ ناردنەوە و ئازاردانی دەیانی دیکەش لە تورکیاوە. جگە لە مەرگی یەکێک لەوانەی قاچاخچی بوو، بەڵام سەدان گیانی ئاوارەی کوردی رزگار کرد. کوردی لێقەوماویش بۆ دەربازبوون لەو ناهەمواریە رێگایەکی دیکەیان نییە بیگرنە بەر. با ئەوەش بڵێین کە هەر دوای بڵاوبوونەوەی براکانی کارزان فرۆکەخانەکانی لەندەن کامێرای نهێنییان لەبەردەم راڕەو و دەرگای فرۆکەکاندا دامەزراند کە بووە مایەی چۆنیەتی گەیشتنی چەند کوردێک و وەرنەگرتنیان. دیارە ئەو ئاوارانەش گوزەرانێکی خراپتر لە براکانی تۆیان هەبووە و بە هەر کوترەوەرییەک بووبێ ئەو کەمە پوولەیان گردکردۆتەوە پێی دەرباز بن، بەڵام بە ئاسانی هەموو خەون و خەیاڵەکانیان کوژێندرانەوە.

کارزان: "... زۆر کات بێگانەی ئەوروپاو وڵاتەکانی تر باسی ژیان و چیرۆک و بەسەرهاتەکانمان دەکەن. بەڵام ئەوان هەرگیز ناتوانن وەکو کوردێک چیرۆکی کوردێک بگێڕنەوە. فلیمی دۆکۆمێنتەری دەبێ لە راستییەکان لا نەدا و هیچ زیاد و کەمی نەخاتە سەر."

کورد کێوی نییە

ئەوەی دەیڵێی راستە، بۆیە ئەوەی کە ئەوروپییەک نەیدەتوانی ئەنجامی بدا، تۆ بە ئەمانەتەوە بە ئەنجامت گەیاند: دەربارەی سنوورەکان، چۆنیەتی هەوڵی دەربازبوونی خەڵکی بێچارە، لانەی داڵدە و حەوانەوە و نهێنییەکانی پەنا دۆزینەوە هیچ لە راستی لا نەدابوو، بەڵام ئەو راستییەت لەبیر چوو بوو کە کورد ئەو نەتەوە وەحش و کێوییە نییە سەرتاشخانە، جلوبەرگ، بوتڵی بیرە و ئۆتۆمۆبیلی جوانی نەدیبێ. ئەو راستییەت بیر چوو بوو کە کورد نەتەوەیەکی پاک و ئاشتیخواز، دڵساف و تێکۆشەرە، چەندە سەرکردەی ئالەبار و درندەی هەیە، هێندەش رۆشنفیکر، شاعیر، هونەرمەند و خاوەن بەڵگەنامەی خوێندنی باڵای هەیە. ئەو راستییەت لە بیر چوو بوو کە کورد ناچارانە عاشقی ئەوروپا بووە، دەنا سەردەمانێک ئەوانەی بەسەفەریش دەهاتنە هەندەران هەر زوو دەگەڕانەوە باوەشی خاک و بە تریزیش لەم بەهەشتە نەدەمانەوە.

وەک تۆ دەڵێی کاری فلیمی دۆکۆمێنتەری یەکێ لە سەختترین کۆششەکانی کاری بڵاوکردنەوەی هەواڵ، رووداو و ... بۆ نموونە گرتنی فلیمێک بە رێکەوت لەلایەن شارەزایەکەوە بووە هۆی راپەڕینی رەشەکان لە ئەمریکا ... بەڵێ، کاشکای تۆیش لەبری ئەو هەموو ماندوو بوونە، بە کامێرا شاراوەکەت رەفتاری جەندرمەیەکی تورکت دژی کوردێک پیشان بدایە. کاشکای لە خەڵوەتە نهێنییەکانی حیزبەکانی کوردستانەوە بە ئەوروپیات بگوتبایە ئەوانە پێش تورک، فارس و عەرەب، یەکەم دوژمنی کوردن. بەڵام دیار بوو کە نەدەکرا لە ناوەرۆکی پێش کات نەخشە بۆکێشراوی فلیمەکەت لابدەیت.

دیارە ئاساییە هەر کەسێک تەعبیر لەوە بکا پێی باشە و حەزی لێیە و ئارەزووی دەکا. منیش وەک برایەکەت حەز دەکەم کوردستان کەنار دەریایەکی هەبێ و خەڵکی بۆ حەوانەوە و کات بەسەر بردن رووی لێ بکەن. بەڵام ئایا حەز و هەوڵی کەسێک بۆ وەدەستهێنانی ئازادی و دەربازبوون لە ژیانی کولەمەرگی، لە کەناری دەریا، سەرتاشخانە، بوتڵی بیرە و سۆزانیخانەکانی ئەستەمبوڵدا دەبینێتەوە؟ خۆ گەر رووی وێنە لە بینەری ئەوروپییە، ئەوا ئەوان لە ئێمە باشتر سۆزانیخانەکانی خۆیان و هەموو دنیا دەزانن. مەگەر بمانەوێ پێیان بڵێین: ئەوە حەزەکانی خەڵکی رۆژهەڵاتە، کە کورد یەکێکیانە، کوردان لێرە فێری قژ برین و دنیای ئاوێتە بەند دەبن، دەنا وەک ماڵی باوکم و براکانم لەو گەلاوەیەدا دەژین کە بە چاوی خۆتان بینیتان.

کامەیە راستی

کۆمەڵێک وتار دەربارەی فلیمەکەی کارزان نووسران و بڵاوکرانەوە، بە گشتی ئاماژەیان بۆ زۆربەی ئەو خاڵە زیانبەخشانە کردبوو کە فلیمەکە گەیاندبوونی. کەچی دوای تێپەڕبوونی ٦ مانگ هێشتا کارزان وەڵام و روونکردنەوەیەکی وا پێشکەش ناکا دڵی رەنجاوی ئەو خەڵکە ئارام بکاتەوە، یان لە خۆبوردووانە داوای لێبووردن بکا کە ئەگەر بێمەبەستانە براکانی کارزان ئاکامێکی نێگەتیڤی بەخشی بێت. من لەوە دەسڵەمێمەوە کە ئەو جۆرە بەرهەمە دۆکیومێنتەرییانە کار بکەنە سەر ئایندەی شانۆیی کارزان. بە هیوام جارێکی دی بەخۆیدا بچێتەوە؛ بزانێ چ کارێک بەرژەوەندیی خۆی و خەڵکی کوردی تێدایە؛ کامەیە راستی و کامەیە سەرکەوتن.

دوای بڵاوبوونەوەی "براکانی کارزان"، هەندێک لە دۆستانم و رۆژنامەی "هەتاو" و بڵاوکراوەی "مەڵبەند" داوایان لێکردم شتێک دەربارەی ئەو فلیمە بنووسم؛ کۆمەڵەی کارکەرانی کوردستانیش بانگیان کردبووم بۆ ئەو کۆڕەی دەربارەی فلیمەکە گێڕایان؛ بەداخەوە کە ئامادە نەبووم. من هەر لە سەرەتاوە رام وابوو کە ئێمە لەبەردەم هەڵسەنگاندنی کارێکی هونەریدا نین، بەڵکو کارێکی رۆژنامەنووسی. بۆیە هەڵسەنگاندنەکە – لە رووی ناوەرۆک و بیر – ی کارەکەوە بە پەسەند دەزانم، ئەوەیش مافی هەرکەسێکە کە پرسێکتیکی ئاگرەکەی بەرکەوتبێ نەک تەنیا کەسێک کە ئەزموونێکی هونەریی هەبێ. هەرچیش دەربارەی جۆری وێنەو بزووتنی کامێراو کاری دەرهێنان و... هتد، برای هونەرمەند کاک رزگار کەریم لە هەمان ژمارەی ژینی نوێ دا وریایانە ئاماژەی بۆ کردوون. ئەو رەخنانەیش کە لەملاونەولا بڵاوکرانەوە، سەرنج و کاردانەوەی ئەو کەسە ئاوارانە بوون. ئیتر هێندەی کە گوترا و نووسرا بەس بوو. کورد دەڵێ: ئەو کەسە کەسە، ئەڵێکی بەسە. بەڵام روونکردنەوەکەی کاک کارزان و بەرگرییەکەی کاک ئەنوەر کۆمەکەیان لە من شڵەقاند و ناچار بووم ئەم سەرنجانەم تۆمار بکەم.

هونەرمەند لە ژێر رەخنەدایە

کاک ئەنوەری سوڵتانی لە هەمان ژمارەی رۆژنامەی ژینی نوێ دا دەفەرموێ: "داخۆ ناکەوینە بیری سەدەکانی ناوەراست و ئەو کاتانەی دادگای کلیسە "کالیلە"ی تاوانبار دەکرد؟"

هەی هۆ بە سەرت کوردی هەژار، وا میللەتان لە نهێنییەکانی مانگ ترازان و بەرەو ئەوە دەڕۆن ئەو جۆرە ژیانەی لەسەر هەسارەی مەریخ هەبووە بدۆزنەوە، کەچی تۆ هێشتا بە تاوانی بانگەشەی ئەوەی خۆر وەستاوە و زەوی بەدەوریدا دەسووڕێتەوە، خەڵکیی دادگایی دەکەیت! ئەوەتا کارزان هەموو نهێنییەکانی گەردوونی پەناهیندەیی وەک زانستێکی رووت و بێ پەردە خستۆتە بەردەستان؛ چیتان لێی دەوێ؟ لە ئوتێلی لانەوازان و ئاوارەیی پڕ لە مافیاکانی ئەستەنبوڵ و کێیف دا "دی ئێن ئەی" سپێرمی سەر نوێنە پۆخڵەکانتان بۆ ئاشکرا دەکا. بۆچی پەتی سێدارەی بۆ هەڵدەخەن؟ ماڵی شێخ عوسمانی رەحمەتی پڕ لە تێرۆریست و جەردەو رێگرانی ئەم سەدەیەتان بۆ وێنە دەگرێ، ئیدی بۆ لێی بە گومانن! ئێوەی کاک ئەنوەر وتەنی "لە دواکەوتوویدا لە هەموو گەلێکی جیهان پێشکەوتووترن" بۆچی لەو وێنەو دیمەنە شارستانییانەتان کە کارزان گرتوونی و رووتان سپی دەکات سەغڵەت دەبن؟

کاک ئەنوەری بەڕێز، تۆ لە ئێمە باشتر چیرۆکی گوێ برینەکەی ڤان گۆخ دەزانیت، جا خۆ ئەو زوڵم و گوناهی دەرهەقی کەس نەکردبوو. ئێستاش کە بیری لێدەکەینەوە تەنیا دڵمان بۆ ئازارەکەی دەسووتێ. هەموو نان و سەردەمێکیش، عورف و عادەت حیسابی تایبەتی بۆ دەکرێ لای کەسانی وابەستە پێیەوە. لێرەوە – داوای لێبووردن دەکەم و – دەڵێم: پیاوی کورد، چ کوردستانی و چ ئەوروپی، دواکەوتوو بن یان پێشکەوتوو، هەندێ کار ناکەن. کەچی – دووبارە داوای لێبووردن دەکەم – کارزان بازنگ لە دەست و گوارە لە گوێ دەکاو کەسێکیش پێی نەگوتووە پێت خوار داناوە. ئایا کارێکی وەها بۆ – کوردی دواکەوتوو – وەک گوێ برینەکەی ڤان گۆخ لەبەر چاوان نییە!

کەم هونەرمەندی گەورەی دنیا هەن تانەو تەشەری نا حەزان، کۆنەخواز و دژ بە باوەڕەکانیان لێ نەهاتبێتە مەیدان. ئەوە یاسای ئاکۆکیی و دیالێکتیکی بەرهەمە داهێنەرەکانە. ئایا رەخنەگران و نا حەزانی داهێنەرێکی هونەریی راستیی دەڵێن یان بە پێچەوانەوە؟ ئایا لە سەردەمێکی دیاریکراودا، کارێکی نوێ راستەوخۆ پۆزەتیڤ وەردەگیرێ یان لەلایەن زۆربەوە رەتدەکرێتەوە؟ هەندێک لەوانە بە تێپەڕبوونی کات و رەخنەی بابەتیی و تێگەیشتنی قووڵتر لە بیروبۆچوون و شێوازی دەربڕینی هونەرمەند ئاشکرا دەبن، هەندێکی دیکەشیان شێلانی زۆری ناوێ و راستەو خۆ خۆ بە دەستەوە دەدەن.

بەراوردەی نارەوا

من ئەو نموونەو بەراوردەی کاک ئەنوەر سەبارەت بە مامۆستای هونەرمەندمان ئەحمەد هەردی لەگەڵ کاک کارزان بە کارێکی نارەوا دەزانم. ئەو شاعیرە داهێنەرە پایە بەرزەمان رۆژێک لە رۆژان هەڵەیەکی نەنواندو بۆ هیچ تەماع و ساڵێکی دنیا وێنەیەکی شیعریی ئالەباری نەنەخشاند. ئەو تەنانەت لە تەمەنی بە ساڵدا چووی و ماندوێتی ژیانیشیدا هەر لە کۆڕی خەباتدا بووە، بۆیە سەراسەری بەرهەم، ژیان و تێکۆشانی مایەی شانازیمانە. هێندەی منیش بزانم، بەو جۆرەی کاک ئەنوەر دەریدەبڕێ روونەکراوەتە مامۆستا هەردی و بەو شێوەیە هەراسان نەکراوە. هەر روونکردنەوەیەکیش لە مامۆستاوە، رەنگە وەڵامی خولیاو بۆچوون و تەفسیری دۆستانی شاعیر و کەسانی دەوروبەر بووبێ نەک جەماوەری کورد و خوێنەرانی مامۆستا هەردی کە هەر لە سەرەتاوە زۆربەی بەرهەمەکانی کەوتۆتە سەر زاریان و زۆر لە هونەرمەندە دەنگخۆشەکانمان ئاوازیان بۆ داناوە، کردوویانەتە گۆرانی بەپێز و لە بیر نەچوو. ئایا رەوایە بەسەرهات، لێکدانەوە و تێگەیشتنی ئەوساو ئێستای خەڵکیی بۆ شیعری ست فاتیمە و زۆر بەرهەمی ئایاب و ئەمری دیکەی مامۆستا هەردی بەراورد بکەین بە دۆکیومێنتەری براکانی کارزان و ئەو نارەزاییە فراوانەی لە کۆمەڵگای کورددا رەنگی دایەوە. زۆرم پێخۆش دەبوو لەم بارەیەوە سەبارەت فلیمەکەی کارزان لە راو بۆچوونی مامۆستا هەردی ئاگادار بوومایە.

کاک ئەنوەر دەڵێ: "لە کێشەی نێوان مامۆستا هەردی و نا حەزانیدا من نامەوێ لایەنی هیچیان بگرم. وەک چۆن لە کێشەی کارزان و رەخنەگرانی فلیمەکەیدا نامەوێ لایەنگری هیچ لایەنێکیان بم..."

ئایا لایەنگرتن چۆنە؟ تکایە با پێکەوە لە واتای ئەم دەستەواژە و رستانە ورد بینەوە: "ئایا کاری هەردی و کارزان لە گردەوەی کالیلە ناچێ؟ داخوا دەوری هەمان دادگاو قازی نابینین؟ ئایا هەست بە شەرمەزاری ناکەین" ... بەڵام ئێمە بە شەشبڕێکی ژەنگاوییەوە دەچینە شەڕی کارزان کرێکار.

"... سەیری شیعری هەردی و فلیمی کارزان دەکەم و هیچ کۆسپێکیش لەسەر رێگایاندا نابینم ..." "کاری کارزانیش لە بوارێکی ئەوتۆدا، گەلێک سەرکەوتوو بووە." "... خۆ هەر کوردیان و کارزان فلیمێکی تری لە ئاوارەیی گەلەکەم هەڵگرت، ئەوە من دوو چاوی دیکەشی بۆ قەرز دەکەم و لە بەرامبەر فلیمە تازەکەیدا دادەنیشم." (بۆ نەشێواندنی مەبەستەکانی کاک ئەنوەر، تکایە بڕوانە تەواوی ئەو بڕگانەی دەستنیشانم کردوون).

کاک ئەنوەر لە زۆربەی گوزارشتەکانیدا "ین" بەکاردێنێ: "ئایا هەست بە شەرمەزاری ناکەین ... ئایا لە دواکەوتوویدا لە هەموو گەلێکی ئەم جیهانە پێشکەوتووتر نین ... ئەمانە راستەقینەی هونەری ئیمرۆن بەڵام ئێمە لە کوێ وەستاوین ... داخۆ ئێمە دۆنکیشۆتی ئەم سەدەیە نین".

دیارە "ین"ەکانی کاک ئەنوەر ئاماژە بۆ خۆی و کارزان ناکەن، بەڵکو ئێمە، ئێمە شەرمەزارو دواکەوتوو و نەفام و دۆنکیشۆتین. لەبەر ئەوەیش کە ئێوەمان هەن، ئیتر نزیکە ئێمەش ئاوی رووومان بسڕینەوە، روو لە پێشکەوتن بکەین، خۆمان بدۆزینەوەو هێندەش هاشوهووش و فشەی دۆنکیشۆتانە نەکەین.

رێبازی رەخنەیی سوواو

وەک لە سەرەتاوە باسم کرد، ئێمە لەبەردەم تابلۆیەکی هونەریی، پارچە شیعرێک، شانۆییەکدا نین تا رەخنەگرێکی هونەریی بێتە مەیدان و لەبەر «غەیرە ریالیزمی سۆسیالیستی و ستالینیزمی» دا لە فلیمی براکانی کارزان بکۆڵێتەوە. کارزان تەنیا ڕیپۆرتەرێکە و هیچی دی، ئیتر پێویست ناکات کاک ئەنوەر بڵێت: «ئەرکی من وەک رەخنەگری هونەری» "زۆریش ئامەزرۆم بزانم ئەو رێبازی رەخنەیە کەی و لە کوێوە سەری هەڵداوە کە لە ئەلفەوە تا یای بەرهەمەکەی فەرامۆش کردووە و تەنیا دیوێکی دووری دەرەوەی و خاوەنەکەی باس دەکات. من دەپرسم، ئایا ئەرکی رەخنە، شیتەڵکردنەوەو روونکردنەوەو تیشک هاویشتنە سەر لایەنە تاریک و تەمومژاوییەکانی بەرهەمێکی هونەریی نییە؟ گەر رەخنەگرێک لە شیعرێک بکۆڵێتەوەو بیەوێ تێگەیشتنی هەڵەی خوێنەران و چێژی هونەرییان بۆ شێوەو ناوەرۆکی راست و شیتەڵ بکاتەوە، ئایا پەنا نابات بەر دانە دانەی وشەو دێڕو وێنە شیعرییەکانی شاعیر؟ ئایا ئاورێک لە ئەزموون و کاری رابردووی ناداتەوە؟ من دەڵێم بەڵێ دەبێ. گەر کەسێک لە شیعری "ست فاتیمە"ی مامۆستا هەردی بکۆڵێتەوە، ناچار دەبێ دێڕەکان بکاتە شاهید؛ بەراوردیان بکا و جوانکارییەکانیان دەستنیشان بکا. دەبێ بڵێ بۆچی چاکە، بۆچی چاک نییە. کامە کێشی بۆ ئەم جۆرە شیعرە بەکارهێناوە؟ چی نوێی پێیە؟ چ پەیامێک دەبەخشێت؟ لە چ ئاستێکی شیعری کوردی، ناوچەیی و جیهانیدا وەستاوە؟ بە داخەوە، کاک ئەنوەر – وەک رەخنەگرێکی هونەریی – یان راستتر – وەک رەخنەگرێکی دۆکیومێنتەری – ئەو نموونانەمان بۆ نادات بەر تیشکی رەخنەگرتن، بەڵکو تەنیا پێمان دەڵێ کارزان کارێکی باشی کردووە و ئەمجارە بۆ تەماشای فلیمی داهاتووی دوو چاوی دیکەی بۆ قەرز دەکەم. بێگومان ئەم جۆرە بۆچوونانە، تەنانەت لە رێبازە کۆن و سوواوەکانی بەناو رەخنەشدا بەرچاو ناکەون.

نەتەوە فرۆشتن

لەوانە بەولاوە، من هیچ هۆیەک نابینمەوە بۆ هێنانە کایەی "ستالینیزم" و "ریالیزمی سۆسیالیستی". ئەوەی لە گۆڕێدایە: کەسانێکی بێ تاوان و لانە لێشێواو بەدەست زەبری رژێمە خوێنرێژەکانی کوردستان، پارت و دەسەڵاتدارە سیاسییە کوردە نەویستەکانی کوردستانەوە چیکە بەردەبازێکیان هەبوو لە لانەی شەڕ و برسییەتی دەرباز بن؛ وەک براکانی کارزان هەوڵیدەن لە ئەمان و سەرشۆڕی رزگاریان بێ. بەڵام پۆلیسی ئاسایشی سنوورەکانی ئەوروپایان ئاگادار کرد کە چۆن دەرگاکانیان توند تر کلۆم بکەن. وەزارەتە ناوخۆییەکانی ئەوروپا تێگەیەنران کە ئەو خەڵکانەی روو دەکەنە ئێرە سیاسی نین و باشترین نموونەیان براکانی کارزانن. ئەوان حەزیان لە شەقام و دوکان و بازاڕو خزمەتگوزارییەکانی ئەوروپایە.. دواکەوتوون، وڵاتەکەتان پیس و ناشیرین دەکەن، دەبنە مایەی بێکاریی و ژمارەی بێکار و لانەوازانتان زۆرتر دەکەن، ئێوە لەبەر کەم دەرامەتی، نەخۆشخانە دادەخەن و باج لەسەر خەڵکی زیاد دەکەن، کەچی ئەم کەسانەش دێن و پارووییەک

بەرهەمی نوێ

تەنیا ئەو بەرهەمانە بە سەردەکەینەوە کە دەگاتە لامان

کتێب و نامیلکە:

پەرژینی بێدەنگی: نامیلکە، مەسعود محەمەد، ٩٨ لاپەڕە، سوید: کۆمەڵەی فەرهەنگیی سوید - کوردستان، ١٩٩٦، ئای ئێس بی ئێن: ٣-٧-٩٧٢٢٨٤-٩١

سکاندیناڤیا: دوورگەیەکی تر لە بخوور، نامیلکە شیعر، هەندرێن، ٦٣ لاپەڕە، سوید: چاپخانەی هەرزان، ١٩٩٦. ئای ئێس بی ئێن ١٩ ٨٨٨٨٠ ٤٤ ٢

لە شەوا بەنجەکانت داگیرسێنە: نامیلکە شیعر، ئە حمەد محەمەد ئابلاخی، ٩٤ لاپەڕە، کالیفۆرنیا-ئەمەریکا: مەڵبەندی کلتوری کورد لە ئەمەریکا، ١٩٩٦.

گۆڤار:

سروە: ژمارە ١٢٠، گۆڤارێکی ڕۆشنبیری و ئەدەبیە، ٧٤ لاپەڕە، پووشپەڕ ١٣٧٥، ئورمیە-ئێران: ناوەندی بڵاوکردنەوەی فەرهەنگ و ئەدەبی کوردی ئینتشاراتی سەلا حەدینی ئەییووبی، تێکست، وێنە و هێڵکاری، بەرگەکەی ڕەنگاوڕەنگە، لە ناویشەوە چەند ڕەنگێک بەکار هێنراوە، ٨ لاپەڕەی بە لاتینیە

سروە: ژمارە ١٢٢، گۆڤارێکی ڕۆشنبیری و ئەدەبیە، ٧٤ لاپەڕە، خەرمانان ١٣٧٥، وەک سەرەوە

مامۆستای کورد: گۆڤار، ژمارە ٢٩، قەبارە ئەی ٤، فەرهاد شاکەلی (سەرنووسەر)، ٨٠ لاپەڕە، بەهاری ١٩٩٦، سوید: تێکست، وێنە و نیگار

مامۆستای کورد: گۆڤار، ژمارە ٣٠-٣١، قەبارە ئەی ٤، فەرهاد شاکەلی (سەرنووسەر)، ٨٠ لاپەڕە، پایزی ١٩٩٦، سوید: تێکست، وێنە و نیگار

کاورباغی: گۆڤار، ژمارە ٢، قەبارە ئەی ٥، دەنگی کۆمۆنستە ئەنتەرنالیستەکانە، دەستەی نووسەرانی لەسەر نییە، ٦٤ لاپەڕە، مارتی ١٩٩٧، ئەڵمانیا: تێکست، وێنە و هێڵکاری، لە ڕووی دەرهێنانەوە لەچاو ژمارە ١دا چووەتە پێشەوە

بڵاوکراوە:

توێشوو: ژمارە ٤، قەبارە ئەی ٤، بڵاوکراوەی کلتوری و ڕۆشنبیری، فەرەیدون قازی و تەنگەزەر مارینی (بەڕێوەبەران)، ١٢ لاپەڕە، هەنۆڤە-ئەڵمانیا: بڵاوکراوەی کوردەکانی هەنۆڤە، ئەیپرلی ١٩٩٦: وێنە و تێکستە، ٢ لاپەڕەی بە لاتینیە

دەنگی مەڵبەند: گۆڤاری مەڵبەندی کلتوری کوردی، ژمارە ٢، قەبارە ئەی ٥، وەرزی ڕۆشنبیریە، ئارام ئەحمەد ساڵح، عەلی زەندی، فەرهاد بۆکانی و ئەحمەد ساڵح جەباری (دەستەی نووسەران)، ٦٤ لاپەڕە، دیسەمبەری ١٩٩٦، کالیفۆرنیا-ئەمەریکا: تێکست، بەرگەکەی وێنەی لەسەرە، پیتە کوردیەکانی ڕ، ڵ، ێ، ڤ، گ و پ فەرامۆشکراون

مەڵبەند: بڵاوکراوە، ژمارە ٧٧، قەبارە ئەی ٤، مەڵبەندی ڕۆشنبیری کورد، سەربەست کەرکوکی (سەرنووسەر)، ٢٦ لاپەڕە، دیسەمبەری ١٩٩٦، لەندەن: تێکست، وێنە و هێڵکاری

مەڵبەند: بڵاوکراوە، ژمارە ٧٨، قەبارە ئەی ٤، مەڵبەندی ڕۆشنبیری کورد، سەربەست کەرکوکی (سەرنووسەر)، ٢٦ لاپەڕە، فەبریوەری ١٩٩٧، لەندەن: تێکست، وێنە و هێڵکاری

بڵاوکراوەی پەنابەران: ژمارە ٤، قەبارە ئەی ٤، پێشڕەو شوانی، رە حمان، ستان راشکۆف و عەبدی رە حمان (دەستەی بەڕێوەبەر). مەڵبەندی کلتوری کوردی، ٨ لاپەڕە، ئۆگەستی ١٩٩٦، ڕۆتردام - هۆڵەندا: تێکست، وێنە و هێڵکاری، بەرگەکەی ڕەنگاوڕەنگە، پیتە کوردیەکانی ڕ، ڵ، ێ، ڤ، گ و پ فەرامۆشکراون

بڵاوکراوەی پەنابەران: ژمارە ٥، قەبارە ئەی ٤، دەستەی بەڕێوەبەر: پێشڕەو شوانی، رە حمان، ستان راشکۆف و عەبدی رە حمان، مەڵبەندی کلتوری کوردی، ١٢ لاپەڕە، دیسەمبەری ١٩٩٦، وەک سەرەوە

دەنگ و باسی کوردستان: بڵاوکراوە، ژمارە ١، قەبارە ئەی ٤، پارتی دیموکراتی کوردستان - ڕاگەیاندنی دەرەوە، ٤ لاپەڕە، ئۆکتۆبەری ١٩٩٦، لەندەن. تێکست و هێڵکاری

-: بڵاوکراوە، ژمارە ٢، وەک سەرەوە

-: بڵاوکراوە، ژمارە ٦، قەبارە ئەی ٤، پارتی دیموکراتی کوردستان - ڕاگەیاندنی دەرەوە، ٤ لاپەڕە، جەنیوەری ١٩٩٧، -، -

-: بڵاوکراوە، ژمارە ٩، وەک سەرەوە

-: بڵاوکراوە، ژمارە ١٣، وەک سەرەوە، مارتی ١٩٩٧، -

هەتاو: بڵاوکراوە، ژمارە ١١-١٢، قەبارە ئەی ٢، کەمال میراودەلی (سەرنووسەر) ، ١٦ لاپەڕە، مارتی ١٩٩٧، لەندەن پرۆژەی ڕاگەیاندن و پەروەردەی کوردی. تێکست، وێنە و هێڵکاری

Information and liaison bulletin: Institute Kurde de Paris, No 138, 311 pages, Paris: Institut Kurde de Paris, Sep 1996. 35FF. ISSN 0761 1285. Reprint form media

-:-, No 139-140, 216 pages, -, Oct-Nov 1996. -. -. -

-: -, No 141, 104 pages, -, Dec 1996.

Kurdish Life: The Kurdish Library, No 17, 16 pages, New York, USA: Center of Rescarch, The Kurdish Library, Fall 1996, $6. ISBN 1861-8457

-: -, No 18, 12 pages, . Spring 1996,

-: -, No 20, -, -, -, -, Winter 1996, -.

-: -, No 21, 16 pages, Winter 1997,-

Kurdish Review: ?, No 3, 10 pages, London-UK, Dec 1996

-: ?, No 5, 7 pages, London-UK, Jan

Avesta
Presenting your Ideas

ئاڤێستا

ڕازاندنەوەی بیرەکانتان

مەڵتی میدیای ئاڤێستا ئامادەیە بۆ هەموو کارێکی دیزاین و ڕازاندنەوە لەسەر کۆمپیوتەر ئەلبومی ئەلکترۆنی، کۆپیکردنی سی دی لاپەڕەی سەر ئەنتەرنێت

10 Boldero Place
Gateforth Street
London NW8 8EQ
Tel \Fax: 0170 - 723 7374
E-mail: samanj@geocities.com

پاشماوەی لە "پەراوێزی براکانی کارزان" دا...لاپەرە

ی دیکەی دەمستان دەفڕێنن. لەوە بەولاوە، کارزان فەلسەفە و بیر و ڕێبازێکی نوێی نەهێناوەتە گۆڕێ، تا بە بیری ڕەخنەیی ریالیزمی سۆسیالیستی بە گژیدا بچینەوە. چەندەش مەسەلەی دەسەلات و ڕەفتاری سەرکردە و پارتە سیاسییەکانی کوردستان و ئاوارەبوونت هێناوەتە گۆڕێ ، ج پەیوەندییەک نییە و تەنیا بەوە دەچێ بیری خوێنەر بە لایەکی دیکەدا ببرێ. هەر بۆ ویژدانیش دەڵێم: من بەش بە حاڵی خۆم تا ئێستا ڕای پارتێکی سیاسیم دەربارەی ئەو کارەی کارزان نەبیست. خۆ دەشێ بەلای ئەوانەوە کارێکی باش بێ. کەسانی بێلایەن و ڕۆشنفیکری ئەم کوردەش لە مێژە ڕەفتاری خراپەکاریی پارتەکانی کوردستان ڕیسوا دەکەن و ئەوانیش مێش میوانیان نییە. لەمەو دوا با کاک ئەنوەریش کەمێکیان پێ بکا، بەڵکو بە ڕەخنەی دەنگێکی ئازاد و پێشکەوتوو بێنەوە هۆش خۆیان.

برام کاک ئەنوەر! گەر پێت وایە من لە خۆڕا ئەو قسانەی سەرەوە بۆ فلیمی براکانی کارزان هەڵدەبەستم، تکام وایە جارێکی دیکە دابنیشی و بە دوو چاوی زیادەوە لە بن دێری وێنەکانی ئەو فلیمە ورد بیتەوە، تا تۆیش و ئێمەیش بتوانین بڕیار بدەین کێ هەست بە شەرمەزاری دەکا.

منیش، وەک تۆ، ئەمجارە بە چوار چاوەوە چوومە تەماشای دوا بەرهەمی کارزان کە ئەکتەرێک بوو لە شانۆیی In Extremis دا. بەلام بە پێچەوانەوە، بەگەرمی دەستخۆشی و پیرۆزبایم لێکرد؛ بڕیارم دا دەربارەی ئەو شانۆییە، کاری دەرهێنەرەکە و نواندنی سەرکەوتووی کارزان و ڕزگار کەریم بنووسم. ئەوەیشم بیر نەچوو کە بە کارزان بڵێم: با ئەم جۆرە کارانەت زۆرتر بن و بەلای کاری جۆری براکانی کارزان دا نەچێ.

کاشکای هەموان بمانتوانیبایە بەسەر پەیوەندی و سۆزەکانماندا زاڵ بین، تا بۆچوون و هەڵسەنگاندنەکانمان لە ڕاستی، دڵسۆزی و واقیعەوە سەرچاوە بگرن. ستەمە لە خۆڕا کەسێک بە باش یان بە خراپ لە قەڵەم بدەین. ستەمە کەسێک هەڵە بکات و وریای نەکەینەوە. ستەمە هونەرمەندێک لەدەست بدەین.

دیوەخانی دێوانە

دیوەخانی دێوانە گۆشەیەکە بۆکەمێک پشوودان و حەوانەوە. هیوادارین چۆن ڕۆح سوکانە چاوی هەڵهێنا، ئاواش خوێنەران بەشداری تێدا بکەن. با بەشدارییەکانتان کورت، ئاسان، دوورلە تیهانەی شەخسی و کەمێک پێکەنیناوی بێت. لەسەر هەربابەتێک دەتەوێت پرسیار لە دێوانە بکە.

دێوانە، دە ساڵە دراوسێیەکم هەیە تا ئێستاش نازانێ کوردستان لەکوێدایە و دەڵێ دیارە خۆتان هەڵەتان هەیە بۆیە تا ئێستا نەبوونەتە وڵات. چی پێبڵێم باشە؟

شاوەیس بابە عەلی ، ئەڵمانیا

دێوانە: بڵێ ئەی رە حمەت لە گۆڕی مردووت! بەخوا جاک بۆی چووی.

- دێوانە، ئەرێ داخی ئەم وەزعی کوردستانە هانا بۆ کوێ بەرم. ئەوا داوام بەرەو تۆ هەڵدەبرم !

دیاری سادق ، ئەڵمانیا

دێوانە: کاکە دیاری ئەوا منیش داوایەکەت دەخەمە تەنەکەی زبڵەکەمانەوە!

- دێوانە گیان رات چییە بەرامبەر ئەو کیژۆڵانەی تەنیا شوو بە خاریجییەکان دەکەن.

کەریم ئە حمەد ، ئەڵەمانیا

دێوانە: لەو کوڕانە باشترن کە هەر دەگەڕێنەوە ژن بهێنن!

ئاگادارییەک لە "ژینی نوێ" وە

تەنیا سەرچاوەی دارایی و بەرەو پێشچوونی ژینی نوێ، خوێنەرانییەتی داواکارین کە بەشداری تێدابکەن، تا بەردەوام بێ. لەبەر بێدەرامەتی ژینی نوێ لە کاتی خۆیدا دەرناچێ ئەمەش مایەی نیگەرانی ئێمەو خوێنەرە دڵسۆزەکانی ژینی نوێ یە. زۆر سوپاسی هەموو ئەو هاوڕێ و خوێنەرانە دەکەین کە بە نامەو تەلەفون و بینین هەواڵی ژینی نوێ دەپرسن و پەرۆشی دەرچوونین، هوی دواکەوتنی ژینی نوێ تەنیا لە بەر نەبوونی داراییە. پارەیەکی زۆری تێدەچێ تا بە شێوەیەکی قەشەنگەوە بگاتە دەست خوێنەرانی و ژینی نوێ بەشداری و کۆمەکی خوێنەرانی نەبێ، هیچ سەرچاوەیەکی تری ئابووری نییە. بۆیە دوبارە داوالەهەموو دڵسۆزان دەکەین کە بیرێک لە ڕۆژنامەکەی خۆیان بکەنەوە و بۆ بەردوامی ژینی نوێ هەریەک لەخۆیەوە کۆمەک بکا و بە هاوڕێیانی خۆی بناسێنی.

چاوەڕوانی هیممەتی دڵسۆزانەی خوێنەرانین.

ژینی نوێ

کۆپۆنی بەشداری ژینی نوێ

ناو ....

ناونیشان ....

....

....

تەلەفون .... فاکس ....

بەشداری بۆ ١٢ ژمارە: بەریتانیا و ئەوروپا ١٥ پاوەند یان هاوتاکەی

بۆ ئەمەریکا و باقی جیهان ٣٠ پاوەند یان هاوتاکەی. دەتوانن بە پۆست دا پارە بنێرن.

تکایە فۆرمی پڕکراوە بنێرن بۆ

IKM, PO BOX 3044
Sudbury, Suffolk CO10 0fG, UK.

ڕاستکرنەوە

لە ژمارە ١٤ی ژینی نوێ دا لە لاپەڕەی پەلکەزێرینە، نووسراوەکەی کاک ئەکرەم عەلی بە دێرە شیعرێکی شێخ ڕەزای تاڵەبانی تەواو دەبێ لەو ژمارەیەدا بە هەڵە ناوی "موفتی" هاتووە. داوای لێبوردن لەهەموو لایەک دەکەین.

چاوی کامێرا!

منداڵی کوردستان: تفەنگەکان بێدەنگ کەن کاتی یاریکردنە.

لێکچونە قەشەنگەکان

ئەکرەم عەلی ـ سوید

د. مارف خەزانەدار لە ژمارەی ٢٧ی ١٩٩٥ی گۆڤاری مامۆستای کورددا، چەند سەرنجێکی لە سەر چاپی دووەمی دیوانی سەلام بڵاو کردۆتەوە. لەو نووسینەدا، باس لەوە دەکا کە لە عێراقی سەردەمی رژێمی پاشایەتیدا سانسۆر لە سەر چاپەمەنی نەبووە؛ ئەوان، د. مارف و ئەو کەسانەی تر کە سەرپەرشتی چاپی یەکەمی دیوانی سەلام بوون، خۆ سانسۆریان کردووە. کە "بیلاط" و "ساحیب" ـ ئینگلیز"ی تووڕە کردووە زاراوەیەک لە چەشنی دەوڵەمەند، ئاغا، شێخ و مەلا: جمەیەکی هێرشکەرە سەر فەرمانڕەوای پاشایی، پیاو ماقووڵانی میری ئەندامانی پەرلەمان؛ بەخراپە ناوبردنی ئینگلیز و کۆمپانیای نەوت، سڕیوتەوە و جێیەکەیان لە دیوانەکەدا بە بەتاڵی هێشتووە.

لە ژێر سایەی حوکمی ڕەشی بەعسدا، سێکوچکەی ئاین، سیاسەت و سێکسی توندترین سانسۆری لە سەر بوو. زۆرجار ئاکامەکەی ونکردن، گرتن و ئەچکەنجەدان و تەنانەت کوشتنی نووسەرانیش لە دوا بووە.

لە کوردستانی دوو حیزبە کۆنەزۆڵملێکراوە تازەزاڵمەکانی ئەمڕۆشدا، پەتی سانسۆر زیاتر لە جاران لە ملی نووسین و ڕۆژنامەگەریدا جەڕاندووە.

ناوەندی دایەلۆگی ڕۆشنبیری کورد لە نۆڤەمبەری ٩٦دا لە بڵاوکراوەیەکیدا دەنووسێ: "ژمارەیەک ڕۆشنبیران، بە شاعیر، مامۆستای زانکۆ و کەسایەتی ناوداری ڕۆشنبیریەوە لە لایەن حیزبە فەرمانڕەواکانەوە تیرۆر کراون.

هەموو شێوازەکانی توندو تیژی و سەرکۆنە کردن بەرانبەر کەلێکیان بەکار هێنرا؛ هەندێکیان گیران ئازاردران و هەڕەشەیان لێکرا، لە نێو بارەگای حیزب و دایەرەی "ئاسایش"؛ تەنانەت لەنێو ماڵ و منداڵیاندا. فشار خستە سەر ڕۆشنبیران بە ناوی "هەڵوێست وەرگرتن"ەوە بە مەبەستی بەکار هێنانیان وەک کەرەسەیەکی ڕاکەیاندن بۆ بەرژەوەندی ئەولایەنە .....

لە یەکی ئایاری ٩٦دا عەباس شوان سەر نووسەری گۆڤاری ئەدەبی کرێکاری لە زیندانی ئاسایشی سلێمانی، هۆڵی "الاحداث"ەوە نامەیەکی ناردبووە دەرەوە و تێدا نووسیبووی:

"... بەشی سیاسی دەزگای ئاسایشی سلێمانی، بلی یاسایی یە و بە تۆبزی دایان بەسەر نووسینگە و کتێبخانەی گۆڤاری ئەدەبی کرێکاریدا، نووسین و ئەرشیف ، ئەوراق، دەزگای چاپ و بڵاوکردنەوە، گۆڤار و خۆشمیان ڕاپێچی زیندان کرد، بە تۆمەتی شت بڵاو کردنەوە لە دژی یەکیەتی نیشتمانی، حکومەتی هەرێم، ئاژاوە نانەوە و قسە بە تێکۆشەرانی یەکیەتی نیشتیمانی وتن.

ئەوە سێیەم جارە لەو شوێنەو لەو بینایە توند دەکرێم: یەکەم جار زەمانی ڕەشی بەعس بوو؛ ئەوکات وەک موخالفێ پەڕەیەکم دڕاند و ئێستاش دام و دەزگایەکی "وەتەنی" لە سەر بڵاو کردنەوەی پەڕەیەک دەمگرێ.

چەند لێچوونێکی قەشەنگە!

کە خەونەکان دێنە دی

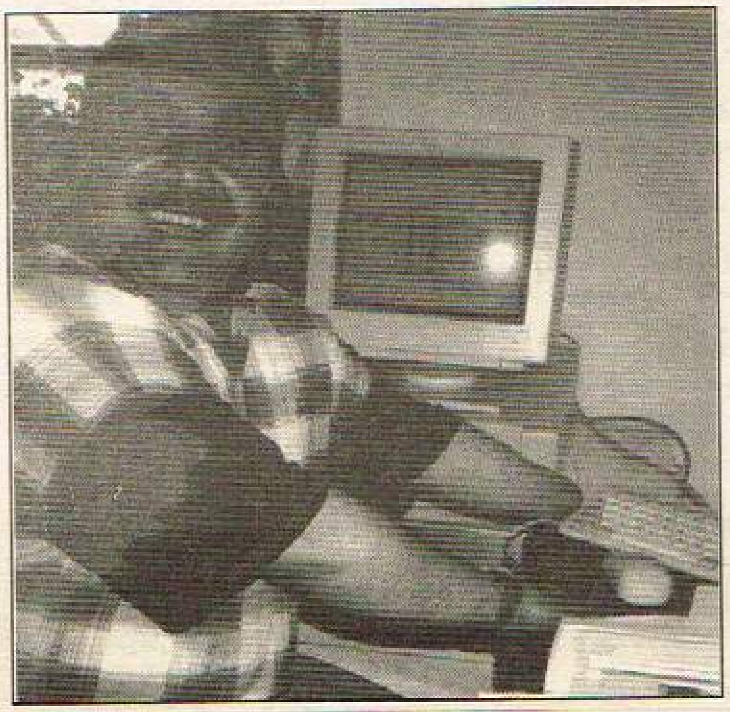

ژینی نوێ ـ لەندەن

تەنیا لە فیلمەکاندا خەونەکان بەراست دەگەڕێنەوە. بەڵام خەونی سیامەند خوانزادە خەڵکی مەهاباد، لە لەندەن بە جێ دێ. سیامەند لە کوردستان بەهۆی ڕەوشی خراپی بنەماڵەی خۆی نەیتوانی بڕۆتە فێرگە. دوای شۆڕشی گەلانی ئێران دەبێتە پێشمەرگە و لە ١٩٨٥ لە شەڕی کۆماری ئیسلامی دژی گەلی کورد هەر دوو دەستی لە دەست دەدا. ساڵی ٩١ دێتە ئینگلتەرە و بەشداری دەورەکانی زمانی ئینگلیزی دەکا. بەڵام بەهۆی بێ دەستی ناتوانێ بنووسێ. مامۆستای هەو پێشنیار دەکا کە گەر کەمپیوتێری هەبێ ئەو دەتوانێ بە قامکێک بنووسێ. ئەم هزرە بە دڵی سیامەند دەبێ و دوای کڕینی کەمپیوتێر ئێستا سیامەند نەتەنیا ئینگلیزی فێر بووە، بەڵکوو کاری نووسین و کەمە کردنیش بە کەمپیوتێر دەکا و بە تەمایە دوای دەرکەوتنی لە نەخۆشخانە درێژە بە خوێندن بدا. سیامەند هۆی خوێندی خۆی شی دەکاتەوە و هیوادارە کە ڕۆژێک بتوانێ خزمەتی گەلەکەی بکا

لە یادی ٨ساڵەی شەهیدبوونی دڵشاد مەریوانی دا

دڵشاد مەریوانی شاعیری ناسراوی باشوور و خۆشەویستی سلێمانی بەدەستی بەعسییەکان لە ٨٩.٢.١٢ دا گیراو لە ٨٩.٣.١٣ دا شەهیدا کرا. ئەم شیعرەی لە مارتی ١٩٨٦دا بۆ کچە نازەنجییەکەی "ڕۆزا" نووسیوە.

ڕۆزا

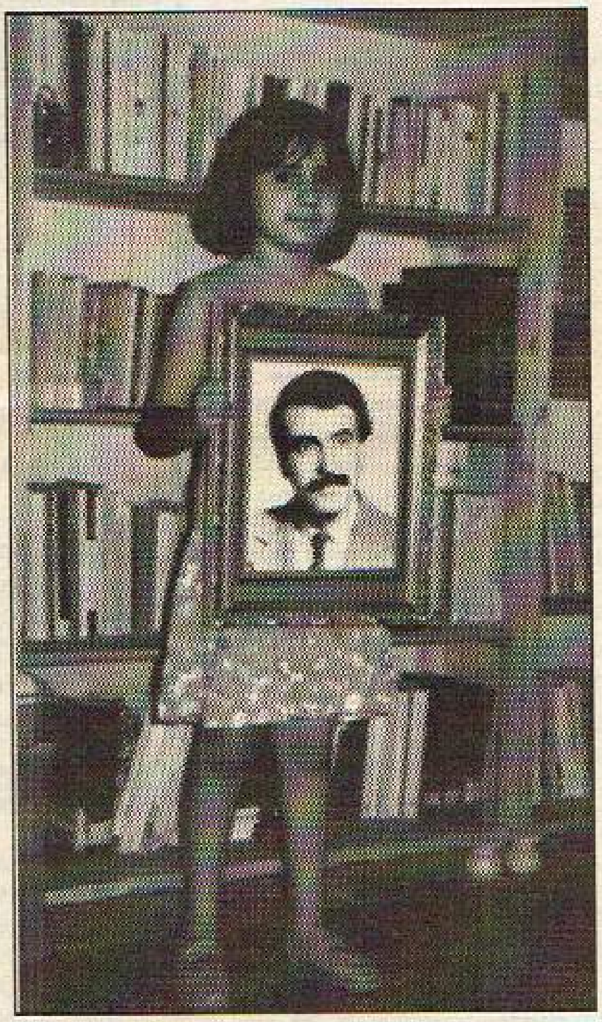

که دێمەوە، بەرەو رووم دێی
دووباڵانت بە ئەسپاردەی ئاسمان دەکەی
من هەورنیم؛ دەنا دەمنایتە سەرشانم
ئاسمانم پێ تەی دەکردی
هەتا بارانت لێ ببێ بۆ دۆستانم
هەتا زریانت لێ ببێ دژی هەموو دوژمنانم
. کچم ڕۆزا، چی کچۆڵەی هاوڕێیانی من هەیە
کە بە ناوی تووە باوکت ناوی ناون
"بابە"ی هەر هیچیان نەماون*
. کچم ڕۆزا... قەدری ئەم زیانە بگرە
بەس نییە باوکێک "دڵشاد"ی ناوە
بۆ تۆ ماوە!
. کچەکەی خۆم، تۆ منداڵی و لەنەمانی، باوکی ڕۆزایان
تێ ناگەی
لەم هەموو خوێن بارینە گەشە، سەر دەرناکەی
بەردەوام بەو دووباڵانت بە ئەسپاردەی ئاسمان بکە
باڵەکانت ئاوەڵاکە
هەزار هێندە، باوکە سەر جەنجاڵەکەی خۆت
عاشق و شێت و شەیداکە
من دڵشادێک ؛ تۆ هەزارەها ڕۆزابە
گەر پێویست بوو، منی بابەت ڕەتکەرەوە و تۆز و
خۆڵێشم بە "با"بە
بەس کچەکەم، لەبۆ گەلە دوواکەوتووەکەت
تۆ ڕۆزا بە
دژی ئاخوندی کۆن و نوێ، چقڵی چاوی
ڕەشەبا بە

* مەبەست لە یەکێک لەمانە شەهید ئەکرەمی ـ ەیسە یە کە کچەکەی ناوی "ڕۆزا" یە.

وێنەگرتنەوەی مرۆڤ خستینیە بەردەرکی جیهانێکی نەزانراوەوە

ژینی نوێ ـ لەندەن

بیری کۆپی کردنی مرۆڤ دەگەڕێتەوە بۆ سییەکانی ئەم سەدەیە کە نازییەکان ویستیان توخمی جودا پەرەپێبدەن، بەڵام تەکنۆلۆجی پێویستیان نەبوو. لە ١٩٦٠دا توانرا رووەک کۆپی بکرێ. لە ١٩٩٢دا لە ئەمەریکا دوانەیەکیان لە هێلکەیەک کۆپی کرد، بەڵام هەر جینێک لە نزیکەی ٣٨ خانە پتر گەشەی نەکرد. لە ١٩٩٥دا لە ژاپۆن خانەیەکی جەنینیان بە خانەیەکی لەشەوە لکان بەهۆی تەزووی کارەباوە بۆ یەکەمین جار لەمێژوودا گیانەوەری زیندوو بەبێ سێکس دروست کرا.

کۆپیکردنی مەڕ بەم شێوەیە: خانەیەکی تەواو، کە گشت زانیاریە بۆماوەییەکانی تێدایە، لە لەشی گیاندارێکەوە وەردەگیرێ لە هێلکەیەکی بەتاڵ لە بۆماوەییەکاندا دەچێنرێ. بەم شێوەیە کۆپییەکی تەواوی ئەو گیاندارە دروست دەکرێ کە خانەکەی لێوەرگیراوە.

لەم کۆپی کردنەدا، کۆپیکراوەکە و کۆپییەکە هەمان سیفەتی بۆماوەییان هەیە. بەڵام وەک ئەوە نییە کە دەڵێن لە گشت سیفەتێکدا لەیەک دەچن. بۆ نموونە کۆپیەکی هیتلەر یان سەدام وەک کۆپیکراوەکە نابن. گیانداران، بەتایبەتیش مرۆ، زیندەوەری کۆمەڵایەتین: دەوروبەر کاردەکاتە ئاستی زانست و کۆمەڵایەتی کەسان.

ئەمە گەورەترین سەرکەوتنە لەمێژوودا بۆ ئافرەت، چونکە لە کرداری کۆپی کردندا دەکرێ پیاو بە هیچ جۆرێ بەکارنەیەت. مرۆڤ تەنیا بە بوونی ئافرەت بەڕێوە دەچێ.

ناونیشان
IKM
PO BOX 3044
Sudbury
Suffolk CO10 0FG
UK.
Tel: 01 787 378 588
Fax: 0171 723 7374

ژینی نوێ
ZIN-I NWÊ
ئاوەڵایە بۆ ڕۆشنبیری کوردی قەڵەم نەترس
دەستەیەک لە ڕۆشنبیرانی کورد
بەڕێوەی دەبەن
سەرنووسەر: ڕێبوار فەتاح

حسابی بانق
NatWest Bank
32 Market Hill Road
Sudbury, Suffolk
CO10 6EW
IKM. Ac.NO. 52 65 13 47
Sort Code: 60 - 21 - 03

کوردستان

سەرکەوت مەسود ـ لەندەن

پاش سەدەیەک لە بێ دەنگی،لە گۆشەی کتێبخانەیەکی مێژوودا، ڕۆژنامەیەکی ڕەنگ زەردهەڵگەڕاتوو و لاواز هاتە زمان و گوتی: ١٠٠ ساڵە وشە لە سەر تەختی خۆم و ئەوەکانمەوە دەگوترێ، پێش ئەو دەمانە وشەم: گرو بڵێسەی شۆڕشە جۆراوجۆرەکان بوو. زمان حاڵی کۆمەڵ و ڕێکخراوەکان بوو. قوتابخانەی ئەدەب و مێژوو بوو. زانستگای بیری نوێ و فێرگەی گشت فەلسەفەکان بوو. سەرباقی هەموان لانەو بانەی عاشقان بوو. ئەوەی زار بە چرپەشی بە گوێ نەدەگوت، خامەی عاشقم بەدەنگی بەرز لە سەر مینبەری منەوە هاواری دەکرد، هەردەم بەزم ململانێ لە منەوە دەستی پێ دەکرد و لە کۆڕو کۆبونەوەکاندا کۆتایی پێدەهات. ئیتر گەلی برادەرینە چی بێ لە ئێوە نهێنی بێ، کێ هەیە کاری لە نەوەکانم هەبێ هەر لە ڕۆژی کوردستان، بانگی هەق، دیاری کوردستان، ژیان، هاوار، هەڵاڵە، هیوا، پێشکەوتن، هەتاو، شەفەق، گەلاوێژ، ڕۆژانوێ، ڕێی تازە، ڕزگاری و یان و یان ....! هەبێ؟ تەنانەت لەو سەردەمانەی وشەی تەڕو بڵاویشم عەگال و دزداشەی لە بەر دەکرا و بە پێی پەتی ڕاپێچی بیابان دەکرا کە دەگەییە ئەوێ دەرخواردی هەوشتریان دەدا ... ئاڵەم دەمانەشدا لە پێچاوپێچی هێلکە شەیتانۆکەشدا بوایە، نیاز و ئامانجەکان دەوتران و یەک دەخران و تیرناسا نیشانیان دەپێکاند ...! بە مەرجێکیش سەردەمانێک بوو کێردی و جەلادان ئەک دەست و قەڵەمیان دەبەڕاند ... بگرە ملیشیان وەک مو دەکرد! بەڵام باوەڕی بەرز سەرچاوەکەی خامە بوو، وشە و پانتایی ڕۆژنامەکانیش ئۆقیانووسێکی بێ بنی دروست کەری ئەو بوون. کەچی ئەمڕۆکەش جەستەی نەوەکانم خاچە و وشەش مەسیح ئاسا لە چوار میخەکە دەدرێ بە فەرمانی قەیسەر. ئەمڕۆ گەرنەوەیەکی نوێش لە دایک بێ، لە گۆماوی شک و گوماندا هەر بەمەلۆتکەیی دەیخنکێنن ... تاجە گوڵینەی دڕکاوی لە سەر دەکەن. هەزارو یەک بەکر مەرگەوریشی لێ پەیدا دەبێ و ئایەڵێ خوڕی ڕاستی چاو بیبینێ. ئەمڕۆ تەختی پلکی بلورئاسای نەوەکانم هەزارویەک مۆرکی ڕەشی مێژووی وشەی لە سەر تۆمار ئەکرێ .. ئەمڕۆ پانتایەکان بەندی خانەیە و وشەی سەرەتایی مەحکوم دەکرێ. ئەمڕۆ خامە سێدارەیە و وشەی ڕاست دەخنکێنرێ! ئیتر نیوەی زۆری تواناکان پیلانەو بیری نوێ لە خشتەی دەبرێ دوایی تریش سەدانی وەک منی پێوە ئەفرەت دەکرێ! بەراستی پاش سەدساڵ دەبوایە پەیکەری زێرینم بۆ مێژووی خۆم بکردایە و چەپکە گوڵی خۆشەویستیم بۆ سەر گۆڕی گوتەنبەرگ ببردایە!

کەچی تازە پاش ١٠٠ ساڵی ڕەبەق وەک قورمیش ئاسا گشت تواناکان زیندەبەچاڵ دەکەین و چاوەڕێی پێغەمبەرێکی ئیسلاحین تا دوایی تر بڵێن مێژووی سەد ساڵە تەمەنی ڕابردوومان شانۆگەریەک بوو هەر بۆ خۆشی گەورە پیاوان کردمان!

کوردستان یەکەمین ڕۆژنامەی کوردی بوو کە بەدرخانەکان دەریان دەکرد لە ساڵی ١٨٩٨.

Mîn metirsiyekî kuşendey katî aştî

Mehabad Kurdî - Swêd

Le Cîhanda 110 milyn mînî çênraw heye. mîn, ziyatir be mebestî seqet kirdinî mirov û şêwandinî. perş û biêaw dekrêtewe û deçênrç. MAgnos Lîndêk le rekxirawî SIDA delê: " Mîn le nêwan postalî eskerî û qaçî minalêkda çi ciyawaziyek naka. Mînî take kesî yekê lew çekaneye ke le hemiwan ziyatir mayey riq lêbûneweye. Be taybetîş le ber ewey xelkî asayî le serbaz û leşker ciya nakatewe. Em çeke kuşendeye manay şer û aştî nazanê. Beşêkî gewre lewaney ke ziyaniyan pê dega afret û minalin. Afiretan her le diway şer westan rû dekene kêlge û meydanî kar. Minalanîş taezroy her ştêkin ke le zewîda bdoznewe, bizanin çiye û çiniye.

Kirîster Wêsterêzî, ke wek serbazi UN le Mozambîk karî paksazî mîn kirduwe delê: "Betaybetî xelkî asayî, le Asya û Efrîqa be hoy mînewe ziyaniyan lê dekewê. Ewey ke min bînîwme minalan û airetanin ke be xiraptîn şêwe dûçarî em derde debin. Katê mirov, jinanî minal le kol û dûgiyan le kêlge debîné, ewa ser encamî ew kare têgeyiştinî asan debê û karesat rûdeda. Kes nazanê çend rûdawî diltezên rû deda. Çendîn rûdaw her basîşyan nakirê. Le cîhanda iyatir le 300 cor mîn heye. Ke hîç kamiyan bewî dîke naçin. Çîn yekêke lew dewletaney ke tirsnaktrîn corî mîn dirust deka.

Mîn be şêweyekî wa dirust kirawe ke ziyanî corawcor le mirov bida. Bo nimûne; hela hela kirdinî ran û perandinî qaç. Mîn wa le serbazêk deka, ke carêkîtir newanê destî çek bigirê. Le heman katda mînekan temen dirêjin û metirsiyekanişyan çendîn sal diway ceng wesatanîş le zewî û kêlgeda her demênêtewe. Ser bazî siwêdî naw biraw delê: "Ême mînî pilastîkî waman doziwetewe ke desal buwe çênrawe, belam niwê diyar biwe.

EmrodaHereşey mîn bo nimûne gewretirîn kospe le berdem geranewey xelkî Angola bo ew nawçaney ke tûşî şer û şor bûne. Angola her çend wilatêkî dewlemendîşe, belam le ber zor bûnî mîn le kêlgekanda keresey xwardemenî û ber û bûmî tewaw berhem nahênê.

Pak kirdinewey zewî le mîn girane. Zor girantire le mîn xoy. Bilaw kirdinewey mîn be şêweyekî weha ber bilaw le cîhanda manay ewe degeyenê, ke çek herzane. Nirxî herzantirîn mîn le penca kironî swêdî (6 US$) têper naka. Eger wilatanî cîhan dest û birdane zewî le mîn pakbikenewe, kareke dîsanîş ta deyekanî 2000 tewaw nabê. Lerastî da pak kirdinewey cîhan le mîn le xeyalêkî xoş ziyatir ştêkî tir niye.

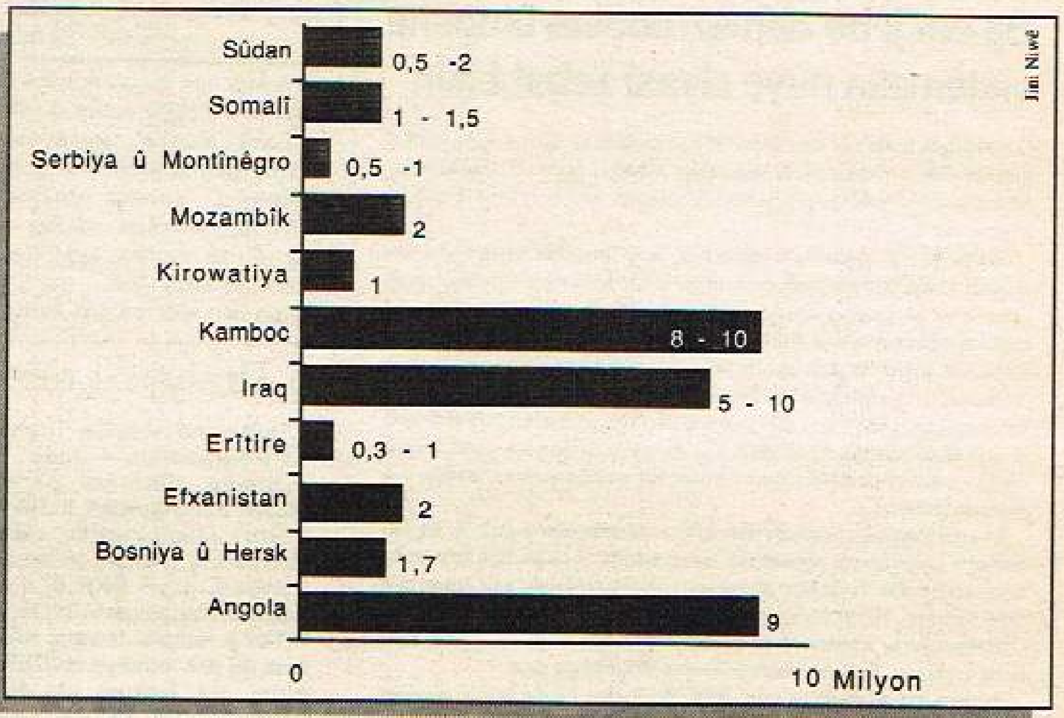

Welatanî dîktator û şerwaz be ciyatî welamdanewe be wîstî xelk mîn takekesî le ser zewî bilaw deken

Giringtirîn kar ke ême pêman bikrê, wişyar kirdinewey danîştiwanî em şwênaneye ke mîniyan têda çênrawe, le metirsî û karesatî em çeke tirshênere.

Le oktobrî parda, le şarî Wien da konfiransêkî cîhanî bo qedexe kirdinî bekar hênanî mîn le cîhanda, be taybetî mînî taqe kesî, bestira. Diwa encamîş biryarî qedexe kirdin serî negirt. Hîndûstan û Çîn le hemû dewletekanî dîke ziyatir dijî biryarî qedexe kirdin bûn. Çîniyekan be nardine derewey çek û keresey cengî pare bo maşênî şer û deselatiyan peyda deken. Le Siwêdîş goya, kargey Bofoş le salî 1993we wazî le dirust kirdinî mînî takek-kesî hênawe. Perlemanî Siwêdîş diway nîw sal berhem hênan û nardinewey em çekey qedexe kirduwe. Norwêj, Beljîk û Austriya le pêş dewletanî dîke em çekeyan be tewawî qedexe kirduwe.

Mînî take kesî

- Le cîhanda 110 m mînî take kesî heye, le le 64 wilatanda bilaw kirawnetewe.
- Le Afrûqa 18 - 30 Milyon, le Rojhelatî Nawerast 17 - 24 m mîn, le rojhelatî Asya 15 - 23 Milyon mîn û le Aurûpaş 3 - 7 Milyon mîn heye.

Ew wilataney ke ziyatir mîniyan lê çênrawe birîtîn le Angola, Efxanistan, Kamboc, Iran û Iraq.

- Her mangêk, be hoy teqînewey mîn, 2000 kes yan giyaniyan le dest deden yan birîndar debin. Le hendê wilatanda 30% ziyan lêkewtiwekan jin û minalin.
- Le beranber labirdin û der hênanî her mînêk, mezendey ewe dekrêm ke 20 î dîke le şwênî da biçênrê le seranserî cîhanda.
- Pak sazî kirdinî cîhan le mînî take kes lewaneye 1100 salî biwêt. Be mercêk eger hîç mînî niwêy dîke neçênrê.
- Nirxî labirdinî mînêk ser cade girantire le kirînî.
- Be layenî kemewe 340 mînî colraw cor le 48 wilatanda be hem hênrawin.

Hendêk lew wilataney mîniyan têda çênrawe

Em cîhane seyre

Jinêkî 63 saley Emerîkî minalî bû

Le Emerîka jinêkî 63 sale minalêkî bû. Helbete towekey î xoy nebû û le jinêkî dîkewe be minaldanî xirabû.

Em jine ke nawî rûn nekrawe le başûrî Kalîforniya dejî. Rewşî tendurustî minaleke çake. Minaleke 38 hefte be diway eme ke towekey le daykî serekî xoy be daykî êstay xira, le dayik bû. Bawkî minaleke 60 saleye.

Le Emerîka pizîşkekan be dananî towî jinêkî dîke, hawkarî em jinane deken ke minaliyan nabê. Belam bo em kare temen le berçaw degirin. Zortirîn temenîş bo em kare 50 sale. Pçrtirin jinêk ke minalî bû be pizûşkan raygeyandibû ke temenî 50 sale.

Yekemîn perlemantorî musilman le Birîtanya be kirînî dengekan tawanbar kira

Mihemed Serwer yekemîn û tenya perlemanterî musilman le Birîtanya bewe tawanbar kira ke £5000 dawe be rikeberî xoy ke emîş musilmane bo ewey ke legel nawbiraw rikeberî helbijardin neka. Mihemed Serwer milyonêrêkî gewreye ke le Skatlend û Ingilîs be deyan firoşgay heye. Naw biraw bewe tawanbar kirawe ke parey be xelk dawe ta dengî pê biden.

Le Kuweyt konsêrt û helperîn qedexeye

Le Kuweyt be pêy yasay niwê ke le perlemanî em wilatede pesend kirawe berpakirdinî aheg, konsêrt û pêşangay cil û berg qedexe kirawe. Le seretay em yasayeda hatuwa ke em kirdeweye dijî ayînî Îslame.

Seyr emeye ke le salanî diwayîda sermayedarekanî Kuweyt le USA û Aurûpa çendîn binkey mod û poşakî ciwaniyan heye.

Forma abûnimana Jînî Niwê — Subscription Form

Naw nîşan **Address**
IKM, PO BOX 3044 Sudbury, Sufflok CO10 0FG, UK

Rêkewt

Date ....

Naw û nîşan – Name & Address

Kerema xwe bi de xuya kirin:
Please indicate:

Abûneya taze
New subscription

Abûneya xwe taze dikî
Subscription renewal

Hejmara abûnman eger tizanin
Subscription No. (if known)

Kerema xwe midehê abûna xwe diyar bikin
Please indicate the subscription Period

12 hejmar
12 issues

6 hejmar
6 issues

Buhayê 12 hejmaran £15 bo Ingiltere û Aurûpa. £20 bo Emerîka û welatên din
6 hejmar £10 bo Ingiltere û.Aurûpa, £15 bo Emerîka û welatên din
Subscription rates: UK and Europe : 6 issues £10, 12 issues £15
US and other countries:6 issues £15, 12 issue £20

Min .... bo abûnmana Jînî niwê bi
The omount .... is forawarded:

cheque

Yên din
other

kerema xwe bdin xuya kirin çewan
Please specify

JÎNÎ-NIWÊ

Ba em ji bo damezrandina bingeha sistemeka nûye siyasî xebat bikin

Gorankariyên Başûr dîv serhildana 1991 selmandin, ko sistema îroye kurdan, nikaribe doza kurd pêşve bibe. Hevcehiya îro biger xistina sistemeka nûye. Serkeftina vê sistemê bêyî pêşxitina felsefeyeka nû nemimkine. Evjî karê ronakibîrane.

Sistema îroye Kurdistanê nayê reform kirin. Xelkê Kurdistanê bo navê xebat kim lê partên deselatdar bi agir û asin bersîva vana wedan. Îro dema şêvirînê digel partan derbaz bûye. Îro dema peyivîn diser damezrandina felesefeyekêye ko piraniya xelkê kurd têde pardar bin. Gorankarî di berjewendiya piraniya xelkêye. Sistema ramyariya Kurdistanê nekari bû gorankariyên posetîv bi xwe bigre. Perleman bin pîyên "hizbayetî" û "kesayetiyan" hat pelxandin. Partiyên deselatdar nekaribûn vê perlemanêji ko bi hêza xwîna xelkê hatibû avadan kirin bihêlin. Indamên perlemanê êk êk û dû dû perleman bi cîh hêlan û jê dûr keftin. Divên ko tu perlemanek di cîhanêde mîna perlemana Başûr nexweş niye. Her perlementorek wê nexweşe û di Auropade serhidide!

Ev serek partiyên ko ji ramyara partiyên xwe razî nînin, bûne goşegîr. Ev têkeliya ramyariye partan, ko van piştî raperînê bi dest anî bûn, bi ba çû. Hêla şerxwaz îro rêberiya partan dike û evan bûne pêkhateyekî serbazîye çend deste, ko ji dest serekên xwejî derkeftine. Her êk ji van destanejî di jêr rikêfa kevne pasevanên zîndanane. Cîhê merakêye ko neteweyekê ew qas rewşenbîr hebin, lê rêberiya wan bi destê kevne serokan bit. Xuyaye roşenbîr divê rewşa pêşhatî bê par nînin.

Partekan bivê dilgiranin ko vana şêbihî "Beis" dikin. Lê ger Beis bê tawanbar kirin, partekan jî tawanbarin. Xuyaye nabe ko vana mîna Beis bên tawanbar kirin. Gelek caran tawanên Beis û partan di tenê malbatekêde têkel bûye: Ebûbekir Elî, bi destê partan, dû birayên Beis, hat kuştin.

Partekan bi midehê çend salande bûne dezgehek dij xelkê. Dûmahîn nîşana wê yekê di 31.8.96 hat xuya kirin. Ev Sedamê ko bi hêza xelkê û bi xwîna hezaran şehîdan di Kurdistanê hatibû derkirin. PDK wek mêhwanek "xawen şoko" dawet kir bo "rizgar kirina" serbajarê Kurdistanê di dest partiya hevxebat YNK, ko hêzên Komara Islamî 100 km anîbûn navbaşûr. Vana bivî awayî dan xuya kirin ko armanca wana kêşeya kurd nine.

Partên biçûk jî beşekin di vê tawanê. Evana ji dayik bûyê çanda "Çiya - çek" in. Hetanî nihojî girûpên çekdar tu felsefeyeka cuda ji PDK û YNK tu ninin. Hinek ji van partane sazbûyê destê serkirdeyên PDK û YNK:ne, hetanî bi vî awayî navberekiyên naw xwede çareser bikin. Dabeş bûna parta Zehmetkêşan di vê dûmahiyaneda nimûneyeke ji wana. Heyf û mixabin partiya Kimonîste Iraqê ya bi ezmûn jî bûye paşkoyeke wan dû partane.

Purt û sazûmanên teze tu giyan di berxwede tu ninin. Ji dayik bûna felsefeyeka nû nizîke. Îro hêza sêhem cîh tunine. Belkî Felsefeyeka nû hewceye.

Mayîna partan bi asta têgehiştina gel girêdayiye. Hetanî nihojî rewşenbîr di sinûrê partên ramyarî demekevtine. Divê rewşenbîr pardariyê di peyvîneka mezin bikin. Hinek ji rewşenbîran çarnivîsa xwe bi çarnivîsa partiyan wegirêdayîne. Tenanet evana opozisyonin bonawê ko partekan dergehê "rehmetê" diser wana bikenewe. Nimûneyên dîrokiye wê yekê pirin. Serkirdeyên rêkxistina "Alay Şoriş" ko caran dij YNK bû, îro dest li ser sîng, di xizmeta hikûmeta parvebûye Kurdistana başûre beşkiraw daye. Nîwiya diye hikûmetê PDK bê opozisyon bê hemase niye!

Di Auropada dema wê hatiye genc bêne meydanê û lawîniyê bikene ber doza kurdan. Dako kêşeya kurdan di dest binav reformîstan, ko di rastîde perwerdeyê destê wan partanene, rizgar bikin.

Sîstema ramyariya îro fermana çeke di ser xelkê. Ew dû parên hikûmete îro, ne tenê cîhê şermezarî û nimûneya têk çoyina siyasiye hizbane, belkî bili yasayîye. Dema perlemanê çend sale tewaw bûye. Hetanî hilbijartinek nû neyê kirin tu deselatek li kurdistanê yasayî nîne.

Felsefeyeka nû divê di encama hev peyvîn û pêşniyarên kesan û rêkxistinên ciyawaz peyabit. Diviya hêza hevpeyivînê neyê ji bir kirin û ji baweriya "serweriya çek" rizgar bin. Çendîn rê hene ko dikaribin vê felsefeyê dixwede tigirin:

kompanyayeka cîhanî dij serwerîtiya partan di Kurdistanê,
cida kirina doza kurd ji du partan (PDK - YNK)
xweş kirina doxa helbijartina nû û xuya kirina yasayên helbijartinê,
rêbazên damezrandina sazûmaneka distûrî li Kurdistanêde,
rêbazên pêwendî digel rejîmên deverê,
damezrandina ramyareke cîhanî ji bo doza kurd,
anîna kêşey kurd bo ser şanoya ramyariye cîhanê,
xweş kirina rêyê ji bo hevalbendiya hêzên Kurdistanê,
Ve dozînahegerên têkçûna sîstema ramyariye kurd,
Hegerên girêdana hêzên siyasî bi çek li Kurdistanê
dersên serhildana 92-an, wek nimûne çima serhildanê partên Kurdistanê bi hêz kir lê hêzeka kariger pê negejand,

Dema me karî di ser van pirsana yek bigirin, hingê emê bikaribin partan ji çeka bîr û dest bikin.

JÎNÎ-NIWÊ

Wekiriye bo rewşenbîrên ji qelem netirs

Nawnîşan:
I.K.M
PO BOX 3044, Sudbury
Suffolk CO10 0FG, U.K
Tel: 01 787 378 588
Fax: 0171 723 7374
e-mail: sj083@mdx.ac.uk
Sernûser:
Rêbiwar Fetah

Kevintirîn gundê cîhanê li Başûrê Kurdistan

Jînî Niwê - Lenden

Arkologên Iraqê gundek, bi kevniya 11000 salan di nizîk bajarê Mûsila, Kurdistana başûr peyda kirine. Bi gotina "Moayid" sereke dezgeha arkolojiya Iraqê malên wê gundî bi xiştên kur' hatin awedan kirin. Musil navê wê Nêynewa, ser bajarê dewleta Mêd bû, ko bingehekî mezine bazirganî dihat hesab kirin. Berî wê peyda kirinê kevintirîn baxçeyek ko hatibû peyda kirin ya 7000 sala berê bû ko ev jî her di Başûrê Kurdistan hatibû peyda kirin. Bi wî awayî ew gunde carê kevintirîn gundî cîhanê ye û Kurdistan êk ji kevintirîn bingehên şaristaniyê di ser erdê ye.

li Tirkiyê 31 rêberên HDEP bendî bûn

Dadigeha asayişa Tirekiyê roja çarşemmo 4 June, 31 indamên rêberiya partiya aligire mafê kurdan li Tirkiyê Parta Demokratîke Gelê Zehmetkêş (HDEP) bi tawana pêwendî digel PKK bi 4 - 6 salan zîndan mehkûm kir.

Yek ji wana bi tawana wê ko sala 96 di kongireya HADEP di şûna ala Tirkiyê ala PKK daçekandiye bi 22 salan zîndan hat mehkûm kirin.

Dîplomatek rojawa li Enqerê ko nexwast navê wî eşkere be go: "Ew kiryare baweriya wan kesana ko li Tirkiyêde mafê mirov tê pelaixandin bihêztir dike". Tirkiye çendîn sale xebat dike bo indametiya Auropa hawbeş. Lê diber pelxandina mafê mirov Tirkan nekaribû mercên indametiyê pir bikin.

Biryarî Newt be Nanî Iraq taze kirawe

Rojî 4î June, UN biryarî Newt be Nanî Iraqî bo mawey 6 mangîtir taze kirdewe. Be tazekirdinî embiryare Iraq detwanê bayî 2 bilyon US$ newt bifiroşe. Be pêy biryarî newt be nanî Iraq degel UN dahatî newteke debê tenya bo xwardemenî û derman terxan bikirê.

Iraq lem diwayaneda hewlî dawe pêwendî xoy û dijmine dêrînekanî, Sûriya û Iran asayî bikatewe, bo şikandinî gemaroy abûrî ke le salî 1990 ewe lesere.

Bila em hizra Şerefxan bikeyne çirayê rêya xebata xwe

Pêşniyar

bo kor û komelên kurdiye derewey welat

Sala 1997, çarsedemîn sala di ser nivîsandina ŞEREFNAMÊ ye. Şerefname êk ji giringtirîn belgeyên serfirazî û serxwebûna gelê kurd e û pêwîste kurdên seranserî cîhanê rêza wê bûyara dîrokî bigirin.

Di naw welat de di ber şerê pile û pareye bi nav "rêberên kurd" derfeteka wilo bo çalakiyên hunerî û hetanî ramyarîjî nemaye. Ramyar di şerê bira kujiyê hatiye mana kirin. Di parçeyên dine Kurdistana dagîr kirîdejî, dagîr keran wê derfetê bi gelê me nadin ko rêz li Şerefxan ê nemir û şakara wî bigirin.

Di rewşeka wilo de erka ser istûyê melbend û bingehên kurdî yên derewey welat gelek mezin û girane. Piraniya bingehên kurdî di welatên biyanî de xwe bo Newrozê amade dikin. Wekî em tizanin di Newroza hemû salan de diraveka zor bo pirogramekê tê bikar anîn ko bara huneriya wê jî gelek lawaze û Newroz tenê xwe di govendan kurt dike. Ewa di demekê deye ko tu jî wan rêkxistinane nawekê jî di vê bûyera dîrokî na-înin. Part û rêkxistinên ramyariye kurd jî her bi alyê erkê wilo naçin û bilî şer ev jî şerê kurd û kurd, tu erkekê di asoya "xebata ramyariye" xwede nabînin.

Ez wê nameye di meha Befranbar (Janwiye) 1997 an de arastey hemî rêkxistinên kurdî, ser nûserên kovar û rojnameyên kurdî, nûser, edîb û hunermendên kurd, hemî kurdên derewey welat û dostên gelê kurd di nav milletên din dikim. Hêşta derfeta kar û çalakiyê bo me hemiyan maye. Em dikaribin civîn û konferansên naw netewî bo lêwekolîn li Şerefnamê bikin. Hewla wergêrana pertokê bi zimanên biyanî weke ingilîzî bideyn. Paşko û şiroveyên Şerefnamê weşînin, hejmarîn taybetiye kovar û rojnameyan bo wê terxan bikin. Konsêrtên mosîqa lew binin. Çîrok û şanonameyan di ser bingeha hizra Şerefxanî û navroka pertokawî binivsînin. Tabloyên taybetî bo bixemilînin û di nûçe û ragehandinan di ser wê belav bikin û di hemiyan giringtir hizra Şerefxan bikeyne çirayê rêya xebata xwe. Bila çarsedsaliya Şerefname bibîte sala yeketî û êkgirtina gelê kurd di rêya serxwebûnê bît. Cewhera bingehîya droka Şerefxan, serwerî û serxwebûna kurda ye. Bila 400 salan dirêngtir wê peyamê wergirîn û bo bi cîh anîna wê bixebitin. Bila em hemî seh bi berpirsyariya dîrokî bikin û wê derfeta mezin ji dest nedin.

Ez wê nameyê arasteyî hemî komelgeh û civakên kurdî di derewey welat, rêkxistinên roşenbîrî, rêkxistinên mafê mirov li Kurdistanê, sernûsrên kovar û rojnameyên kurdî, rêkxistinên aligire kurd, nûser û edîb û hunermendên kurd, niwênerên part û rêkxistinên siyasiye Kurdistanê li derewey welat û kesayetiyên kurd û dostên kurdan dikim.

Enwer Sultanî
Janwiyeya 1997, Lenden

Ekrem Elî - Swêd

Lêkçone qeşengekan

Dr. Marif Xezanedar le jimarey 27î 1995î govarî Mamostay Kurdda, çend serincêkî le ser çapî dûwemî dîwanî Selam bilaw kirdotewe. Lew nûsîneda, bas lewe deka ke le Iraqî serdemî rêjîmî paşayetîda sansor le ser çapemenî nebûwe, ewan dr. Marif û ew kesaney ke serpiriştî çapî yekemî dîwanî Selam bûn, xosansoriyan kirduwe, ke "Bîlat" û "Sahîb - Ingilîzî tûre kirduwe.

Zaraweyek le çeşnî dewlemend, axa, şêx û mela çimeyekî hêrişkere ser fermanreway paşayetî, piyaw maqûlanî mîrî endamanî perleman, be xirape nawbirdinî Inglîz û kompaniyay Newt sirîwtewe û cêgakiyan le dîwanekeda be betalî hêştuwe.

Le jêr sayey hukmî reşî Beis da, sêkoçekey ayîn, siyaset û sêks tundtirîn sansorî le ser bû. Zorcar akamekey win kirdin, girtin û eşkencedan û tenanet kuştinî nûseranîşî le diwa bû.

Le Kurdistanî dû hîzbe zulmlêkrawe taze zalimekanî emroşda, petî sansor ziyatir le caran le milî nûsîn û rojnamegerîda ceranduwe.

Nawendî diyalogî Roşinbîrî kurd le Novembirî 1996da le bilawkiraweyekîda denûsê: "Jimareyek roşinbîran, be şaîr, mamostay zanko û kesayetî nawdarî roşinbîriyewe le layen hîzbekanewer tîror kirawin." Hemû şêwazekanî tund û tîjî û serkone kirdin beranber gelêkiyan be kar hênra, hendêkiyan gîran, azar diran û hereşeyan lêkira, le nêw baregay hîzb û dayerey "Asayiş", tenanet le nêw mal û mindaliyanda, fişar xistine ser roşinbîran be nawî "helwêst wergirtin" ewe be mebestî bekar hênaniyan wek kereseyekî rageyandin bo berjewendî ew layene ...".

Le yekî Ayarî 96da Ebbas Şiwan ser nûserî govarî Edebî Kirêkarî le zîndanî Asayişî Silêmanî, holî "Elehdas"ewe nameyekî nardibuwe derewe û têda nûsîbûy ".... Beşî siyasî dezgay asayişî Silêmanî, bilî yasayîye û betopizî dayan beser nûsînge û kitêbxaney govarî Edebî kirêkarîda, nûsîn û erşîv, ewraq, dezgay çap û bilaw kirdinewe le dijî Yekyetî Niştîmanî (YNK), Hikûmetî Herêm, ajawenanewe û qise be têkoşeranî YNK witin ...

Ewe sêyem care lew şiwêne û lew bînaye tund dekrêm: yekem car zemanî reşî Beis bû, ewkat wek muxalîfê pereyekim dirand û êstaş dam û dezgayekî "wetenî" le ser bilaw kirdiney pereyek demgirê".

Çend lêkçonêkî qeşenge!

Helbijartinî serek komar le Iran

bazarî siyasî Iranda nebûwe û serokî kitêbxaney giştî Iran bûwe. Be pêçewane dengdanî dengderan be Xatemî be nîşaney serheldan û destpêkî serdemêkî niwê le xebatî gelanî Iran bo azadî û mafekaniyan seyir debê bikrê. Xelkî Iran dengiyan da be Xatemî leber eweyke neyandewîst deng be Natiqî Nûrî Palêwrawî Xameneyî biden.

Dahatû nîşand deda ke Xatemî ta çende be sozekanî xoy wefadare û ta çende detwanê giriftekanî abûrî, ferhengî, siyasî û xizmete komelayetiyakan çareser bika. Le hemuwan giringtir Xatemî legel cîhanêk berew rûye ke be hoy dadigay Mykonos wilatekey be têrorîst nasrawe û Iran le hemû katêk ziyatir le terîkî syasî da be ser deba.

Xatemî le beranber taqîgay mêjûy gelanî Iran

Wilatanî Aurûpî, Amerîka û wilate erebiyekan le êstawe çiray sewziyan be Xatemî nîşan dawe. Clinton le witarî xoyda le 28 Mey le diway kobûnewey serokanî Nato mercî pêwendî girtin le gel Iranî idî be parastinî mafî mirov le Iran nebestewe û tenya bewe besende kird ke ger Iran terorism mehkû bika ewa pêwendî de gel Iran asayî debê.

Ewey aşkiraye helbijêranî Xatemî hoşdariyekî yekbêj bû bo rêberanî ayînî Komarî Islamî.

Saraya 15 salî bû gor'iyê mêjî pûçan

Semedê M. Ehmad - Siwêd

Sara di sala 1981an de ji dayik bû. Dema dibe 10 salî digel malbata xwe lj Iraqê mişext tibin. Piştî mideheke li siwêdê hev û dû digirin û bi dîtina hev şa tibin.

Piştî vê ko çend caran dê û bavê Sara ji hev cuda tibin. Ev û xuşk û birayên wê cem bavê xwe, li durgeha Gottlandê, timînin. Piştê ko tê rohn kirin ko bavê Sarayê wê kut tide, dezgeha polîs wê ji bavê wê cuda dikin. Bi vî awaî Sarayê tibene Melbenda Êşkgir, Melbenda parastina van jin û keçana ko ji destê zebr û lêdana mêr û kes û karên wana qurtar dikin.

Ev cîhe gelek bi keyfa Sarayê tibe, di ber vê ji jiyana wê ber bi başiyê diçe. Piştî mideheke di ser rezamendiya polîs mala xwe wediguhozîte mala apê xwe. Sara gelek ji apê xwe ditirsa çunkî ev jî mîna bavê wê bû. Di ber vê jî Sara zû vegeriya Melbenda Êşkgirê.

Berî tewaw bûna sala 1996 an de Sara diçe serdana malbata xwe ku veguhastibûne bajarê Omeo, di rohelata bakûriye Siwêdê. Lê çahvê wê îdî bi durgeha Gottland nakeve. Çunkî di roja 15ê çirya paşîn (Desember) bi destê birayê xwe Hesen 16 salî û kur apê xwe Tarîq 17 salî tê qetlandin.

Çend hefteyeka berî vê bûyerê, kurekî tirk di Stokholmê bi kêr xwîşka xwe seqet dike. Her wisa du heftiyan piştê kuştina Sarayê, li bajarê Malmoe ya başûra Swêdê kurekî Lubnani jina xwe bi tawana wê ko mîna jine musilman reftar nekiriye, dikuje.

Renge di ser vê dinyayê bûyerên vilo gelek biqewimin. Lê hegera nivîsandina vê gotarê giringî dana midyaya swêdî bû bi bûyera Sarayê. Xasmayî gelek nûseran tawana parvemayîtî û dirindeyî dane ser hemî reşan. Hetanî kar gehişte kor û civîn girtin û lêvekolîna vê dozê, di aliyê gelek ji pispor û karnasên saykolojî û çandî û ayîniyewe. Evejî bûye benûştê ser zarê swêdiyan û kultûr û çanda rohelatê kefte ber sivikî û galte pê kirin. Eger ev kare her visa dom bike, şeqara navbera siwêdî û biyaniyên Siwêdê, vê mezintir bît.

Hege tawanbar, guneha van core karane dixene ser istûyê îslamê, ez vê nûsînêde naxwazim bînime ser ziman. Xo heke ayînekêjî "Fetwaya" wan qetlandinana bide, ewa pîrpozî van bibe.

Alyê dine vê gotarê, pakane kirina tawanbarane ko dibên: "Ev cure kiryarane di kelepûr û adetên mede bawin." Ewana bo dapoşîna tawanên xwe û bo kellereqî û parvemayîna xwe gunehan dikene istûyê edet û kultûrê. Bi baveriya wana ev kesên ko bi tehereka mirovanî digel hev dijîn û bi terazûya rêz û xoşivaniyê pêwendiyên xwe berçav dikin, di ser bingeha bawer bi hev û dû hebûn û ji hev gehiştinan pêwendiyên malbatê pêk tînin xwayiyê kultûr û daban nînin.

Sara hat kuştin di ber vê ko wê dixwest mîna mirovekê bi serbestî rêya jiyana xwe helbijêre yan ji alyê kêm wek bira û kur apê xwe biji. Lê Hesen û Tarîqi ev mafe nedan wê. Di demekê de evana bi xwe heryek qîzek siwêdî, weke dezgîran hene. Erê gelo eva rewaye yan dûrûyî û narowayî.

Di demekê de mêr gav, kiryar û xwastika taybete bi xwe bi rewa bizane, lê bo jinekê eva bive û awrû çon bête zanîn.

Hesen û Tarîq di bersîva dawakariya giştide, ko bo ev karane kirine dibên: "Me bi şanaziyewe ev kare kir, çunkî me şeref û awrûya malbata xwe parastiye." Heke şeref û awrûya malbatekê bi kuştina zaroyeka 15 salî bêt parastin nebûna vê qenctire.

Di midehê 10 salan kar kirina min di birêwe birina kar û barên penaberên welatên rohelat de gelek caran bûyerên dilşewitîn têne ber min. Min mêr dîne ko çewan bi zorî nan û kut tev hev di jinên xwe tidan. Dema dezgeha polîs û dadperweriya gişkî têkelî doza vana tibû, gelek bi heyrî digotin: "Kê divê lêre welatê demokrasî û serbestiye! Ey ewe nîne ewane xwe dikin nav kêşe û giriftên xêzananjî. Ewana çi karê wan bi meye, ko em çewan dijîn. Çanda wana cureke û ya mejî curek!

Gelo kîjan çand?! Ew kiryarane nîşana kultûrê e yan rengvedana kellereqî, parvemayî û nefamiya wanaye. Ewana awrû çonê di serbestiya jinande tibînin. Karê wana rojane bal berpirsyarê kar û barên komelayetê de hezar û yek diro kirine bo vergirtina diravek mişetir. Dest birîn û fir û fêl bingeha pêwendiyên rojaneye ewanaye. Ev karane di cem wane awrû çon û bê namûsî nîne. Lê dema Sara dixwaze rêya jiyana xwe bi xwe helbijêre, xwe ji destê dirindan rizgar ke, tewqa wê pêwendiya nemirovî bişkîne, di helwêsta nan, pên û destdirêjiye rizgar be, bira û kur apê wê ewa bi Sarayê rewa nedîtin û serşoriya malbata xwe tidîtin. Di ber vê jî Sara bi kemera pişta xwe xendiqandin û kotayî bi xwenên xwejî di gel wêne bê dom kirin.

Niho bo dadigehê (mehkeme) rohn bûye ko kuştina Sarayê di ser daxwaza bav û apê wê bûye û midehek dirêj bûye ko pîlanek çend kesî bo ji nav birina wê hatibû danîn.

Afretêk le Pakistan be dilxwaz şû deka

Jînî Niwê - Lenden

Dadigayek le Pakistan biryarî da ke afretêk be dilxwazî xoy şû bika.

Afreteke le gel dilxwazekeyda pêkewe kar deken. Dilyan be yek dekewê û biryar deden jiyanî hawbeş pêk bênin. Bawkî kiçe razî nabê. Belam kiçeke le ser biryarî xoy paşgez nabêtewe. Bawkî kiçe kêşeke debate dadiga. Kiçeke le kureke ciya dekrêtewe û bo mawey 11 mangan dexrête kampî afretanewe.

Diway serbestî kiçeke le ser daway xoy sûr debê û be bê pirsî bawkî şû be dildarekey deka. Dadiga daway bawkî feramoş deka û kiçe û kure beyek şad debin.

Bizûtnewey mirovdostan piştîwaniyan le hengawî dadga kird. Gutyan eme pêşkare bo sedan kêşey lem babete ke çawarwanî çare ser kirdinin.

Eme hengawêkî bextewer bû bo take afretêk, belam bazêkî mêjûyî bû bo afretanî Pakistan. Lemew la ewanîş mafî helbijardinî hawbeşî jiyaniyan heye.

Afretêk le Pakistan be dilxwaz şû deka

Jînî Niwê - Lenden

Dadigayek le Pakistan biryarî da ke afretêk be dilxwazî xoy şû bika.

Afreteke le gel dilxwazekeyda pêkewe kar deken. Dilyan be yek dekewê û biryar deden jiyanî hawbeş pêk bênin. Bawkî kiçe razî nabê. Belam kiçeke le ser biryarî xoy paşgez nabêtewe. Bawkî kiçe kêşeke debate dadiga. Kiçeke le kureke ciya dekrêtewe û bo mawey 11 mangan dexrête kampî afretanewe.

Diway serbestî kiçeke le ser daway xoy sûr debê û be bê pirsî bawkî şû be dildarekey deka. Dadiga daway bawkî feramoş deka û kiçe û kure beyek şad debin.

Bizûtnewey mirovdostan piştîwaniyan le hengawî dadga kird. Gutyan eme pêşkare bo sedan kêşey lem babete ke çawarwanî çare ser kirdinin.

Eme hengawêkî bextewer bû bo take afretêk, belam bazêkî mêjûyî bû bo afretanî Pakistan. Lemew la ewanîş mafî helbijardinî hawbeşî jiyaniyan heye.

Kevintirîn gundê cîhanê li Başûrê Kurdistan

Jînî Niwê - Lenden

Arkologên Iraqê gundek, bi kevniya 11000 salan di nizîk bajarê Mûsila, Kurdistana başûr peyda kirine. Bi gotina "Moayid" serekê dezgeha arkolojiya Iraqê malên wê gundî bi xiştên kur' hatin awedan kirin. Musil navê wê Nêynewa, ser bajarê dewleta Mêd bû, ko bingehekî mezine bazirganî dihat hesab kirin. Berî wê peyda kirinê kevintirîn baxçeyek ko hatibû peyda kirin ya 7000 sala berê bû ko ev jî her di Başûrê Kurdistan hatibû peyda kirin. Bi wî awayî ew gunde carê kevintirîn gundî cîhanê ye û Kurdistan êk ji kevintirîn bingehên şaristaniyê di ser erdê ye.

Serkewtinî Sosyalîstekan le Feranse

Lionel Jospin bû serokwezîran

Rojî yekşemmo 1,6,97 le dewrî dûhemî helbijardinî Franseda yekyetî çepekanî Feranse be bedest hênanî zorayetî reha (mutleq) bo perlpman, hikûmetî yekyetî rastekan tûşî şikêstêkî zor qursî kird.

Soscialîstekan be bedest hênanî 289 kursî le 577 kursî bûne zorayetî le perlemanî Feranxeda.

Jak Şîrak le mangî Aprîlî emsal perlemanî helweşand û helbijardinî niwê kira ke be şikêstî partekey rastî xoy tewaw bû.

Mafê Mirov li Tirkiyê

Dersîm û her wisa yasaya hikûmete eskeriye başûra Tirkiyê ev xalên giring bûn ko rêya Tirkiyê bo pelixandina mafê mirov xweş dikin.

Di midehê 6 mehên derbaz bûy da û piştştî hatina Tirkiyê bo nav gumruka serbeste Auropa rewşa mafê mirov li Tirkiyê ber bi xiraptir bûnê çoye. Tirkiye divê PKK hegera destpêkiya pêşêl kirina mafê mirove. Yasayên Tirkiyê di sala 1923 yan hatin pesend kirin. PKK di sala 1978 hat damezrandin.

Di Aurûpa û Yasayên nawnetewî midehê girtina bê pirs 4 roje. Li Tirkiyê li mezoptamiya midehê girtina bê pirs 15 roje û li Kurdistanê 30 roj. Di vê midehî de gelek ji girtiyan tên eşkence dan û kuştin.

"Rûniştivanên Tirkiyê her di destpêkê de bi hizra Kemalîsm tên perwerde kirn bi teherek ko tenanet sazûmanên çepe Tirkî weke DÎSK û ên din jî dema navê kêşeya kurd tê kirin hizra kemalism rêya wan nade ko rastiyan bibînin" Eren Keskîn got.

Eren Keskîn parêzere tirke, ko di Novembera 1995an de bi tawana alî girî di PKK hati bû girtin, niho berpirsyarê Rêkxistina Mafê Mirov li Istanbolê ye û di cîhanê de weke çalakeke mafê mirov hatiye nas kirin.

Kurttirîn mewday navbera du xalan RAGEHANDINE

Heger te divê berhemên te bê frotin.

Heger tu dîv mişteriyên teze digerêy

Heger dîv heval û nasan digerêy

Jînî Niwê Peyamate vê bigehîne zêdeyî 25 welatan!

- Bo belavkirina ragehandin (Reklam)ên xwe pêwendiyê bi:

Pîroz be
400 saliya
Şerefxanî

JÎNÎ NIWÊ

Issue 15 June1997 | WEŞANA MEDYAY CIHANIYE KURD | Hejmar 15 Cozerdan 1997 Buha £1

PDK:
Dilê me ji bo indamên PKK naşewite ger bi destê her kesî bên kuştin

Jini niwê - Lenden

*** PKK: Em vê toley wan êrişane bikin-ve.**
*** Turkiye: Eva hêrişa dûmahî anîna PKK ye.**
PDK: Dilê me ji bo PKK naşewite.

Peşmergeyşn PDK tevî leşkerê Tirkiye di şerê PKK

Artêşa Tirkiyê di roja 15ê Mey derbaz bûy gewretirîn hêrişa xwe di dema komara tirkî hatiye damezrandin bi 100 hezar serbaz kire ser serhildayên kurd e indamên PKK. Bi gotina Tirkiyê PKK ji Başûra Kurdisnê êriş dike ser bingehên serbaziye Tirkiyê.

Di midehê çend hefteyande toraniyan bingehên PKK di başûr xapûr kirine û zêdey 200 km çone nav xaka başûr ko bin deselata PDK ye. PDK di van şeranada hevalbendiya Tirkan dike û tevî tirkan şerê PKK dike.

Bajarên Zaxo, Hewlêr û gelek bajarên dine Başûr bindestê serbazên tirkane. Hewlêr sala par di meha gelawêjê carekêjî di aliyê serbazên Iraqî, bi dawiya PDK, hatibû dagîr kirin.

Ser gotina tirkan di vê êrişê de ko bi piştgiriya helîkopter û "F-16"-an hatiye kirin zêdey 1400 li şerkarên PKK hatin kuştin. Dewleta tirk divêko hetanî PKK bi tewawî ji nav nebe li Başûr dernakeve.

PKK divê ko tenê 30 gerîllayên van hatin kuştin lê hejmarek zor li jin û zarokên başûr û kampa Artûşê hatin qetlandin. Gelak ji gundên Başûr hatin xapûr kirin û xelkê wê aware bûye. Ser gotna ragehandinên PKK hejmarek nediyar ji serbaz û caşên Tirkiyê hatin qetlandin û zêdey 100 pêşmergeyên PDK di şer bo Tirkan hatin kuştin.

YNK hetanî niho di henber wê êrişê, ko bixweşî serbazên Iranî di gelawêja 96 an anî bû Başûr, bêdeng bûye. Tenê di gazinde li Tirkankiriye ko êriş neke ser deverên bin deselate YNK.

PDK ko pêşberiya şer dike di ragehandina mekteba siyasiye xwede da xuya kirin ko: "Ger indamên PKK di her derê bi dest herkesê bên kuştin dilê me jivana naşewite, ewana nexweşî ji bo Kurdistan û deverê saz kirine"

Welatên Rojawa û Rêkxistina Neteweyên Yekgirtî (UN) di dij kiryareka ne ciddî de xwazyarê derkeftina hêzên Tirkiyê ji "bakûra Iraqê" bûn.

Abdullah Öcelan serekê PKK swînd xwariye ko toleya wan hêrişane li tirkan veke bi êrişên xwe gorîkirin bo ser bingehên serbazî û abûriye Tirkan.

Hilbijartinî serekkomarî le Iran şikestêk mezin bû bo deselatdaranî ayînî

Kurmanc Hakki - Lenden

Beşdarî bêwêney milyonha Iranî le helbijadinî serkokkomarî Îslamî bû be hoy ser sûrmanî hemû layek. Mihemmed Xatemî ke pênc sal lemew ber le wezaretî "Ferheng û Irşadî Îslamî" be hoy tundrewekanî dînî kişabûwe be bedest hênanî 70 % dengekan be ser Natiqî Nûrî, ke serokî Meclîsî Îslamî û palêwrawî Ayatullah Xameneyî rêberî komarî Islamî bû serkewt. Natiqî Nûrî tenya tiwanî 25 % dengekan wedest bênê.

Lewetî komarî Îslamî hatûte serkar le mawey 18 salî rabirdû da bo yekem car xelkê Iran betaybetî lawan û jinan le helbijardinda wa beşdariyan kirduwe. Hemû bew birwaye bûn ke Xatemî lewaneye 2 yan 3% ziyatir le dengekan wedest bênê û komarî îslamî detwanê be deskarî le akamî dengekan palêwrawî dilxwzî xoy Natiqi Nûri helbijêrê. Belam ciyawazî hejmarî dengekan ewende zor bû ke Komarî Îslamî be carêk hepesa. Le 33 milyon dengderan 88 % yan amadey dengdan bûn. Em rêjeye le mêjûy Iran bêwêneye.

Xatemî be danî diruşmî be riwalet lîberal û sozî beşdarî jinan le çalakiyekanî siyasi wilat be ser rikeberî xoy ke layengirî bê emla û ewlay "wilayetî feqîhe" serkewt.

Ziyatir le 300 kes le kesayetiyekanî siyasî û ayinî Iran xoyan palêwra bû bo helbijartinî serek komarî Iran, ke 9 kesiyan yan jin bûn. Belam lelayen "Şûray Nîgehban"ewe tenya palêwrawî 4 kes pesend kira.

Be pêy distûrî bingehî Komarî Islamî, serek komar debê "piyawêkî mezhebî, siyasî û şîie bê ke bawerî be wilayetî feqih hebê". Bew pêye ziyatir le nîwey xelkî Iran ke kemayeiye mezhebiyekan û ayîniyekan û jinan degrêtewe natwanin bibine palêwrawî serokkomarî.

Bê guman helbijardinî Xatemî leber ewey nebuwe ke xelkî Iran nawbirawiyan nasîwe, boçî ke Xatemî le mawey 5 salî rabirdûda le naw

Bo RP 2

JÎNÎ NIWÊ

- Eger tu xema kalayên xwe diwoy
- Eger tu mişteriyên nû dixazî
- Jînî Niwê Dengê te wê bigehîne zêdeyî 25 welatan

Jînî Niwê
REKLAMAN
WERDIGIRE

Tel: 0410 456020
Fax: 0171 7237374

Mafê mirov li Tirkiyê

Jînî Niwê - Lenden

"Di 24ê meha sêptembirê, ez tev hevalek xwe li bajar de hatim girtin. Polîsan em bi erebê birin derewey bajar. Em dabezandin û piştê çend teqeyek hewayî kirin. Gotin me terorîst kuştin. Vêca em rût kirin û destdirêjî kirin. Piştî em birin zîndana Gebze nizîk Ankara, şikenca elektrîkî hatim kirin. Ez berê hatibûme emel kirin. Dema şikencê polîsan tecawiz bi min kirin. Vêca ji piştre dar li min dikutan. Ev car ez bi zor rûniştandim ser dar. Dîsan ez bi elektrîk dan şikence dan .....". Eva gotinên muwekkîlê Eren Keskîn, çalakê binav û denge mafê mirove Tirkiyêye ko di civîna "Mafê mirov li Tirkiyê" anî ser ziman.

EREN KESKIM, XEBATKARE MAFÊ MIROV LI TIRKIYE

Roja 17. Adarê civînek bi pardariya Kemal Yildiz, serekê Pirojeye Mafê Mirov bo Kurdistan, Eren Keskîn indamê rêkxistina mafê mirov li Tirkiyê (IHD), Brian Phillips niwênerê Rêkxistina Lêxosşbûna Nawnetewî (Amnesty International), Jermy Corbyn indamê Parlemana Birîtanya pêk hat. Di civînê basa dûmayîn bûyerên nav xweye Tirkiye û kêşey mafê mirov li tirkiyê anî ser ziman.

Pareke giring di civînê bo bas di ser ysayên Tirkiyê ko konvansiyona Gênêva û hemî peymanên mafê mirovin, ko Tirkiyê navandiye hatibû terxan krin. Yasaya bingehiye Tirkiye madey 8, ko dij terorîsmê hatiye danin, yasayên gişkiye §165, 159, 132, yasaya

Bo RP 2

Divê Hejmarêde

Mîn metirsî katî aştî

400 saliya Şerefxanî

Afretêkî Pakistan be dilî xoy şûy kird RP15

Kontirîn gundî cîhan le KURDISTAN RP 15